

ระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรภูมิสถาปัตย์กรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรภูมิสถาปัตย์กรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาสาขาวิชาภูมิสถาปัตย์กรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาสาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

OPEN SPACE SYSTEM IN OLD TOWN OF NAKHON RATCHASIMA
AND ADJACENT AREAS

By
MR. Vuttikai UTHAISA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Landscape Architecture (Master of Landscape Architecture Program)

Department of Division of Landscape Architecture

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2022

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ ระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง
โดย นายวุฒิไกร อุทัยสา
สาขาวิชา หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

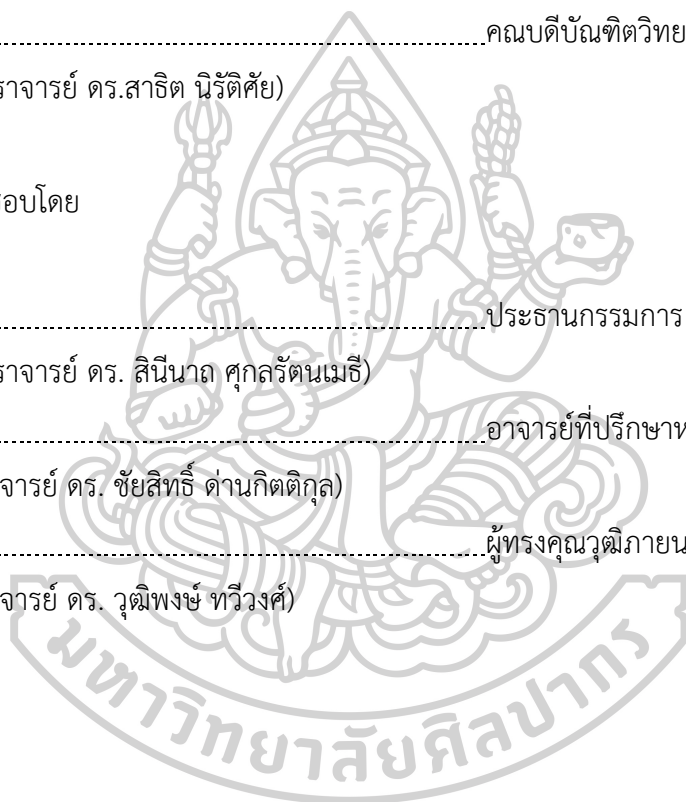
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (ผู้รักษาการแทน)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต นีรัตศัย)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สีนินาถ ศุภรัตน์เมธี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. วุฒิพงษ์ ทวีวงศ์)

60060202 : หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : ระบบพื้นที่โล่งว่าง, เมืองเก่า, นครราชสีมา

นาย วุฒิไกร อุทัยสา: ระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง อาจารย์
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะของระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ว่าส่งผลอย่างไรต่อเมือง ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา โดยทำการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โล่งว่าง เพื่อเป็นข้อมูลนำไปจำแนกประเภทพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในเขตเมืองเก่าและพื้นที่ต่อเนื่อง สามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ 1) ประเภททางสัญจร หรือ ถนน 2) ประเภทที่จอดรถยนต์ 3) ประเภทที่แหล่งน้ำ 4) ประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน 5) ประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน และทำการวิเคราะห์ ด้านลักษณะรูปแบบ ประเภทตำแหน่งที่ตั้ง การเข้าถึงพื้นที่และการใช้งานพื้นที่ของผู้คนซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของคนกับพื้นที่โล่งว่าง นำมาสู่เสนอแนะแนวทางการแก้ไขและส่งเสริมระบบพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยอาศัยการเก็บข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียม การเดินสำรวจและเครื่องมือถ่ายภาพ ในการจัดบันทึกและระบุตำแหน่ง รวมทั้งลักษณะของพื้นที่โล่งว่าง เพื่อบันทึกเป็นหลักฐานประกอบการอธิบายของการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันลักษณะระบบพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรซึ่งเป็นพื้นผิวลาดแข็ง แบ่งพื้นที่เป็นแบบตาราง ช่วยให้เข้าถึงพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ได้หลายจุด ผู้คนใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นหลักเพราะมีความสะดวกสบายมากกว่าการสัญจรด้วยระบบทางเท้า ส่งผลให้ระบบพื้นที่โล่งว่างเอื้อต่อการใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณรถยนต์ในที่สุด ซึ่งจะเกิดปัญหาการจราจรติดขัดในอนาคต รวมทั้งจะก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทางอากาศให้แก่เมือง ทำให้เมืองไม่น่าอยู่ขาดความร่มรื่น ทั้งนี้การใช้รถยนต์ทำให้ผู้คนขาดปฏิสัมพันธ์ มีแนวโน้มที่ขาดความมีชีวิตชีวาของเมืองและผู้คนในอนาคต วิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะทางแก้ไข คือ การแทรกความร่มรื่นจากต้นไม้เข้าไปในพื้นที่ถนน ในส่วนของช่องจราจรที่ใช้จอร์จิมพุตบาท การปรับปรุงพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน ซึ่งส่วนใหญ่มีพื้นที่ไม่ปกคลุมหนาแน่นตรงใจกลางของแต่ละบล็อก มาพัฒนาเป็นจุดเชื่อมต่อเป็นโครงข่ายระหว่างสวนสาธารณะภายในเมืองเข้าด้วยกัน จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมธรรมชาติและลดมลภาวะต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ช่วยทำให้ผู้คนเข้าถึงได้สะดวก การส่งเสริมทางเดินเท้าให้น่าเดิน ช่วยดึงดูดผู้คนเข้ามาอาศัย เกิดธุรกิจใหม่ ๆ ส่งเสริมเศรษฐกิจซึ่งช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้คนด้วย

60060202 : Major (Master of Landscape Architecture Program)

Keyword : Open space system, Old town, Nakhonratchasima

MR. VUTTIKAI UTHAISA : OPEN SPACE SYSTEM IN OLD TOWN OF NAKHON RATCHASIMA AND ADJACENT AREAS THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR CHAISIT DANKITIKUL, Ph.D.

The main objective of this research is to study the characteristics of the open space system and how it affects the areas in The Old Town of Nakhon Ratchasima including studying the problem, potential and solutions for open space systems existing in the area by studying the theory of relevant concepts along with a preliminary survey of the area for information to be classified and select the open spaces and the contiguous area that exist there. The researchers categorized open spaces according to their use in all 5 types: (1) Open spaces in the type of roads, (2) Open space in the type of car park, (3) Open space in the type of water resource, (4) Open space in the type that people use to relax, (5) Open spaces in the type that are not accessible to people. The categories of the open spaces had led to a study exploring the location study the role, importance and activities that occur in different types of open spaces. Take notes to see people's behavior towards accessing open spaces. To be shown on the map and to make it easier to study and understand. The data shows the relationship of the open space in the form of the diagram for analyzing and comparing theoretical. It shows that the open spaces in the type of traffic are important elements to the layout of the chart as a Grid pattern allows access to multiple points. As a result, the open space system of The Old Town of Nakhon Ratchasima is very conducive to the use of cars as a vehicle for people's travel and daily life. This will result in insufficient open space for traffic or roads to accommodate the number of vehicles. This will cause congestion problems in the future. Including causing air pollution problems in the city, making the city unlivable. Lack of shady lacking the vitality of the people in the future. The results of the study led to a proposal for improvements by add shade from the trees on the roadside area. Create a natural environment for the city, reduce the various pollution that may occur in the future, which will help to create a natural environment for the city, make it easy for people to access support people's activities and help to boost the economy and improve the quality of life of the people who use it.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาในหัวข้อ ระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา และพื้นที่ต่อเนื่อง ได้รับความกรุณาช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล ที่คอยสนับสนุนและให้ความรู้ แนะนำรายละเอียดขั้นตอนในการจัดทำวิจัยฉบับนี้ตลอดระยะเวลาของหลักสูตร ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ อาจารย์อดุลย์ วิสุทพิพัฒน์สกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยี การผังเมือง มทร.อีสาน ที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำข้อมูลของเขตเมืองเก่า นครราชสีมาและขอบคุณ นักศึกษาสาขาวิชาสถาปัตยกรรมและนักศึกษาสาขาวิชาการผังเมือง มทร.อีสาน ที่ช่วยเหลือเก็บข้อมูล ลงสำรวจพื้นที่

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สุพจน์ ทาวงศ์ รองผู้อำนวยการ โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณ ราชมหาวิทยาลัย จ.เชียงใหม่ ที่คอยแนะนำการเขียนวิจัยในขั้นต้น

ขอบคุณครอบครัว ที่เข้าใจและคอยให้การสนับสนุน และขอบคุณเพื่อนทุกคน ที่คอย ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำต่าง ๆ และให้กำลังใจมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลการวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่เมือง อย่างไรก็ตามหากการวิจัยครั้งนี้ขาดความสมบูรณ์ และมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับคำชี้แนะเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาในโอกาสต่อไป

นาย วุฒิไกร อุทัยสา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 คำถามของการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.6 นิยามศัพท์.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 ความหมาย ประเภท หน้าที่ของพื้นที่โล่งว่างที่มีต่อเมือง.....	6
2.2 ความสำคัญของพื้นที่โล่งว่างที่มีต่อเมือง.....	11
2.3 รูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่งว่างของเมือง	13
2.4 หลักทฤษฎี ว่าด้วยเรื่องโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของพื้นที่.....	15
2.5 หลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับสภาพแวดล้อมของเมือง	16
2.6 หลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับสังคม วัฒนธรรมของเมือง	16
2.7 ความสำคัญของเขตเมืองเก่านครราชสีมา	21
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการใช้พื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	22

2.9 กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เขตเมืองเก่านครราชสีมา	26
บทที่ 3 การออกแบบการวิจัย.....	30
3.1 กระบวนการวิจัย.....	30
3.2 ประเภทพื้นที่โล่งว่าง	32
3.2 สัณฐานวิทยาเมือง	33
3.3 องค์ประกอบของพื้นที่ว่าง.....	33
3.4 ตัวแปรงานวิจัย	33
3.5 แหล่งข้อมูล	33
3.6 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
3.7 วิธีเก็บข้อมูล.....	34
3.8 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	34
บทที่ 4 สภาพและข้อมูลทั่วไปของเขตเมืองเก่านครราชสีมา	35
4.1 ประวัติความเป็นมาของเขตเมืองเก่านครราชสีมา	35
4.2 พัฒนาการเมืองนครราชสีมา จากอดีตสู่ปัจจุบัน.....	38
4.3 ลักษณะเชิงสัณฐานของพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	40
4.4 โครงข่ายถนนทางสัญจรเมืองนครราชสีมา	41
4.5 ภาพถ่ายทางอากาศเขตเมืองเก่านครราชสีมา	43
4.6 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่เมืองเก่านครราชสีมา.....	46
4.7 พื้นที่สาธารณะรองรับกิจกรรมของเมือง.....	47
4.8 พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร	51
4.9 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์.....	54
4.10 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ.....	57
4.11 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน	61
4.12 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน	64

4.13 ภาพรวมโครงข่ายพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ในเขตเมืองเก่า.....	66
4.14 ต้นไม้ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา	68
4.15 ปริมาณพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	71
4.16 ชุมชนและจำนวนประชากรในเขตเมืองเก่านครราชสีมา	72
บทที่ 5 การวิเคราะห์ผลจากการศึกษาและสำรวจพื้นที่.....	73
5.1 วิเคราะห์ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา	74
5.2 วิเคราะห์ที่ตั้งโครงข่ายทางสัญจร ภูมิประเทศ ของพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	75
5.3 วิเคราะห์สภาพทางสังคม กิจกรรมทางสังคมของผู้คนในเขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	77
5.4 วิเคราะห์ผลการศึกษาและสำรวจพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ.....	77
5.4.1 พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร.....	77
5.4.2 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถ.....	78
5.4.3 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ.....	79
5.4.4 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน.....	80
5.4.5 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน	81
5.5 สรุปผลการวิเคราะห์.....	83
5.5.1 ด้านความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	84
5.5.2 ด้านโครงข่ายการสัญจรของพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	84
5.5.3 ด้านสภาพทางสังคม กิจกรรมทางสังคมของผู้คนในเขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	84
5.5.4 ผลการวิเคราะห์พื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ.....	85
5.5.5 ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับระบบพื้นที่โล่งว่าง ด้านสภาพแวดล้อมของเมือง	86
บทที่ 6 สรุปอภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	88
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	88
6.2 สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา.....	89
6.3 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	96

6.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	96
รายการอ้างอิง	97
ประวัติผู้เขียน.....	99

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ของเขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	4
ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่ง	15
ภาพที่ 3 แสดงระยะศูนย์กลางของเมือง.....	20
ภาพที่ 4 แผนภูมิกระบวนการวิจัย	32
ภาพที่ 5 แผนที่การอนุรักษ์เขตพื้นที่เมืองนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2559	37
ภาพที่ 6 ผังแสดงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โล่งว่าง	40
ภาพที่ 7 ผังแสดงภาพรวมของโครงข่ายถนนทางสัญจรเมืองนครราชสีมา	42
ภาพที่ 8 ภาพถ่ายทางอากาศเขตเมืองเก่านครราชสีมา ปี 2020.....	43
ภาพที่ 9 ผังแสดงมวลาอาคารและพื้นที่โล่งว่างเขตเมืองเก่านครราชสีมา	45
ภาพที่ 10 แสดงลักษณะความสูงของมวลาอาคารในเขตเมืองเก่านครราชสีมา.....	45
ภาพที่ 11 ผังแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่เมืองเก่านครราชสีมา.....	47
ภาพที่ 12 ผังแสดงพื้นที่กิจกรรมของเมือง.....	49
ภาพที่ 13 ผังแสดงพื้นที่ราชพัสดุ.....	50
ภาพที่ 14 พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร.....	52
ภาพที่ 15 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรกับรูปแบบกิจกรรม รูปแบบที่ 1.....	53
ภาพที่ 16 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรกับรูปแบบกิจกรรม รูปแบบที่ 2.....	54
ภาพที่ 17 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์.....	56
ภาพที่ 18 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์	57
ภาพที่ 19 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ.....	59
ภาพที่ 20 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทแหล่งน้ำ.....	60

ภาพที่ 21 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนเข้าใช้พักผ่อน 62

ภาพที่ 22 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนเข้าใช้พักผ่อน 63

ภาพที่ 23 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนไม่เข้าใช้งาน 65

ภาพที่ 24 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนไม่เข้าใช้งาน 66

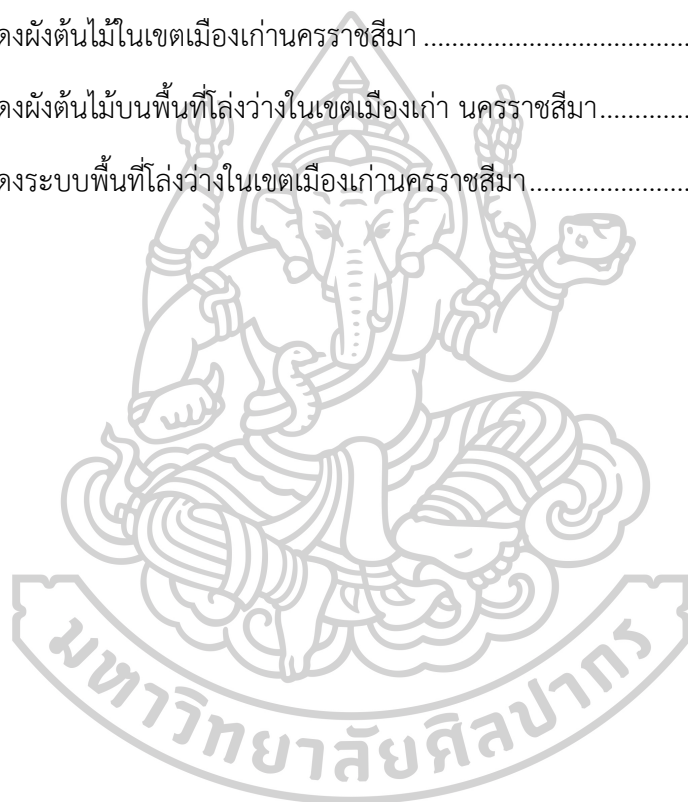
ภาพที่ 25 แสดงโครงข่ายพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา 67

ภาพที่ 26 แสดงระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา 68

ภาพที่ 27 แสดงผังต้นไม้ในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา 69

ภาพที่ 28 แสดงผังต้นไม้บนพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา 70

ภาพที่ 29 แสดงระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา 83

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดนครราชสีมาปัจจุบันมีการเจริญเติบโตของเมืองอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างอาคาร ศูนย์การค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งพฤติกรรมของผู้คนยังคงนิยม เข้าศูนย์การค้ามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก ศูนย์การค้ามีสินค้าให้เลือกซื้อที่หลากหลายในทีเดียวและมีสภาพอากาศที่เย็นสบาย จากเครื่องปรับอากาศ ทำให้ดึงดูดผู้คนเข้าไปใช้งาน รวมทั้งส่งผลต่อด้านที่อยู่อาศัยที่ต้องรองรับความต้องการและจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการปลูกสร้างอาคารมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่โล่งว่างของเมืองลดน้อยลงตามการแปรผกผัน (Inverse Variation) ของการปลูกสร้างอาคาร รวมทั้งเขตเมืองเก่าของจังหวัดนครราชสีมาที่มีเรื่องราวของพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์และมีรูปแบบการวางผังของเมือง จากการก่อเริ่มตั้งเมืองที่มีรูปแบบผังแบบตารางและมีคูน้ำล้อมรอบตามแบบฉบับของเมืองเก่าเพื่อป้องกันข้าศึกในอดีต มาสู่การปรับใช้พื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ ให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนของผู้คนไปตามยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะรูปแบบการสัญจร จากอดีตที่ผู้คนสัญจรด้วยการเดินเท้าและเกวียนเป็นหลัก พัฒนาเปลี่ยนมาใช้เป็นยานยนต์ในการสัญจรจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้พื้นที่โล่งว่างที่ใช้เป็นทางสัญจรที่เชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายภายในเขตเมือง ต้องปรับลักษณะรูปแบบตามไปด้วยเช่นกันเพื่อรองรับการใช้งาน ทำให้ผู้คนมีความสะดวกสบายในการเดินทางมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดปัญหาสะสมในด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่จะเกิดขึ้นกับเมืองในอนาคตและกระทบกับวิถีชีวิตของผู้คนในที่สุด ซึ่งปัจจุบันเขตเมืองเก่านครราชสีมามีแนวโน้มได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ คือ เมืองขาดความร่มรื่นจากต้นไม้ที่ช่วยบดบังแสงแดดและให้ร่มเงาภายในพื้นที่เมือง พื้นที่ไม่ดึงดูดผู้คนมาใช้งานและทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ขาดความมีชีวิตชีวาของผู้คนภายในเมือง ทำให้เกิดผลกระทบกันเป็นลูกโซ่ ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมของเมือง สภาพเศรษฐกิจในเขตเมืองเก่าที่เริ่มซบเซา และสภาพสังคมมีแนวโน้มขาดปฏิสัมพันธ์ของผู้คนภายในเมือง ผลจากการที่ผู้คนไม่ค่อยออกมาใช้งานทำกิจกรรม ซึ่งจะเป็นปัญหาสะสมในระยะยาวที่มีต่อคุณภาพชีวิตในอนาคตของผู้คนในเมือง ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าพื้นที่โล่งว่างของเมืองจึงมีส่วนสำคัญที่จะกำหนดทิศทางคุณภาพชีวิตของผู้คนในเขตเมืองเก่า ว่าต้องการให้เมืองพัฒนาไปในทิศทางใดและพื้นที่โล่งว่างเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของผังเมือง อันได้แก่พื้นที่ว่างรอบอาคาร คลองน้ำ สวนสาธารณะ ทางเดินเท้า ถนน ลานกิจกรรมนันทนาการ ที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบ เนื่องจาก ระบบ คือ เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่หนึ่ง ๆ กับพื้นที่โดยรอบ กล่าวคือ พื้นที่ทุกพื้นที่โดยรอบมีความเชื่อมโยงกันอย่างมีนัยสำคัญ หากมีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่นั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อพื้นที่โดยรอบเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Berry,

1964, อ้างถึงใน อรุณ สถิตพงศ์สถาพร, 2562) และพื้นที่โล่งว่างของเมืองนั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยแต่ละพื้นที่โล่งว่างจะมีหน้าที่และบทบาทที่แตกต่างกันไปตามการใช้งาน เพื่อรองรับกิจกรรมของผู้คน

ดังนั้น การจัดการพื้นที่โล่งว่างที่มีศักยภาพด้านองค์ประกอบต่าง ๆ ตามที่ควรจะเป็น ให้เป็นระบบ มีลำดับการเข้าถึงพื้นที่ ที่สอดคล้องกับการใช้งานของผู้คน ที่จะช่วยส่งเสริมให้พื้นที่ โดยรอบมีศักยภาพในการใช้งานพื้นที่มากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านที่จะช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมของเมือง ให้มีสุนทรียภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจ ส่งผลก่อให้เกิดความมีชีวิตชีวาและคุณภาพชีวิตของผู้คน ให้ดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจบทบาทสำคัญ สภาพปัญหา ศักยภาพ ความสัมพันธ์การเข้าถึง ของพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ เพราะพื้นที่โล่งว่างของเมืองสามารถบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ของกิจกรรมของผู้คนในเมือง สภาพสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงเกิดวิจัยนี้ขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่ข้อเสนอแนะ แนวทางเพื่อจะกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองในอนาคตให้ตรงจุดมากขึ้นเพื่อพัฒนาระบบ พื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่องได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะกายภาพและลักษณะการใช้งานของระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การเข้าถึงระหว่างพื้นที่โล่งว่างหนึ่งกับอีกพื้นที่หนึ่งโล่งว่างในเขต เมืองเก่านครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาบทบาทความสำคัญของพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา
4. เพื่อศึกษาปัญหาของระบบพื้นที่โล่งว่างและศักยภาพในเขตเมืองเก่านครราชสีมา
5. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขและส่งเสริมระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

1.3 คำถามของการวิจัย

1. ลักษณะของระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ส่งผลต่อเมืองในเขตเมืองเก่านครราชสีมาอย่างไร
2. ปัญหาและศักยภาพระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาคืออะไร
3. แนวทางการแก้ไขระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาควรเป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

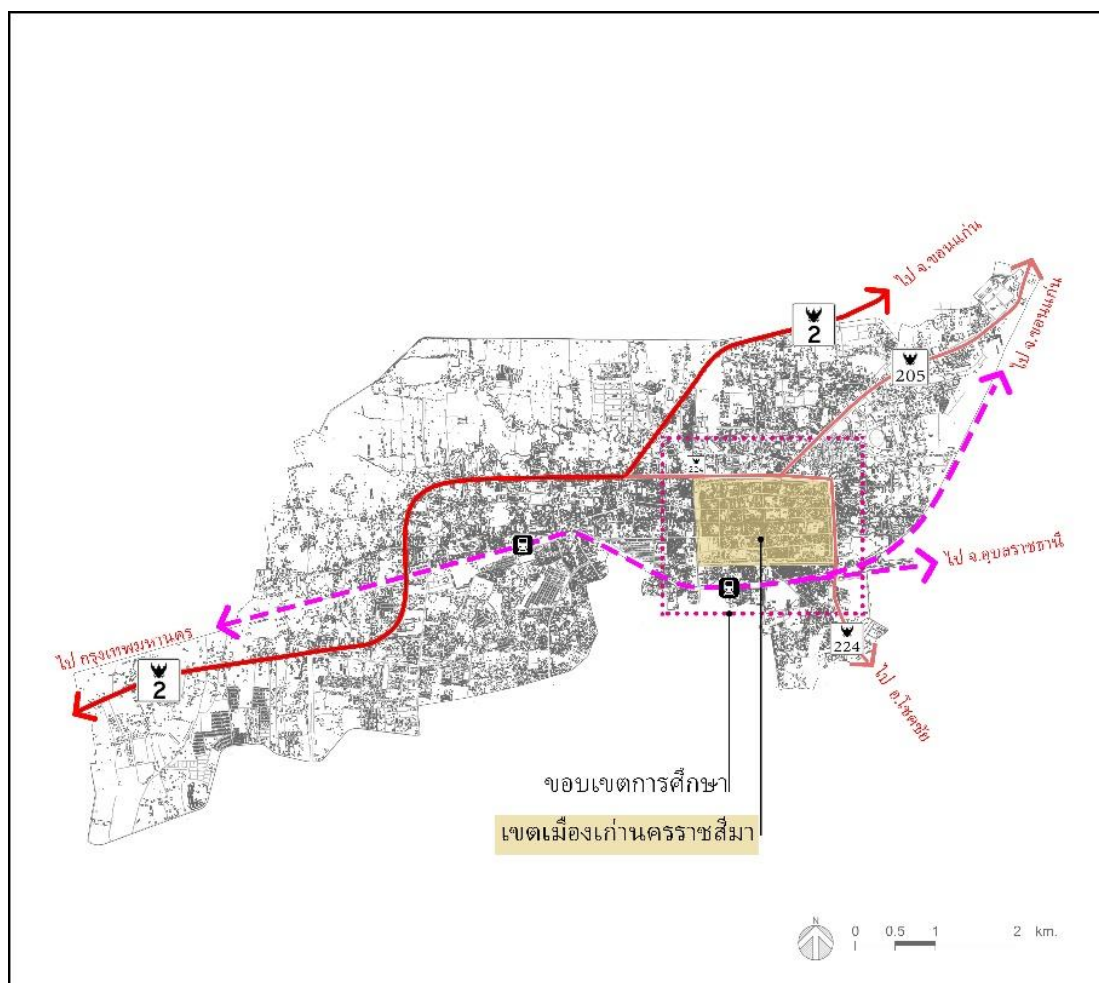
1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ศึกษาบทบาทความสำคัญของพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา เช่น รูปแบบประเภท ลักษณะทางกายภาพ สุนทรียภาพ และลักษณะความสัมพันธ์ของการใช้งานของพื้นที่โล่งว่าง
- 2) ศึกษาศักยภาพของพื้นที่ อธิบายผลกระทบของระบบพื้นที่โล่งว่าง ที่มีผลต่อเมืองและกิจกรรมการใช้งานพื้นที่ภายในเขตเมืองเก่านครราชสีมา
- 3) วิเคราะห์ปัญหาของระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา
- 4) เสนอแนวทางการแก้ไข ส่งเสริมระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่โล่งว่าง พื้นที่ซึ่งไม่มีสิ่งปลูกสร้างปกคลุมในเขตเมืองเก่านครราชสีมา อันได้แก่ ที่ว่าง ลานกิจกรรมสาธารณะ สวนหย่อมหน้าอาคาร ทางเดินเท้า ถนน คลองน้ำ และอาจมีพืชพรรณต้นไม้ปกคลุมหรือไม่มีพืชพรรณต้นไม้ในพื้นที่ก็ได้มา ทำการศึกษาถึงลักษณะกายภาพและที่ตั้งของพื้นที่ สภาพปัญหา ความสัมพันธ์ของกิจกรรมการใช้พื้นที่ และการวิจัยฉบับนี้จะไม่รวมพื้นที่ว่างระหว่างอาคารในการนำมาศึกษาอันเนื่องจาก ไม่ค่อยมีผลกระทบในภาพกว้าง ของการเข้าถึงระหว่างพื้นที่โล่งว่างของเมือง

ภาพที่ 1 แสดงขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ของเขตเมืองแก่นนครราชสีมา
ที่มา: ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบทบาทความสำคัญของพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา
2. เข้าใจระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา
3. ทราบถึงปัญหาของระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา
4. เป็นข้อมูลนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา
อย่างเหมาะสมกับคุณค่าในการเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์

5. เป็นข้อมูลโครงสร้างของระบบโครงข่ายพื้นที่โล่งว่างในภาพรวม ของเขตเมืองเก่า นครราชสีมา ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปรับใช้พัฒนาเมือง ให้สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงาน ในการจัดทำผังแม่บทของเขตเมือง รวมทั้งออกกฎหมายควบคุมต่าง ๆ

1.6 นิยามศัพท์

เพื่อสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องกันในเนื้อหาการศึกษาฉบับนี้ และเพื่อใช้กำหนดกรอบ ความหมายของการศึกษาฉบับนี้ ดังนี้

1. ระบบ (System) คือ เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่หนึ่ง ๆ กับพื้นที่โดยรอบ กล่าวคือ พื้นที่ทุกพื้นที่โดยรอบมีความเชื่อมโยงกันอย่างมีนัยสำคัญ หากมีการเปลี่ยนแปลง ของพื้นที่นั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อพื้นที่โดยรอบเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Berry, 1964 อ้างถึงใน อรุณ สถิตพงศ์สถาพร, 2562)

2. พื้นที่สาธารณะ (Public Space) ในการศึกษาฉบับนี้ คือ พื้นที่โล่งว่างของเมืองที่ทุกคน สามารถเข้าไปใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ และไม่ใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง และอาจมีพืชพรรณต้นไม้ ปกคลุมหรือไม่มีพืชพรรณต้นไม้ในพื้นที่ก็ได้

3. พื้นที่โล่งว่าง หรือ พื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) หรือ พื้นที่ว่าง (Space) คือ พื้นที่ที่ไม่มี สิ่งปลูกสร้าง หรืออาคารปกคลุม และพื้นที่อาจมีพืชพรรณต้นไม้ปกคลุม หรือไม่มีพรรณต้นไม้ ในพื้นที่ก็ได้ และอาจเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล หรือเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทุกคนก็ได้

4. พื้นที่สีเขียว หรือ Green Area คือ พื้นที่โล่งที่มีพืชพรรณต้นไม้ปกคลุมเป็นส่วนใหญ่ และ อาจเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล หรือเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทุกคนก็ได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาและพื้นที่อย่างต่อเนื่องในครั้งนี้ได้พบทฤษฎีเพื่อเป็นกรอบแนวคิดและเปรียบเทียบกับพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาว่าสอดคล้องกับหลักทฤษฎีมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปอธิบายผลที่เกิดขึ้นกับเมืองสภาพปัจจุบัน โดยแบ่งหลักทฤษฎีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 หลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่าง

1. ความหมาย ประเภท หน้าที่ของพื้นที่โล่งว่างที่มีต่อเมือง
2. ความสำคัญของพื้นที่โล่งว่างที่มีต่อเมือง
3. รูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่งว่างของเมือง
4. หลักทฤษฎี ว่าด้วยเรื่องโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของพื้นที่

ส่วนที่ 2 หลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับสภาพแวดล้อมของเมือง

ส่วนที่ 3 หลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับสังคม วัฒนธรรมของเมือง

ส่วนที่ 4 ความสำคัญของเขตเมืองเก่านครราชสีมา

ส่วนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เคยมีการศึกษากับการใช้พื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา

ส่วนที่ 6 กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เขตเมืองเก่านครราชสีมา

2.1 ความหมาย ประเภท หน้าที่ของพื้นที่โล่งว่างที่มีต่อเมือง

Albrecht (1984) อ้างถึงใน พรทิพย์ กิมนวน (2560: 12) กล่าวว่า เมืองคือที่อยู่อาศัยของมนุษย์ ที่มีการอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนของกิจกรรมผ่านพื้นที่สาธารณะประเภทต่าง ๆ เกิดขึ้นภายในเมือง และกิจกรรมจะถูกแสดงออกมาเป็นวัฒนธรรม ประเพณี และสถาปัตยกรรม ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของเมืองนั้น ๆ (กฤษ เพิ่มทันจิตต์ , 2536 อ้างถึงใน พรทิพย์ กิมนวน, 2560: 13) กล่าวว่า เมือง นอกจากที่จะเป็นที่อยู่อาศัยแล้ว ยังเป็นพื้นที่ให้บริการและแลกเปลี่ยนสินค้าของผู้คนที่มีอยู่ในเมืองอย่างหลากหลาย ทั้งเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ เป็นต้น เกิดเป็นกลุ่มสังคมที่ต่าง ๆ แยกย่อยแลกเปลี่ยนสินค้า ส่งผลให้เศรษฐกิจขับเคลื่อนและพัฒนาเมือง โดยมีโครงข่ายทางสัญจรคมนาคมเป็นองค์ประกอบหลักของเมือง ที่ใช้เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและพื้นที่ประเภทอื่น ๆ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ (พรทิพย์ กิมนวน, 2560: 12) กล่าวว่า เนื่องจากกิจกรรมภายในเมืองที่มีความหลากหลายมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามกาลเวลา พื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมจึงถูกกำหนดจำแนกไปตามการใช้ประโยชน์ของที่ดินประเภทต่าง ๆ สำหรับการบริหารจัดการของเมืองอย่างเป็นระบบ ดังนี้

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อส่วนราชการ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักผ่อนนันทนาการ และพื้นที่ประเภทอื่น ๆ ถูกเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทางกายภาพของพื้นที่ และการใช้งานด้วยระบบคมนาคมของเมือง

พื้นที่ว่างสาธารณะ (Public Open Space) รายงาน “Lord Rogers’ Urban Task Force Report”(1999) อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล (2550: 8) กล่าวว่า คือพื้นที่โล่งว่างที่มีหน้าที่รองรับกิจกรรมที่หลากหลายของคนเมืองเปรียบเสมือนดังสถานที่รับแขกกลางแจ้งของผู้คนในละแวกนั้น เช่น การแลกเปลี่ยนซื้อขายนั่งทานอาหารกลางแจ้ง

พื้นที่ชุมนุมทางการเมือง พื้นที่ออกกำลังกายและนั่งเล่นพักผ่อน พื้นที่สาธารณะจะดีที่สุดก็ต่อเมื่อตั้งอยู่กลางความสัมพันธ์ของผู้คนที่ทำกิจกรรมและพื้นที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงานที่อยู่รอบพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นพื้นที่โล่งว่างของเมืองไม่ควรปล่อยให้เงียบเหงาและโดดเดี่ยวควรเป็นพื้นที่ที่สร้างความมีชีวิตชีวาหรือภูมิทัศน์ที่ดีให้แก่เมืองได้

Lynch (1963: 3, อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 9) ได้จำกัดความหมายว่าพื้นที่ว่างสาธารณะ คือ พื้นที่ภายนอกอาคารที่ให้อิสระอย่างมากในการทำกิจกรรมของผู้คนในเมืองที่มีอยู่จำนวนมาก แต่สิ่งสำคัญของพื้นที่ว่างสาธารณะยังคงเป็นเรื่องราวรูปทรงของพื้นที่ที่เอื้อต่อการใช้งาน และใช้ในการสัญจร ระหว่างพื้นที่ว่างประเภทต่าง ๆ (กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 9) ได้ให้คำจำกัดความในงานวิจัยของเขาว่า พื้นที่ว่างสาธารณะ คือพื้นที่โล่งกลางแจ้งที่มีรูปร่าง และรองรับกิจกรรมการใช้สอยต่าง ๆ ที่หลากหลายเอาไว้ และผู้คนมีความเท่าเทียมกันในการเข้าใช้งาน จึงทำให้พื้นที่เป็นตัวขับเคลื่อนสังคมเมืองอย่างอิสระ โดยให้ความสำคัญกับผู้คนที่สัมพันธ์กับพื้นที่นั้น ๆ ทำให้พื้นที่มีความหมาย มีสัญลักษณ์ และคุณค่าเฉพาะตัวของสถานที่ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย

ไซศรี ภักดีสุขเจริญ (2562: 27) กล่าวว่า ความหมายตรงตัวของพื้นที่สาธารณะ คือสุนทรียภาพที่ดีที่สุดในโลก เป็นของทุกคนไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง และองค์ประกอบที่มีคุณภาพของพื้นที่สาธารณะนั้นมีหลายขนาด หลายประเภทตามการใช้สอย บางพื้นที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่ว่าง (Space) เพื่อทำกิจกรรมอยู่ตามย่านต่าง ๆ แบ่งสัดส่วนกับพื้นที่ปลูกสร้างอาคารในเมือง เพื่อลดความแออัด ความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้าง และช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้แก่เมือง ได้แก่ ถนน ทางเท้า แม่น้ำลำคลอง สวนสนาม และลานกิจกรรมคนเมือง

Zucker (1959, 1970: 75-111, อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 24) ซึ่งเป็นผู้ที่ศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในแบบแผนประเพณีของเมือง กลุ่มสังคมตะวันตกได้ให้ความหมายของพื้นที่ว่างสาธารณะว่า เป็นพื้นที่ว่างของเมือง ซึ่งเกิดจากการก่อสร้างอาคารมาล้อมรอบ และการวาง

ของผังเมืองในอดีตตามแบบประเพณีวัฒนธรรมของพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ว่างนั้นจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมือง ได้แก่ จัตุรัส หรือ พลาซ่า โดยให้ความหมายดังนี้

2.1.1 จัตุรัส หรือ พลาซ่า (Square or Plaza) เกิดจากการปิดล้อมของผนังอาคาร เพื่อให้เกิดที่ว่าง และใช้ประโยชน์เพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย ของผู้คนจำนวนมาก การเปิดโล่งของลานกว้าง และมองเห็นท้องฟ้าอันกว้างเหนือจัตุรัส ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างประสบการณ์ ทำให้ผู้คนที่เข้ามาใช้งานสัมผัสถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเมื่อได้เข้ามาใช้งาน สามารถทำกิจกรรมได้หลายประเภท เนื่องจากเป็นสถานที่ของผู้คนอย่างอิสระ (Sitte, 1889 และ Carmina, 2003: 19 อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 24) เป็นคนแรกที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของพื้นที่ว่างสาธารณะโดยการวิเคราะห์การมอง (Visual) และลักษณะความงามของจัตุรัสเมืองแบบยุโรป โดยให้หลักไว้ว่า ความสง่างาม เกิดจากการปิดล้อมของพื้นที่ โดยมีองค์ประกอบ เช่น อนุสาวรีย์ รูปทรงของจัตุรัสและประติมากรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงรูปแบบ และเอกลักษณ์ของพื้นที่ ที่มีความสัมพันธ์กันนักคิด (Zucker, 1959, 1970 อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 24) เป็นผู้ศึกษารูปแบบและสัญลักษณ์ของพื้นที่ว่าง และจัตุรัสของเมือง โดยได้แบ่งชนิดของจัตุรัสเมืองไว้ ดังนี้

จัตุรัสที่ปิดล้อม (The Close Square) อย่างสมบูรณ์ โดยมีแค่ถนนเส้นตรงวิ่งไปยังจัตุรัส และล้อมรอบด้วยเปลือกอาคาร (Façade) ที่มีลักษณะเหมือน ๆ กัน

จัตุรัสอิทธิพล (The Dominate Square) เป็นจัตุรัสที่มีพื้นที่ตรงหน้าของกลุ่มอาคาร ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นพื้นที่นั้น ๆ อาจมีโครงสร้างล้อมรอบจัตุรัส และมีน้ำพุ หรือประติมากรรมที่โดดเด่น เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่นั้น

จัตุรัสกลุ่ม (Grouped Square) เป็นจัตุรัสที่มีรูปทรงของพื้นที่ที่ไม่แน่นอน (The Amorphous Square) และแยกประเภทของกลุ่มพื้นที่ว่างได้ เช่น จัตุรัสบริเวณตลาด จัตุรัสบริเวณประตูเมือง จัตุรัสใจกลางเมือง จัตุรัสหน้าโบสถ์ที่มีเพียงอาคารเดียว โดยทั้งหมดนี้เชื่อมกันเป็นลักษณะอาณาเขตของพื้นที่

2.1.2 พลาซ่า (Plaza) Marcus and Francis (1990: 15, อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 25) กล่าวว่า เป็นพื้นที่ว่างที่ติดกับถนนและทางเดินเท้า เชื่อมต่อจนถึงพื้นที่ว่างหน้าอาคาร มักใช้รองรับกิจกรรมที่ใช้เวลาสั้น ๆ เช่น นั่งพักคอย นั่งมองผู้คนที่เดินไปมา พบปะพูดคุย และ Marcus and Francis ได้แบ่งประเภทของพลาซ่าได้ ดังนี้

พลาซ่าถนน (The Street Plaza) เป็นพื้นที่ที่อยู่ติดถนน ส่วนมากใช้เพื่อการสัญจรเชื่อมระหว่างอาคาร อาจมีที่นั่งพัก และพลาซ่าบริเวณมุมถนน อาจให้เพื่อหลบแสงแดดระหว่างวัน

พลาซ่าโถงบริษัท (The Corporate Foyer) เป็นพื้นที่หน้าอาคารขนาดใหญ่ และอาคารสูง ใช้เป็นพื้นที่แสดงความสง่างาม และภาพลักษณ์ของอาคาร ใช้เป็นโถงทางเข้าอาคาร มีลักษณะหรูหรา คนภายนอกสามารถเข้ามาใช้สัญจรได้ตามเวลาทำการ

พลาซ่าปอดสีเขียวของเมือง (The Urban Oasis) เป็นพื้นที่ที่มีต้นไม้เป็นส่วนใหญ่ ช่วยสร้างร่มเงาให้กับพื้นที่ เพื่อใช้ในการพักผ่อน นั่งทานอาหารเที่ยง อ่านหนังสือ พบปะทางสังคม โดยพื้นที่จะแยกระดับจากถนน อาจมีร้านค้าเล็ก ๆ อยู่ด้วย และถ้าพื้นที่ยังมีความเขียว ก็จะทำให้พื้นที่มีคุณภาพสูงมากยิ่งขึ้น

พลาซ่าหน้าท่า (The Transit Foyer) เป็นพื้นที่หน้าอาคารผู้โดยสาร ใช้ในการเปลี่ยนถ่ายผู้คน ส่วนมากใช้เพื่อการสัญจรเท่านั้น แต่บางครั้งอาจใช้ทำกิจกรรมอื่นบ้าง เช่น มีรถเข็นขายสินค้า การร้องเพลงเปิดหมวก ฯลฯ ตามข้อกำหนดของพื้นที่นั้น ๆ

พลาซ่าพื้นที่สาธารณะ (The Ground Public Place) เป็นพื้นที่คล้ายกับ จัตุรัส มักตั้งอยู่ในใจกลางเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางกิจกรรม เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อรองรับกิจกรรม เช่น งานประจำปี นิทรรศการ การชุมนุม ซึ่งจะดึงดูดผู้คนทุกเพศทุกวัยเข้ามาใช้งาน

2.1.3 พื้นที่ว่างเปล่า (Leftover Space) กาญจน นทีวุฒิกุล (2550: 26-27) กล่าวว่า มักเป็นพื้นที่ที่รอกการพัฒนา เช่น พื้นที่ว่างสาธารณะกลางชุมชน พื้นที่รกร้างหรือพื้นที่ว่างเปล่า ลานว่างในพื้นที่สาธารณะของรัฐบาลท้องถิ่น หากพื้นที่เหล่านี้อยู่ในชุมชน จะเป็นพื้นที่รวมตัวกันของชาวบ้าน แต่หากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ของเอกชน มักจะเป็นพื้นที่รอกการพัฒนา บางครั้งถูกนำมาใช้เป็นพื้นที่สาธารณะชั่วคราวของผู้คนในละแวกนั้น นักคิด (Lim, 2020: 385 อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 25) กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะประเภทนี้ เป็นพื้นที่ขับเคลื่อนสังคมชาวบ้าน (Social Space) มักเรียกว่า “พื้นที่ประชาคม”

2.1.4 ถนน (Street) Cohen (1999 : 191) อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล (2550: 28) กล่าวว่า เป็นพื้นที่ใช้สัญจรของรถยนต์ เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ใช้สอยของเมือง แต่ในความหมายนี้ มองถนนเป็นพื้นที่เชิงสังคม รวมไปถึงการใช้ต้นไม้สองข้างถนนด้วย ถนนที่ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากเรื่องการเมืองและความงามแล้ว ต้องให้ความสำคัญกับบทบาทพื้นที่ทางสังคม ระบบการสัญจรและโครงข่ายถนน (Appleyard, 1981 และ Jacobs, 1961, อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 28) กล่าวถึงบทบาทของถนนในแง่มุมมองของการเป็นพื้นที่ทางสังคม ที่มีคุณภาพของการใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ เน้นว่าถนน และบาทวิถีสามารถใช้เป็นพื้นที่ทางสังคมได้ ถนนจึงไม่ใช่แค่ทางของรถยนต์เท่านั้น แต่สามารถเป็นทางเดินเท้าได้ด้วย (Carmona and Heath, 2003: 67, อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550: 28) กล่าวว่า การแบ่งปันถนน เพื่อสร้างการบูรณาการของการเดินเท้ากับการสัญจรของรถยนต์บนพื้นถนนเดียวกัน ซึ่งการสัญจรของคนเดินถนนนั้นมีความสำคัญ ทำให้เกิดพื้นที่ทางสังคม (Street as Social Space) เป็นสัญลักษณ์ความสัมพันธ์ของผู้คนที่เดิน ได้เกิดการแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การเดินเท้าจะสร้างกิจกรรมทางสังคมให้เกิดขึ้นตลอดเส้นทางการเดิน

2.1.5 ถนนคนเดิน (Walking Street) กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550: 28-30) กล่าวว่า เป็นพื้นที่ที่ใช้สัญจรของรถยนต์มาก่อน แล้วปรับเปลี่ยนให้มีความสำคัญกับการสัญจรของคนเดินเท้ามากขึ้น แนวคิดนี้ได้พัฒนามากขึ้นในคริสต์ทศวรรษที่ 1970 บนโครงข่ายถนนคนเดินเล็ก ๆ ที่อยู่ติดกับถนนคนเดินขนาดใหญ่ เป็นพื้นที่เลือกซื้อสินค้าตลอดเส้นทาง เป็นที่พบปะและผู้คนใช้เวลาเดินพูดคุยและมองผู้คน พื้นที่มักจะอยู่ในย่านประวัติศาสตร์ของเมือง เปลือกอาคาร และทัศนียภาพส่งผลให้ดึงดูดผู้คนกลับมาอาศัย ซึ่งเมืองจะได้รับผลดีจากการเลือกซื้อสินค้า และอื่น ๆ สามารถทำได้ด้วยการเดินเท้า ตัวอย่างถนนที่ประสบความสำเร็จ คือ เมืองโคเปนเฮเกน (Copenhagen) ในปี ค.ศ. 1962 ถนนปลอดรถยนต์ได้เกิดขึ้นใจกลางเมือง จาก 15,800 ตารางเมตร เพิ่มเป็น 100,000 ตารางเมตร ในปี ค.ศ.1996

2.1.6 บาทวิถี (Path) หรือ ฟุตบาท ทางเท้า ทางเดินเท้า กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550: 28-30) กล่าวว่า เป็นพื้นที่ที่มีกมยุดิตขนานไปกับถนนในย่านพาณิชย์กรรม หรือชุมชนของเมือง ใช้เป็นพื้นที่ทางสังคมนตรีงรับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินไปทำงาน หรือสินค้าที่จัดไว้หน้าร้านในย่านการค้า (Jacobs,1961: 66-84 อ้างถึงใน กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550: 28-30) กล่าวว่า การใช้บาทวิถีในการสัญจร และสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้น ทำให้เกิดความสมดุลของการสัญจรได้รับความสบายใจ และการแบ่งปันจากคนอื่นที่อยู่รอบ ๆ การแบ่งปันการใช้พื้นที่ถนน เชื่อเชิญให้ผู้คนติดต่อกัน การพบปะหน้ากันในพื้นที่ส่วนรวมมักจะส่งผลดีต่อสังคม เกิดกิจกรรมที่หลากหลายตามมา และช่วยสร้างควมมีชีวิตชีวาและการค้าบนบาทวิถีให้คึกคักได้

2.1.7 พื้นที่สาธารณะเลียบริมแม่น้ำ (Waterfront) กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550: 31) กล่าวว่า เป็นพื้นที่เลียบริมแม่น้ำแสดงขอบเขตของแม่น้ำ มักเป็นพื้นที่ที่ปรับให้เป็นพื้นที่สาธารณะริมน้ำ เป็นพื้นที่ใช้สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ และการได้มองบริบทโดยรอบ เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ (PPS Project for Public Space, 2550 อ้างถึงใน กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550: 31) ได้เสนอแนวคิดการทำให้พื้นที่ริมน้ำให้มีคุณค่า คือ การสร้างเป้าหมายให้กับพื้นที่ เพื่อเป็นสาธารณะโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีการเข้าถึงที่เหมาะสม มีความหลากหลายของกิจกรรมตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งกลางวันและกลางคืน อย่างไรก็ตามพื้นที่นี้ไม่ควรเป็นจุดหมายปลายทาง แต่ควรเป็นจุดเชื่อมไปยังพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ ของเมือง การจัดการเป็นหัวใจสำคัญของการสร้าง การบำรุงรักษาพื้นที่ริมน้ำ และการสร้างโปรแกรมกิจกรรมให้กับพื้นที่ตามช่วงเวลาจะทำให้ประสบความสำเร็จได้

2.1.8 สวนสาธารณะในเมือง (Urban Park) French (1978) อ้างถึงใน สุพักตรา สุทสุภา (2540: 124) กล่าวว่า สวนสาธารณะในเมืองเป็นสถานที่ที่มักจะมีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติค่อนข้างมาก ทำให้มีความร่มรื่น จึงเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้คนในเมือง เพื่อใช้หลบหนีความวุ่นวาย พื้นที่แดดแข็งของอาคาร ความเสียงดังของเมือง ดังนั้น สวนสาธารณะจึงเป็นสถานที่

ที่เต็มไปด้วยธรรมชาติ และยังเป็นส่วนสำคัญที่ขาดไม่ได้ของโครงสร้างเมือง ทั้งเมืองขนาดกลาง และเมืองขนาดใหญ่ เพราะช่วยลดความแออัดของสิ่งปลูกสร้างลง (สุพักตรา สุทธสุภา, 2540: 125) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะควรมีพื้นที่รองรับกิจกรรมที่หลากหลาย มีทั้งมุมสงบสำหรับพักผ่อน และมุมแบบนันทนาการเพื่อผ่อนคลาย เช่น ลานออกกำลังกาย สนามเด็กเล่นกลางแจ้ง และที่สำคัญ คือ การเข้าถึงการใช้งานพื้นที่ได้สะดวก มีความร่มรื่นของธรรมชาติกระจายทั่วพื้นที่ ปัญหาของสวนสาธารณะในเมืองที่มักจะเจอ คือ เรื่องความปลอดภัยในพื้นที่ที่เสื่อมโทรม อย่างไรก็ตาม สวนสาธารณะในเมืองยังคงสำคัญกับการใช้ชีวิตในเมืองของคนอีกหลายคน เพื่อใช้ออกกำลังกาย และพูดคุยพักผ่อน สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยพื้นที่เหล่านี้คนในชุมชนจะรู้จักกันดี

จากการศึกษาความหมายของประเภทพื้นที่โล่งว่าง หรือ พื้นที่สาธารณะ ทำให้ทราบถึงประเภทของพื้นที่ว่างสาธารณะ แยกตามการใช้งาน โดยจะนำข้อมูลในข้างต้นไปจำแนกประเภท และคัดเลือกพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา มาทำศึกษาและวิเคราะห์ต่อไป

2.2 ความสำคัญของพื้นที่โล่งว่างที่มีต่อเมือง

2.2.1 พื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) สุพักตรา สุทธสุภา (2540: 124) กล่าวว่า พื้นที่เปิดโล่ง คือ พื้นที่ที่ไม่มีสิ่งปลูกสร้างอาคารปกคลุม ช่วยให้เมืองไม่หนาแน่นจนเกินไป โดยส่วนใหญ่จะมีต้นไม้ปกคลุมพื้นที่และมักเรียกพื้นที่นี้ว่า “พื้นที่สีเขียว (Green Area)” ช่วยสร้างสุนทรียภาพให้แก่พื้นที่ และพื้นที่โดยรอบ ช่วยให้ผู้คนเข้ามาใช้ทำกิจกรรมนั่งพักผ่อนหรือนันทนาการลดความตึงเครียดทางจิตใจ ประโยชน์ของพื้นที่โล่ง คือ ช่วยรักษาสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศของเมือง และได้กล่าวอีกว่า “พื้นที่เปิดโล่งจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในผังเมืองซึ่งต้องมีการวางแผน และการจัดการอนุรักษ์เพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่นั้น” ซึ่งการใช้งานพื้นที่เปิดโล่งยังมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เมือง โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้คน ไปพร้อมกับการอนุรักษ์คุณค่าของความเป็นประวัติศาสตร์ของพื้นที่ พื้นที่โล่งที่เรียกว่าพื้นที่สีเขียว จะช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ธรรมชาติกับมนุษย์เข้าด้วยกัน (Wirth, 1959 อ้างถึงใน สุพักตรา สุทธสุภา, 2540: 124) กล่าวไว้ว่า “การอนุรักษ์ความงามของธรรมชาติคือวิธีที่สำคัญในการรักษาความผาสุกและแรงจิตใจที่บรรพบุรุษได้ใช้ในการดำรงชีวิต มนุษย์เราจึงได้กลายเป็นผลผลิตของธรรมชาติ” ถ้าถูกแยกออกมาจากจิตวิญญาณของธรรมชาติก็จะเหี่ยวเฉา และวิกลจริต มนุษย์เราจึงต้องการที่จะสัมผัสธรรมชาติเพื่อสร้างความสดชื่นให้แก่ตนเอง ถึงแม้ว่าพื้นที่เปิดโล่งแต่ละแห่งอาจจะมีลักษณะการใช้งานแตกต่างกันไป ต่างก็มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยฟื้นฟูจิตใจและสร้างความผาสุกให้แก่ผู้อยู่อาศัย ประเภทของพื้นที่เปิดโล่งซึ่งแตกต่างกันตามการใช้งานและขนาดพื้นที่

2.2.2 สำนักนโยบาย และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2548) อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง (2561: 14) พบว่า พื้นที่สีเขียวมีประโยชน์ ช่วยดูดซับน้ำลดภาวะการระบายน้ำ

ของระบบท่อน้ำรวมในเมือง ช่วยชะลอการเกิดน้ำท่วมขัง ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดคาร์บอน ผุ่นละอองในอากาศ สิ่งปลูกสร้างอาคารที่มีต้นไม้ เงานของต้นไม้จะช่วยบดบังอาคารจากแสงแดด ช่วยให้การดำเนินงานของเครื่องปรับอากาศได้ และหากมีการเพิ่มมูลค่าของเสียจากต้นไม้ จะช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปุ๋ย อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่สีเขียวไม่ได้มีเพียงประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังมีประโยชน์ทั้งทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจร่วมกัน

2.2.3 พื้นที่สาธารณะของเมือง ไชศรี ภักดีสุขเจริญ (2562: 27-29) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะของเมือง คือ พื้นที่ที่เสมือนภาชนะที่ว่างเปล่าที่พร้อมจะรองรับกลุ่มกิจกรรมทุกประเภทได้ในช่วงเวลาต่าง ๆ สามารถแสดงออกทางความคิดใด ๆ ได้ โดยอยู่ในกรอบระเบียบของสังคมนั้น ๆ และไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อื่น การใช้งานลักษณะนี้ถือได้ว่าพื้นที่สาธารณะของเมืองประสบความสำเร็จ และทำหน้าที่เป็นพื้นที่ประชาธิปไตย (Democratic Space) ของเมืองอย่างแท้จริง พื้นที่สาธารณะของเมืองต้องพร้อมที่จะรองรับทุกกลุ่มกิจกรรม ของทุกคนอยู่เสมอ ซึ่งต้องไม่ถูกยึดหรือจับจองพื้นที่ จนกลายเป็นพื้นที่ไม่ว่างอย่างต่อเนื่อง จากผู้ใดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือการนำสิ่งของไปจับจองพื้นที่ เช่น การวางเก้าอี้เพื่อจะจองที่จอดรถ การตั้งหาบเร่แผงลอย การติดตั้งเสาไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์ ตู้ไปรษณีย์ ถังขยะ บ่อมตำรวจ ศาลพระภูมิ บนพื้นที่ทางเท้า รวมไปถึงการบุกรุกสวนสาธารณะ หรือแม้แต่การสร้างเหตุข่มขู่วินาศภัย อันทำให้ผู้คนมีความหวาดระแวงที่จะออกมาใช้พื้นที่สาธารณะอย่างอิสระ การกระทำเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการทำลายความเป็นสาธารณะอย่างยิ่ง พื้นที่สาธารณะของเมืองต้องถูกทำให้ว่างอยู่เสมอ เพื่อรองรับทุกกิจกรรม ทุกคน และทุกเวลา เพื่อยับยั้งการทำลายความเป็นสาธารณะ และถือเป็นการบั่นทอนวิถีของปัจเจก เพื่อเสรีในการดำรงชีวิตอย่างอิสระ และความปลอดภัยอย่างสมควร ตามกรอบของสังคมในการพบปะกันของผู้คนในเมือง พื้นที่สาธารณะนอกจากจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองแล้ว บทบาทที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง คือ เป็นพื้นที่พักผ่อนนันทนาการ เป็นพื้นที่ที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเอง และผู้อื่น ในบางช่วงเวลา หรือใช้เป็นสถานที่แสดงออกทางการเมือง ความสำเร็จของพื้นที่สาธารณะมักถูกกำหนดไว้ 2 แนวทาง คือ 1.พื้นที่ที่มีความน่าจดจำ ผูกพันและประทับใจของผู้คน หรือที่เรียกว่า ปรางค์การณนิยม 2.พื้นที่ที่มีความเป็นอเนกประสงค์ประโยชน์ (Multi-Use) โดยมีการใช้งานพื้นที่ ที่มีความหลากหลายของกลุ่มกิจกรรม เพศ อายุ อาชีพ และหลายช่วงเวลา

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่โล่งว่าง ที่เป็นพื้นที่สีเขียวว่าส่งผลต่อเมืองอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่จะศึกษาในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ว่ามีความสอดคล้องกับหลักการดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

2.3 รูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่งว่างของเมือง

สุพักตรา สุทรสุภา (2540: 121) กล่าวว่า การจัดวางรูปแบบของพื้นที่โล่งว่างอย่างสมบูรณ์ของเมืองนั้น ต้องอาศัยแนวความคิดเรื่องระบบที่ตั้งของพื้นที่โล่งเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งสามารถจัดแนวคิดหลักได้เป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือ

- มีลักษณะการวางพื้นที่เปิดโล่งให้อยู่ในจุดเดียวกัน และมีความต่อเนื่องกันในการใช้งาน ส่งผลให้รูปร่างของเมืองที่เกิดจากการวางพื้นที่โล่งในลักษณะนี้ ช่วยลดความหนาแน่นของเมืองที่ใหญ่โตลงได้ ตัวอย่างในกลุ่มนี้มักใช้กับสวนอุทยานที่ตั้งอยู่ใกล้เมือง ซึ่งมักจะมีแนวภูเขาและพื้นที่สีเขียวล้อมรอบ (Greenbelt)

- การกระจายโดยทั่วไป (Dispersed) แนวความคิดนี้จะตรงข้ามกับแนวความคิดแรก โดยมีลักษณะการวางพื้นที่เปิดโล่งเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไปในเมือง ช่วยให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก อาทิ สวนสาธารณะเล็ก ๆ มุมถนน สวนหย่อมลานหน้าอาคาร (Plaza) และสนามเด็กเล่น

สุพักตรา สุทรสุภา (2540: 122) กล่าวว่า การที่จะทำให้ระบบพื้นที่เปิดโล่งของเมืองสมบูรณ์ที่สุดควรจะมีทั้งสองแนวคิด คือ มีทั้งพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่ และพื้นที่เปิดโล่งขนาดเล็กกระจายโดยทั่วไปในเมืองด้วย (Burten, 1981 และ Lynch, 1982 อ้างถึงใน สุพักตรา สุทรสุภา, 2540: 122-124) ว่า มีรูปแบบการจัดพื้นที่โล่งของเมืองอีก 7 รูปแบบ ซึ่งจะทำให้ผังเมืองหรือชุมชนนั้น ๆ มีความแตกต่างกันไป ตามวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของพื้นที่นั้น ๆ ดังนี้

2.3.1 Greenbelt รูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่สีเขียวล้อมรอบเมืองเพื่อการควบคุมการขยายตัวของเมือง ซึ่งการวางที่ว่างในลักษณะนี้จะทำให้เมืองถูกจำกัดขอบเขตปัญหาที่พบในการวางผังในรูปแบบนี้ คือ การรักษาพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียวไว้ ซึ่งมักจะถูกปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่อยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้ประยุกต์ใช้ได้ยาก ตัวอย่างของการวางพื้นที่เปิดโล่งในลักษณะนี้ คือ ที่นครลอนดอน ซึ่งใช้รูปแบบนี้อยู่และเกิดเป็น London's Greenbelt

2.3.2 Green Sedge เป็นรูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียวล้อมรอบคล้ายรูปแบบ GreenBelt แต่มีพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียวแทรกเข้ามาข้างในพื้นที่ยังมีการแทรกเข้ามาข้างในของพื้นที่สีเขียวนั้นช่วยให้ผู้คนชุมชนในเมืองเข้าถึงพื้นที่สีเขียวได้ง่ายและใกล้ชิดมากขึ้นกว่ารูปแบบ Green Belt ซึ่งจะมีบริเวณขอบข้างของชุมชนเท่านั้นที่อยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่เปิดโล่งตัวอย่างของเมืองที่มีรูปแบบลักษณะ Green Wedge นี้ คือ โบโลญน่า ประเทศสเปน

2.3.3 Green Corridor เป็นรูปแบบการจัดวางเป็นพื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่สีเขียวที่มีลักษณะล้อมรอบเมือง และมีพื้นที่โล่งแทรกเข้ามาในเมือง เชื่อมต่อกับพื้นที่สีเขียวที่แทรกเข้ามาในเมืองอีกด้านเข้าด้วยกัน ผู้คนในเมืองสามารถสัญจรทะลุหากันได้ เป็นการพัฒนาอีกขั้นจากการจัดจากรูปแบบ Green Wedge ทำให้เกิดเป็นศูนย์กลางที่เป็นพื้นที่โล่ง หรือพื้นที่สีเขียวของเมือง การจัดวางระบบในลักษณะนี้ จะทำให้การเข้าถึงพื้นที่เปิดโล่งได้ทั่วถึง และใกล้ชิดมากขึ้น หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า

Green Binding Zone หรือ Green Axes ซึ่งจะช่วยลดความหนาแน่นของเมือง หรือชุมชนที่แออัดอย่างมากใน Ruhr เยอรมันและ Randstad เนเธอร์แลนด์

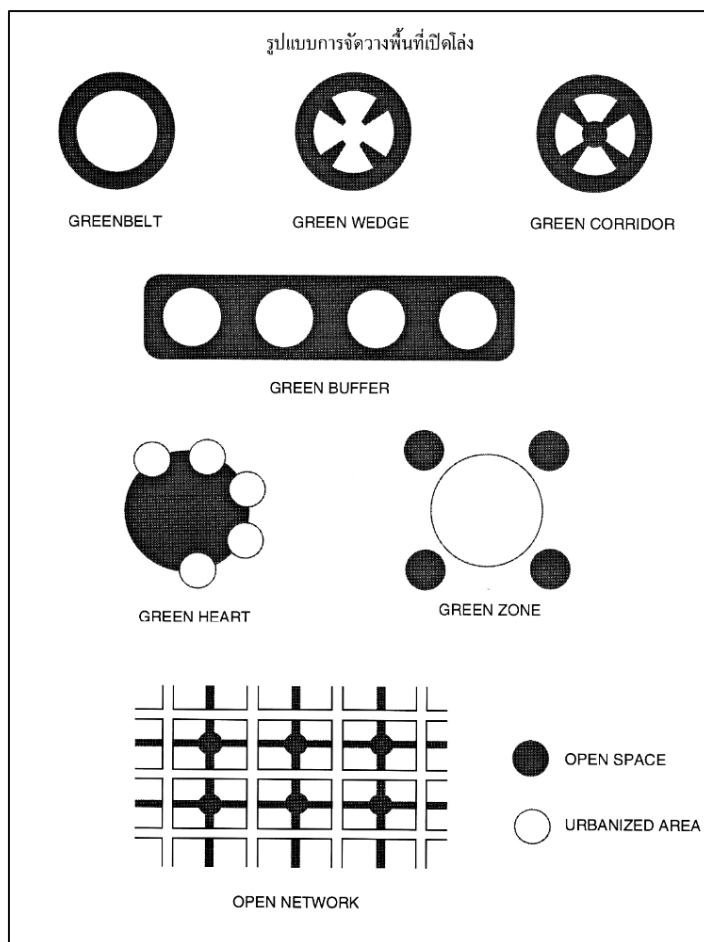
2.3.4 Green Buffer เป็นรูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่สีเขียวที่ต้องการให้เมืองแต่ละเมืองที่อยู่ใกล้เคียงกันแยกออกจากกัน โดยใช้พื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียวเป็นตัวแบ่งเขตเมือง แต่การเข้าถึงพื้นที่โล่งของผู้คนยังคงเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งมักจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของแต่ละชานเมือง และอาจใช้แม่น้ำแบ่งเขตเมืองแยกออกจากกัน เช่น Utrecht ในเนเธอร์แลนด์

2.3.5 Green Heart เป็นรูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่อยู่ตรงกลางชุมชน หรือเมืองหลายแห่งล้อมรอบภายนอก โดยตรงกลางใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม หรือพื้นที่นันทนาการขนาดใหญ่ จึงทำให้ชุมชนและเมืองหลายแห่งอยู่ใกล้กัน ปัญหาที่พบ คือ การจัดวางพื้นที่ในลักษณะนี้มักจะถูกแทนที่ด้วยชุมชน และสิ่งปลูกสร้างในที่สุดดัง เช่น ผังตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ในคริสต์ศตวรรษ 1960 เคยนำมาใช้ แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดวางรูปแบบนี้

2.3.6 Green Zone เป็นรูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่งอีกประเภทหนึ่ง ประเภทนี้จะกลับกันกับรูปแบบ Green heart เป็นพื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่สีเขียวที่มีการกระจายอยู่รอบเป็นจุด ๆ โดยรอบเมือง โดยมีพื้นที่ชุมชน หรือเมืองอยู่ตรงกลาง ปัญหาที่พบคือการเข้าถึงพื้นที่โล่งอาจมีน้อย

2.3.7 Open Network เป็นรูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่สีเขียวที่มีลักษณะการจัดวางเป็นแบบตาราง (Grid) โดยแต่ละบล็อกของชุมชนจะมีพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียวตัดผ่านทะลุหากันแต่ละบล็อกได้ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อกันเป็นโครงข่าย ซึ่งโครงข่ายพื้นที่เปิดโล่งของเมืองนี้ช่วยให้เกิดการเข้าถึงได้หลายจุด

สุพักตรา สุทธิสุภา (2540: 124) กล่าวว่า รูปแบบการจัดวางระบบพื้นที่เปิดโล่งต่าง ๆ ในข้างต้น มีส่วนสำคัญที่ทำให้รูปร่างของเมืองแตกต่างกันตามความเหมาะสม ในการกำหนดรูปแบบของพื้นที่นั้น ๆ แต่หัวใจสำคัญ คือ แต่ละรูปแบบการจัดวางต่างก็ช่วยให้เมืองไม่หนาแน่นจนเกินไป ดังรูปภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่ง

ที่มา: สุพักตรา สุทธิสุภา (2540). “พื้นที่เปิดโล่ง : องค์ประกอบในเมือง,” วารสารหน้าจั่ว คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ฉบับที่ 15: 123

2.4 หลักทฤษฎี ว่าด้วยเรื่องโครงสร้างเชิงสัณฐานวิทยาของพื้นที่

ทฤษฎีในการวิเคราะห์กายภาพความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ และศักยภาพในการเข้าถึงโครงข่ายพื้นที่ว่างของเมือง โดยเครื่องมือที่เรียกว่า (Space Syntax) (ไซศรี ศักดิ์สุขเจริญ, 2548: 1-4 อ้างถึงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554: 18-19) กล่าวว่า การเข้าใจในรูปแบบสัณฐานของเมืองเป็นสิ่งสำคัญ หากไม่ทำความเข้าใจในส่วนนี้ก่อน ก็ยากที่จะศึกษาต่อถึงปัจจัยด้านต่าง ๆ เนื่องจากรูปร่างของเมืองและรูปแบบสถาปัตยกรรม ไม่ได้เกิดจากเพียงศาสตร์เดียว แต่มีหลายศาสตร์มาประกอบกัน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการ และกิจกรรมของผู้คน เป็นการผสมผสานของศาสตร์ ทั้งวิทยาศาสตร์ สังคมวิทยา ศิลปะมนุษย์วิทยา ฯลฯ ซึ่งต้องผ่านกระบวนการออกแบบที่สอดคล้องตามบริบท และความต้องการของผู้คนตามสังคมที่แตกต่างกันออกไป (สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554: 19) กล่าวว่า

การศึกษาและทำความเข้าใจเมือง จากโครงสร้างเชิงสัญญาณวิทยาของพื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง โดยการสังเกตพฤติกรรมผู้ใช้งานในพื้นที่ จะช่วยให้สามารถขยายผลไปยังอันสู่การเข้าใจถึงหลักเหตุผลของการเกิดพื้นที่ที่มีปัจจัยต่าง ๆ และหลายศาสตร์จากการศึกษาความสัมพันธ์ของรูปแบบกิจกรรม พฤติกรรมทางสังคม และรูปแบบของพื้นที่ว่างในเมืองนั้น ๆ ได้ โดยจะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาพื้นที่ โดยการสังเกตพฤติกรรมผู้คนในเขตเมืองเก่านครราชสีมาต่อไป

2.5 หลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับสภาพแวดล้อมของเมือง

2.5.1 Lv and Liu (2009) อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง (2561: 13) กล่าวว่า พื้นที่สีเขียวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพของเมือง และถูกใช้ในการประเมินระบบนิเวศเมือง (จันทิมา อุทะกะ, 2553; กฤษณา กฤษณาพุกต์และคณะ, 2554; Schioppa et al., 2009, อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 13) กล่าวว่า พื้นที่สีเขียวมีประโยชน์ต่อเมือง ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ต้นไม้ช่วยให้รู้สึกที่สบายตาจากสีเขียวของใบ ช่วยกรองรังสีความร้อนที่เกิดจากดวงอาทิตย์ และปล่อยออกซิเจนในอากาศ การคายน้ำของพืชทำให้มีอุณหภูมิความร้อนที่ลดลง ช่วยลดปรากฏการณ์เกาะความร้อนที่เกิดขึ้นเพราะพื้นผิว อีกทั้ง ต้นไม้ไม่สะสมความร้อน และช่วยลดการสะท้อนความร้อนให้แก่พื้นที่

2.5.2 กฤษณา กฤษณาพุกต์ และคณะ (2539, อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 32) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของพื้นที่สีเขียว ที่มีต่ออุณหภูมิอากาศที่ในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ในเดือนเมษายน พ.ศ.2539 ซึ่งเป็นช่วงฤดูร้อน โดยวัดอุณหภูมิอากาศเป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน ทำการวัด 2 ช่วง คือ ช่วงเช้า ที่มีอุณหภูมิต่ำสุด (5.00 น.) และช่วงเวลาบ่าย ที่มีอุณหภูมิอากาศสูงที่สุด (15.00 น.) พบว่าบริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้างจะมีอุณหภูมิอากาศสูง ในขณะที่บริเวณพื้นที่สีเขียวจะมีอุณหภูมิอากาศต่างกันประมาณ 2 องศาเซลเซียสในช่วงบ่ายและต่างกัน 1 องศาเซลเซียสในช่วงเช้า ผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่า การเพิ่มพื้นที่สีเขียวมีต้นไม้ปกคลุม และพื้นที่ที่มีหญ้าปกคลุม ช่วยลดอุณหภูมิลงได้ โดยเฉพาะช่วงบ่ายอาจมีค่าองศาที่ลดลงต่างกันในแต่ละวัน

2.6 หลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับสังคม วัฒนธรรมของเมือง

ศุภชัย ชัยจันทร์ และ ณรงค์น ไส่ประกอบทรัพย์ (2559) กล่าวว่า จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า เมืองจะสูญเสียการสร้างปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมของผู้คนภายในเมือง และมีแนวโน้มที่จะสูญเสียอย่างต่อเนื่องอย่างเห็นได้ชัด พื้นที่สาธารณะนอกจากจะมีส่วนช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองได้ดีแล้ว ยังสามารถช่วยส่งเสริมทำให้คุณภาพชีวิตของคนในเมืองดีขึ้นได้อีกด้วย โดยการที่จะทำให้พื้นที่สาธารณะมีคุณค่าได้นั้น พื้นที่สาธารณะต้องสามารถเปิดโอกาสให้ผู้คนเข้ามาใช้งานได้ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และแลกเปลี่ยนกัน จึงจะเกิด

ความหมาย และคุณค่าทางวัฒนธรรม พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เปรียบเสมือนองค์ประกอบที่พึ่งพาซึ่งกันและกันภายในเมือง ในฐานะพื้นที่ว่างทางกายภาพของเมือง ซึ่งปรากฏอยู่หลายรูปแบบ เช่น ถนน ตลาด พลาซ่า ลานเมือง สวนสาธารณะซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มอาคารและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในเมืองเข้าด้วยกัน

2.6.1 พื้นที่สีเขียว (Green Area) นพมาศ ทับแสง (2561: 14) กล่าวว่า ถ้าหากมองพื้นที่สีเขียวในมิติของเศรษฐกิจของเมืองแล้ว พื้นที่สีเขียวมีส่วนช่วยเพิ่มมูลค่าที่ดินและที่อยู่อาศัยของเมือง เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีการจัดการของภูมิทัศน์ให้สวยงามมีต้นไม้พรรณไม้ให้สอดคล้องกับพื้นที่ ซึ่งต้องได้รับการดูแลรักษาภูมิทัศน์อย่างต่อเนื่อง นั่นหมายถึงต้องใช้คนดูแลรักษาเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้มีการจ้างงานในส่วนนี้ สภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยดึงดูดคนเข้ามาอาศัยเกิดธุรกิจใหม่ และการลงทุนเกิดขึ้นในพื้นที่ (Lam et al., 2005, อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 13) กล่าวว่า พื้นที่สีเขียวช่วยสร้างคุณภาพชีวิตของสังคม จากการถูกใช้เป็นที่นันทนาการ และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Wilson, 1984; Fuller and Gaston, 2009; Miller, 2005, อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 13) กล่าวว่า กิจกรรมด้านนันทนาการ การออกกำลังกาย รวมทั้งการศึกษาทางพฤกษศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา เป็นสิ่งเชื่อมโยงผู้คนให้ได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด การได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากธรรมชาติจึงเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Newton, 2007, อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 13) กล่าวว่า พื้นที่สีเขียวทำให้เมืองร่มรื่นเป็นเมืองน่าอยู่ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ พื้นที่สีเขียวยังช่วยให้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันได้อยู่ร่วมกัน ลดความขัดแย้ง และความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้น (Takano, Nakamura, and Watanabe, 2002, อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 13) กล่าวว่า การศึกษาในประเทศญี่ปุ่นพบว่า พื้นที่สีเขียวช่วยเพิ่มความเป็นธรรมชาติให้กับเมือง รวมทั้งต้นไม้ตามริ้วถนนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวอื่น ๆ มีส่วนช่วยให้ผู้คนในชุมชนมีอายุยืน อย่างไรก็ตาม ขึ้นอยู่กับการเข้าถึงพื้นที่สีเขียวของชุมชน เพื่อไปเดินเล่นและนันทนาการอื่น ๆ ด้วย

2.6.2 แนวคิดพฤติกรรมการใช้พื้นที่โล่งว่างสาธารณะ De Certeau (1984, อ้างถึงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554: 13-14) ได้วิเคราะห์ชีวิตประจำวันของคนในเมืองว่า การเดินซุ่มให้เห็นความสลับซับซ้อนของการเดินทางของคนในเมืองว่า การเดินเป็นภาษาเฉพาะแบบหนึ่งไม่ต่างจากการพูด เพียงแต่ไม่ได้ออกเสียง แต่ก็สามารถสื่อความหมาย และสร้างความหมายเฉพาะขึ้นมาได้ เป็นภาษาเชิงปฏิบัติการ ซึ่งการเดินเป็นการสร้างพื้นที่ เป็นการเชื่อมต่อพื้นที่หนึ่งสู่อีกพื้นที่หนึ่ง เสมือนว่าการเดินเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่ง กล่าวคือ การเดิน เป็นการเข้าไปจัดการพื้นที่ แสดงถึงการรับรู้ในพื้นที่ สถานที่ที่เราเดินอยู่ หลังจากเข้าใจกฎเกณฑ์ของภาษา และเป็นการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ ที่แตกต่างกันเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดความหมายบางอย่างขึ้นมา (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร,

2549: 177-179, อ้างถึงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554: 14) กล่าวว่า การเดินยังมีลักษณะคล้ายกับงานเขียน กล่าวคือ การเดินสามารถสร้างความหมายใหม่ เนื่องจากการเดินเป็นการเข้าไปแทนที่ของพื้นที่หนึ่งที่ตั้งอยู่ ด้วยการเลือกได้ว่าจะเดินเช่นไร โดยอาจไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของแผนที่เส้นทางตามผังเมืองที่กำหนดไว้ ซึ่งมีความหลากหลายของเส้นทาง การเดินทางนั้นจึงเป็นการสร้างความหมายโดยไม่รู้จบ แสดงให้เห็นว่าการเดินมีตรรกะ และการเดินเป็นการเข้าไปแทนที่ สวมรอยกฎระเบียบพร้อมกับการสร้างจินตนาการเกี่ยวกับพื้นที่แบบอื่น ๆ ขึ้นมาด้วย ซึ่งการศึกษาเมืองในภาพใหญ่ หรือการศึกษากายภาพแบบกว้าง ๆ ไม่สามารถบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิตการเดินทางของคนเดินถนนจริง ๆ ได้ (Gehl, 1987, อ้างถึงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554: 16) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Life between Building : Using Public Space เป็นการศึกษาเชิงสำรวจกิจกรรมที่สัมพันธ์กับพื้นที่ โดยแยกหมวดตามลักษณะได้ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ถนนและทางเดินเท้า

ลักษณะที่ 2 กิจกรรมนอกบ้านที่เกิดขึ้นในที่ว่างอื่น หรือที่ว่างสาธารณะภายนอกภายใต้ลักษณะกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่จำเป็น (Necessary Activities) คือ ลักษณะที่เกิดขึ้นบ่อยเป็นประจำ เกิดขึ้นซ้ำซาก อาทิ การไปโรงเรียน ไปทำงาน ไปจ่ายตลาด มักจะเป็นการเดินทางโดยรถยนต์และการเดินเท้า ซึ่งสภาพแวดล้อมไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อเรื่องนี้ เนื่องจากไม่มีทางเลือก

กิจกรรมทางเลือก (Optional Activities) คือ ลักษณะที่เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ถ้าหากเวลาและสถานที่เอื้ออำนวยมากพอในการตัดสินใจ อาทิ การเดินซื้อของตามย่านการค้า เส้นทางการเดินทางที่ดูผ่อนคลาย สภาพอากาศน่าเดินช่วยสร้างความพึงพอใจ ดังนั้น สภาพแวดล้อมจึงมีผลต่อลักษณะกิจกรรมทางเลือกนี้

กิจกรรมทางสังคม (Social Activities) คือ ลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น อาจเป็นคนที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ โดยลักษณะเป็นการพูดคุย การได้มองผู้อื่นการออกกำลังกายหรือเพียงได้ฟังผู้อื่นสนทนากัน ซึ่งเป็นรูปแบบที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับปัจจัยของสภาพแวดล้อมในขณะนั้น และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ในการเข้าร่วมหรือปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย

Gehl (1987, อ้างถึงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554: 17) กล่าวว่า หากทุกคนออกจากพื้นที่ส่วนตัวแล้วการคำนึงถึงความเป็นชุมชนหรือสังคมโดยรวม เป็นสิ่งที่ต้องเจออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่าง หรือพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ ย่อมมีความสัมพันธ์กันอยู่เสมอ ดังนั้นสภาพแวดล้อมจึงเป็นส่วนที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ นอกอาคาร จากกรณีศึกษาใจกลางเมืองโคเปนเฮเกน พบว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมืองส่งผลให้ผู้คนในเมืองเข้ามาใช้งานพื้นที่ ทำกิจกรรมเพิ่มเป็น 3 เท่าเมื่อเทียบกับช่วงก่อนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมือง และเป็นที่ยังพอใจของคนในเมืองนั้นด้วย การค้นพบที่สำคัญ คือ

คุณภาพของลักษณะกิจกรรมต่าง ๆ จะสวนทางกันกับความหนาแน่นของการสัญจรโดยรถยนต์ กล่าวคือ หากการสัญจรโดยรถยนต์หนาแน่นจะทำให้กิจกรรมทางเลือก และกิจกรรมทางสังคม มีโอกาสเกิดขึ้นน้อยลงตามไปด้วยและสภาพสิ่งแวดล้อมมีผลโดยตรงต่อลักษณะของกิจกรรมทางเลือก และกิจกรรมทางสังคม

Whyte (1980, อ้างถึงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง (2554: 18) กล่าวถึงรูปแบบกิจกรรมของผู้คนในพื้นที่ว่างประเภท Plaza ในเมืองนิวยอร์ก และได้นำเสนองานเขียน The Social Life of Small Urban Spaces ที่เกี่ยวกับการใช้พื้นที่และไม่ใช้พื้นที่สาธารณะ ด้วยการถ่ายภาพกิจกรรมในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และนำมาวิเคราะห์ การออกไปสอบถามผู้ใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ มีนัยยะสำคัญของผลการศึกษา คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จของพื้นที่สาธารณะเหล่านั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เป็นปัจจัยหลัก เช่น ของตกแต่ง รูปร่างของพื้นที่ แต่ปัจจัยหลักที่ทำให้พื้นที่ได้รับความนิยม คือ ลานกิจกรรมตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สัมพันธ์กับระบบโครงข่ายทางสัญจรโดยรอบมาน้อยเพียงใด โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ที่ส่งผลต่อการสร้างควมมีชีวิตชีวาของพื้นที่สาธารณะเมือง คือ ประการที่ 1 ปริมาณความหนาแน่นของการสัญจรของคนเดินเท้าในบริเวณโดยรอบพื้นที่ และประการที่ 2 ความสะดวกในการเข้าถึงและเชื่อมต่อของพื้นที่นั้น ๆ กับพื้นที่อื่น ๆ ในเมือง

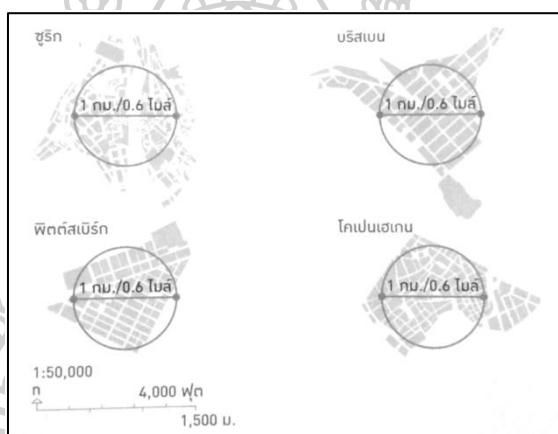
สลิตทิพย์ รุ่งเรือง (2554 : 18) กล่าวว่า จากผลการศึกษาของ Whyte (1980) ทำให้เห็นถึงพฤติกรรมสัญจรของผู้คนในเมือง สัมพันธ์กับระบบโครงข่ายทางสัญจรของเมือง ที่จะทำให้เกิดความมีชีวิตชีวา และได้รับความนิยมของผู้คน ในการเข้าใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง

ทัศนัย เศรษฐเสรี (2549) อ้างอิงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง (2554 : 18) กล่าวว่า การใช้พื้นที่สาธารณะในสังคมไทย ถูกรายงานในการสนทนาหัวข้อ Asiatopia ไว้ว่า “จังหวะชีวิตในพื้นที่ของสังคมไทย มักจะได้ยินอยู่เสมอว่า ไม่เป็นไร หรืออะไรก็ได้” สังคมไทยมีความเข้าใจเรื่อง Public Space และ Private Space ที่เข้าใจได้ยากกว่าคนตะวันตก ตัวอย่างเช่น เรื่องของถนนทางเท้าที่ไม่เรียบร้อย คนไทยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยกังวลในเรื่องนี้ เนื่องจากคนไทยไม่ได้นึกถึงเรื่องการใช้พื้นที่สาธารณะมากนัก อีกทั้ง คนไทยมีความยึดหยุ่น และมีความอนุเคราะห์โยชนในการใช้พื้นที่สาธารณะค่อนข้างสูง เช่น การขับรถจักรยานยนต์บนทางเท้า การขายสินค้าอย่างหนาแน่นบนทางเท้า การเปลี่ยนถนนทางเดินเป็นสนามเบดมินตัน เป็นการเปลี่ยนความหมายของพื้นที่สาธารณะในสังคมไทยเพื่อตอบสนองรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง

2.6.3 Gehl (2010: 133) กล่าวว่า ระยะทางของการเดินเท้าที่ยอมรับได้ของมนุษย์ ในการออกแบบผังเมืองเพื่อให้เกิดความกระชับ และมีลำดับการเข้าถึงของพื้นที่ได้ชัดเจน ที่ถูกพูดถึงมากที่สุดคือระยะ 500 เมตร ที่คนส่วนใหญ่สามารถเดินได้ แต่อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการเดินของคนแต่ละคน แต่ละวัย ย่อมไม่เท่ากัน อาทิ คนสูงอายุ หรือเด็ก ๆ จะมีปัญหาในการเดินเท้า

ในระยะทางที่ยาว ทั้งนี้ ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น หากสภาพของทางเท้ามีความน่าสนใจ จะมีโอกาสที่จะเดินมากกว่า ในทางตรงกันข้าม ระยะทางเพียง 200 เมตร ถึง 300 เมตร หรือเดินไม่ถึง 5 นาที ก็เหมือนเดินไกล ถ้าหากเส้นทางไม่น่าสนใจ อีกทั้ง ยังรู้สึกเหนื่อยก่อนที่จะเดินเสียอีก ระยะทาง 500 เมตร นับได้ว่าเป็นระยะโดยประมาณสำหรับการเดินที่รับได้ ซึ่งเป็นระยะที่เทียบได้กับ ระยะศูนย์กลางของเมือง ศูนย์กลางของเมืองส่วนใหญ่จะมีขนาดประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร หรือพื้นที่ 1x1 กิโลเมตร หมายความว่า ระยะการเดินใน 1 กิโลเมตรหรือน้อยกว่านั้น จะทำให้คนเดินเท้าสามารถเดินไปถึงสถานที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในเมือง

Gehl (2010: 133) กล่าวว่า ตัวอย่างเมืองลอนดอนและนิวยอร์ก มีรูปแบบที่สอดคล้องกับหลักการนี้ โดยมีศูนย์กลางเมืองที่ขนาด 1 กิโลเมตร โดยประมาณสำหรับเส้นทางเดินเท้า

ภาพที่ 3 แสดงระยะศูนย์กลางของเมือง

ที่มา: Gehl, J. 2010. Cities for People, D.C.: Island Press. แปลโดย ศรีสุเมธ ฤทธิไพโรจน์. เมืองของผู้คน. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ลายเส้น พิมพ์ครั้งที่ 1, 2559), 133.

2.6.4 Gehl (2010: 47) กล่าวว่า ระยะการรับรู้ และสเกลสำหรับการออกแบบพื้นที่โล่งว่างสาธารณะเพื่อการใช้งาน สามารถสรุปความเกี่ยวข้องของระยะทาง ประสาทสัมผัส และการแสดง ความสัมพันธ์ใกล้ชิดได้ว่า มีความแตกต่างมากน้อยในระยะตั้งแต่ 100-25 เมตร หลังจากนั้นจะเห็น รายละเอียดเพิ่มมากขึ้นในช่วงระยะ 7-0 เมตร สามารถรู้ได้จากทุกประสาทสัมผัส เห็นได้ทุกรายละเอียดและทุกความรู้สึกที่เกิดขึ้นความสัมพันธ์ระหว่างประสาทสัมผัส การสื่อสาร และขนาดพื้นที่เป็นเรื่องสำคัญในการวางผังเมืองและนั่นหมายถึงระยะของการมองเห็นเชิงสังคม ชัดจำกัดของระยะดังกล่าวคือ 100 เมตร ซึ่งเป็นจุดที่ไกลที่สุดที่เราสามารถมองเห็นการเคลื่อนไหวของผู้คน

ระยะ 25 เมตร คือระยะเริ่มต้นที่สำคัญเราสามารถรับรู้ถึงอารมณ์และการแสดงความรู้สึกบนใบหน้าได้

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่สีเขียวมีต้นไม้และมีความร่มรื่นไปพร้อมกับการมีพื้นที่โล่งว่างที่รองรับกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนจะส่งผลให้สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกล่าวคือ เมืองมีชีวิตชีวาช่วยลดความตึงเครียดความรุนแรงของผู้คนที่อาจจะเกิดขึ้นตรงกันข้ามหากเมืองไม่มีต้นไม้หรือพื้นที่สีเขียวสภาพสังคมผู้คนอาจเหี่ยวเฉาไร้ชีวิตชีวา อาจเกิดความตึงเครียดที่อาจจะส่งผลก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นได้

2.7 ความสำคัญของเขตเมืองเก่านครราชสีมา

Feiden and Jokileht (1998, อ้างถึงใน กรองกาญจน์ อัครเอกฉาลิน, 2555: 7) ได้ให้ความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมไว้ว่า มีหลายประเภท ไม่ได้มีเพียงแค่วัฒนสถาน พื้นที่ประวัติศาสตร์ แต่ยังรวมถึงสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศที่ถูกสร้างขึ้นมาทั้งหมด ซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงกิจกรรมความสำเร็จของมนุษย์ในอดีต และเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่ไม่สามารถสร้างใหม่ได้

Feiiden (1993, อ้างถึงใน กรองกาญจน์ อัครเอกฉาลิน, 2555: 22) กล่าวว่า เมืองเก่าที่ยังมีชีวิต เมืองที่ยังมีกิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์เมืองเก่านี้ต้องคำนึงถึงเครื่องมือทางการเมือง ที่ยังมีพลวัต ต้องให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าเน้นทางด้านกายภาพ และส่วนเมืองที่ตายแล้วนั้น จะเน้นที่การสร้างสรรคหรือการออกแบบให้สอดคล้องกับสิ่งก่อสร้างที่มีการอนุรักษ์ การบริหารจัดการเมืองที่ตายแล้วจะให้ความสำคัญด้านกายภาพมากกว่าการพิจารณาการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจและสังคม

Roy Worskett (1996, อ้างถึงใน กรองกาญจน์ อัครเอกฉาลิน, 2555: 22) กล่าวถึงเป้าหมายของการอนุรักษ์ว่าการอนุรักษ์เปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินไปคู่กัน เราต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงโดยไม่ทำลายคุณค่าของเมืองเก่า และไม่เปลี่ยนแปลงเพื่อการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องมองด้านสิ่งแวดล้อมและควมมีชีวิตชีวา ปลูกอดีตเมืองให้ตื่นขึ้น

กรองกาญจน์ อัครเอกฉาลิน (2555: 22-23) กล่าวว่า นิจ ทิณูชีระนันท์ ได้ให้แนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรมในเมืองที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ควรมีการจัดประโยชน์ของที่ดินให้เหมาะสม พื้นฟู บูรณะชุมชน รักษาลักษณะพิเศษของท้องถิ่นไว้ มีพื้นที่ธรรมชาติให้ความร่มรื่นแก่เมือง ลดการจราจรประเภทรถยนต์ เพิ่มทางเดินเท้า และจักรยาน จัดพื้นที่การค้าให้เป็นสัดส่วน ไม่เบียดเบียนพื้นที่สาธารณะ มีระบบสาธารณสุขปลอดภัยกระจายอยู่ในระยะที่เหมาะสม เช่น พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ

วโรภาสน์ วงศ์จักรภัทร (2533, อ้างถึงใน กรองกาญจน์ อัครเอกฉาลิน, 2555: 23) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาภูมิสถาปัตยกรรมคือเพื่ออนุรักษ์สิ่งก่อสร้างโบราณสถานและ

พื้นที่ประวัติศาสตร์ เพื่อเกิดการส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เช่น เพื่อนันทนาการการท่องเที่ยว และการพัฒนาด้านภูมิสถาปัตยกรรม คือ การจัดระเบียบทางความงาม และส่งเสริมความสำคัญของ โบราณสถานและพื้นที่ประวัติศาสตร์ กิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง จุดประสงค์จะแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

ประเภท 1 เพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมความสำคัญของโบราณสถานและพื้นที่ทางประวัติศาสตร์

ประเภท 2 เพื่อส่งเสริมกิจกรรมใหม่ด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายของพื้นที่นั้น ๆ

วโรภาสน์ วงศ์จักรภัทร (2533) อ้างถึงใน กรองกาญจน์ อัครเอกมาลิน (2555: 24) ได้เสนอ แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรม สำหรับพื้นที่ประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้ สิ่งก่อสร้าง และหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเหล่านี้ ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานหลักของพื้นที่ประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย อาคารและองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ เช่น คูเมือง บ่อ สระ ถนน ซึ่งแนวทางการพัฒนานอกจากพระราชบัญญัติควบคุมโบราณสถานแล้ว ควรพิจารณากำหนด ระเบียบควบคุมสภาพแวดล้อมเฉพาะพื้นที่ด้วย เพื่อป้องกันและเตรียมพื้นที่เพื่อศึกษาในอนาคต และ หากเสนอข้อมูลและเสริมสร้างแนวโบราณสถานตามหลักฐานที่พบ เพื่อให้เห็นโครงสร้างที่สมบูรณ์ เต็มรูปแบบของอาคารและสภาพผังบริเวณหรือผังเมืองโบราณ

จากบทความข้างต้น ทำให้ทราบถึงความสำคัญของเมืองเก่านครราชสีมา ที่มีประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของเมืองการวางผังเมืองเดิม ประตูกำแพง และอาคารเก่าที่มีอยู่ในเขตพื้นที่คูเมือง ซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงกิจกรรมและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เพื่อแสดงความ เป็นมาของเมืองไปพร้อมกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีชีวิตชีวาให้คนรุ่นต่อไปได้เรียนรู้

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการใช้พื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา

เนื่องจากการศึกษาระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาต้องอาศัยข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาที่มีผู้ศึกษามาก่อนเกี่ยวกับพื้นที่เขตเมืองเก่า เพื่อนำมาศึกษาต่อ ประกอบการอธิบาย การวิเคราะห์ และหาความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ ความสำคัญของระบบพื้นที่โล่งว่าง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเรียงลำดับงานวิจัย เพื่อให้เห็นถึงสภาพปัญหาความต้องการของผู้คน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2545 อลงกรณ์ จุฑาเกตุ (2545, อ้างถึงใน กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550) ได้ศึกษาในหัวข้อ โครงการฟื้นฟูปรับปรุงชุมชนเมืองเก่านครราชสีมา กล่าวถึงศักยภาพของเมืองนครราชสีมาว่า ตำแหน่งที่ตั้งของเมืองนั้นจากอดีตจนถึงปี พ.ศ. 2545 ด้วยศักยภาพในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านที่ตั้งภูมิศาสตร์และการเข้าถึงในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ที่เปรียบเสมือนประตูสู่ภาคอีสานและภูมิภาคอินโดจีน ด้วยศักยภาพของเมืองและทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นส่วนสร้างรายได้ทั้งจากคนในพื้นที่และดึงดูดให้คน

ต่างถิ่นเข้ามาค้าขาย ส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนประชากรของเมือง ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้มีการขยายตัวของเมืองและลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยผลการศึกษาพบว่า การขยายตัวของเมืองมีแนวโน้มการขยายตัวในด้านที่อยู่อาศัยและการค้าไปกับเส้นทางสัญจร และบริเวณสถานีรถไฟในทางทิศตะวันตกของเมืองทำให้เกิดเป็นชุมชนเมืองพาณิชย์ และมีชุมชนเมืองเก่าอยู่ทางทิศตะวันออกของเขตเมืองโดยมีจุดเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่ คือ ลานย่าโม (สวนอนุสรณ์สถานท้าวสุรนารี) เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของเมือง กิจกรรมที่พบในพื้นที่โดยรอบคือใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ อยู่อาศัย ศูนย์ราชการ โรงเรียน และค้าขายอยู่โดยรอบพื้นที่ โดยมีเป้าหมายการศึกษาเพื่อ พื้นฟู ปรับชุมชนเมืองแก่นครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐ ที่ต้องการพัฒนาเขตเมืองเก่าตามแนวทางการพัฒนาพื้นที่เชิงอนุรักษ์ ซึ่งต้องรักษาด้านการควบคุมความหนาแน่น และลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตเมืองเก่า ไม่ให้รบกวนต่อสภาพแวดล้อมเดิมของเมือง

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาจราจรการติดขัดเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนปัญหาการระบายน้ำและบำบัดน้ำเสียในเขตเมือง ที่ส่งผลต่อสุขภาพของคนและทัศนียภาพของเมือง ปัญหาบริการน้ำประปาเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นจากการขยายตัวของเมือง ทำให้ขาดแคลนน้ำในบางฤดู ปัญหาการบุกรุกที่ดิน ปัญหาสภาพแวดล้อมของเมือง เช่น ขยะตักค้าง ความไม่เป็นระเบียบของเมืองอันเนื่องมาจากการพัฒนาโดยขาดแนวทางการควบคุม ส่งผลให้องค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ในเขตเมืองเก่าถูกทำลาย และมีคุณค่าลดลงไป แนวทางในการแก้ปัญหาได้ถูกนำเสนอในลักษณะการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ เป็นนโยบายสำคัญ และลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา โดยเก็บรักษาอุปกรณ์ทางประวัติศาสตร์ของเมืองเอาไว้ เก็บรักษาองค์ประกอบพื้นที่เปิดโล่งที่แสดงถึงโครงสร้างของเมืองและเชื่อมต่อกับพื้นที่สำคัญ ๆ การสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา ได้เสนอให้เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัด เป็นจุดแวะพักหรือเป็นพื้นที่ที่ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว

ความต้องการของผู้คน ในช่วงเวลานั้นพบว่า คนในชุมชนเมืองนครราชสีมาส่วนใหญ่มีความต้องการเกี่ยวกับพื้นที่ที่จะแสดงออกถึงวัฒนธรรมของโคราช ความต้องการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่ดีปลอดภัยจากมลพิษ รวมถึงพื้นที่ที่เป็นสีเขียวและสวนสาธารณะ ความเป็นอยู่ ทางสัญจรที่สะดวกสบาย

ในปีเดียวกันมีการศึกษาในหัวข้อ สวนอนุสรณ์สถานท้าวสุรนารีนครราชสีมา (วิรุฬ ลิวงษ์, 2545, อ้างถึงใน กาญจน นทีวุฒิกุล, 2550) กล่าวถึงสภาพปัญหาของลานย่าโมที่เกิดจากการขยายตัวของเมือง ในการศึกษาในข้างต้น ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น พบว่า ลานย่าโมเป็นพื้นที่สาธารณะรองรับกิจกรรมของเมือง รวมถึงตำแหน่งที่ตั้งที่ใช้เป็นพื้นที่เชื่อมระหว่างเมืองเก่าและเมืองใหม่จึงทำให้มีหลายบทบาทสำคัญในพื้นที่ โดยผลการศึกษาได้อธิบายรายละเอียดด้านกิจกรรม ลักษณะทางกายภาพปัญหาของพื้นที่ พบว่า

กิจกรรมมีความหลากหลายรูปแบบ ทั้งกิจกรรมประจำและกิจกรรมประจำปี และช่วงเวลา ความนิยมการใช้พื้นที่นั้นแตกต่างกัน ซึ่งพบว่า ช่วงเวลาเย็นและกลางคืนนั้น พื้นที่ได้รับความนิยมมากที่สุด กิจกรรมที่พบ คือ การออกกำลังกาย เล่นกีฬา การพักผ่อน กิจกรรมประจำปี หรือเทศกาลต่าง ๆ และในช่วงเวลาอื่น ๆ ได้รับความนิยมปานกลาง ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น คือ การนั่งพักผ่อน ใต้ร่มไม้ และการมาสักการะยาโม บริเวณลานอนุสาวรีย์ พื้นที่ทำหน้าที่เป็นทางสัญจรของคนเดินเท้า ที่จะเดินผ่านไปยังจุดหมายต่าง ๆ ที่อยู่ล้อมรอบ การศึกษาพบว่า ลานยาโมเป็นพื้นที่ที่มีการเดินเท้ามากที่สุดของเมือง

ปัญหาที่พบ คือ ด้วยลักษณะของพื้นที่ลานยาโมมีถนนการสัญจรของรถยนต์ที่คับคั่ง โดยรอบพื้นที่ ทำให้พื้นที่ขาดความต่อเนื่องของการเดินเท้า ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการเดินข้ามถนน เพื่อเข้ามาใช้งานพื้นที่ ขาดความโดดเด่นและเอกลักษณ์ของพื้นที่ จุดหมายตาของพื้นที่ไม่ชัดเจนและไม่ต่อเนื่อง ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับวัยต่าง ๆ ซึ่งพื้นที่มีความหลากหลายของผู้ใช้งาน เช่น เพศอายุและความสมบูรณ์ทางร่างกาย

อีก 5 ปีต่อมามีการศึกษาในหัวข้อความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์พื้นที่เปิดโล่งบริเวณคูเมืองนครราชสีมา (กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550) กล่าวถึงความต้องการใช้งานพื้นที่บริเวณคูเมืองที่ล้อมรอบเมืองเก่านครราชสีมา และได้กล่าวถึงหน้าที่ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และลักษณะกิจกรรมการใช้พื้นที่ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2550 พบว่าบางบริเวณของพื้นที่คูเมืองนั้นไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสมกับบางกิจกรรม จึงได้ศึกษาเพื่อหาความต้องการของผู้คนที่เข้าใช้พื้นที่ โดยวิธีการสังเกต ทำแบบสอบถาม และสัมภาษณ์พูดคุย โดยการเก็บข้อมูลเป็นช่วงเวลา คือ เก็บข้อมูลทำแบบสอบถาม 4 วันโดยแบ่งเป็นวันหยุดเสาร์อาทิตย์ 2 วันและวันธรรมดา 2 วันเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าใช้พื้นที่มากที่สุดมีอายุประมาณ 13 ถึง 25 ปี โดยส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่อาศัยนอกเขตคูเมือง

ปัญหาโดยทั่วไปจากการสังเกตลักษณะของพื้นที่เปิดโล่งขนานกับคูเมืองที่ควรเป็นกำแพงเดิม ขาดความต่อเนื่องเป็นบางช่วง ทำให้การรับรู้ถึงพื้นที่และเอกลักษณ์ทางผังเมืองเก่าลดลง ปัญหาความไม่สว่างส่งผลถึงความไม่ปลอดภัยในยามค่ำคืน รวมถึงปัญหาลักษณะภูมิสถาปัตยกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการใช้งานของผู้เข้าใช้พื้นที่ ซึ่งยังขาดความร่มรื่นและทัศนียภาพไม่สวยงาม ปัญหาทางเดินเท้าโดยรอบแคบเกินไป พื้นที่ไม่เรียบและมีสิ่งกีดขวางตลอดทางเดินและปัญหาขาดแหล่งบริการข้อมูลนักท่องเที่ยว รวมทั้งปัญหาคุณภาพน้ำในคูเมืองไม่สะอาด

ความต้องการของผู้ใช้พื้นที่พบว่ามีความต้องการมากที่สุด ความต้องการรองลงมาตามลำดับ คือ ความร่มรื่น มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีความปลอดภัยในการทำกิจกรรม พื้นที่จอดรถ ผู้พิการเข้าถึงง่าย พื้นที่เผยแพร่วัฒนธรรมพื้นถิ่น พื้นที่กิจกรรมนันทนาการทางน้ำบริเวณคูเมือง เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว พื้นที่สำหรับกีฬา Extreme

จากการศึกษาได้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในการใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมบริเวณคูเมือง โดยเน้นนโยบายตามหลักการอนุรักษ์พื้นที่ทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก คือ การสนับสนุนให้เกิดการเผยตัวของพื้นที่เพื่อรองรับและสร้างความชัดเจนของประวัติศาสตร์ให้มากขึ้น และจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสมกับลักษณะกิจกรรม โดยเน้นไปที่การสร้างความต่อเนื่องของพื้นที่ให้กับคูเมืองเดิม ให้ผู้คนได้รับรู้ถึงการมีอยู่ขององค์ประกอบประวัติศาสตร์แนวกำแพงเมืองเดิม เสนอให้มีการพัฒนาคุณภาพน้ำในคูเมืองให้ใสสะอาด สามารถเล่นได้ รวมไปถึงการพัฒนาด้านความปลอดภัย ความสว่าง พื้นที่ในยามค่ำคืน การสัญจร สนับสนุนการใช้จักรยานและการขนส่งสาธารณะ เพื่อลดการใช้นยานพาหนะส่วนตัวและลดปัญหามลภาวะในพื้นที่

อีก 4 ปีต่อมา ในปี พ.ศ. 2559 ได้ศึกษาในหัวข้อแนวทางที่ส่งเสริมศักยภาพของพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครราชสีมา (นิธิ ลิศนันท์, 2559) กล่าวถึงความสำคัญของพื้นที่สาธารณะ และพัฒนาการของพื้นที่สาธารณะที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วยกิจกรรมและการขยายตัวของเมือง ประเด็นของการศึกษาศักยภาพจึงเป็นเรื่องของการปรับเปลี่ยนขนาดและความหมายของพื้นที่ โดยศักยภาพของพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครราชสีมา พื้นที่สาธารณะที่มีอยู่ทั้งหมดโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 7 ประเภทคือ 1) ลานวัด 2) ลานคนเมือง 3) ตลาด 4) ศาลเจ้า 5) ที่ว่าง ที่จอดรถ 6) สระน้ำ คูเมือง สวนสาธารณะ 7) ถนนทางเดิน เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพพื้นที่แต่ละประเภทพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครราชสีมาโดยวิธีการศึกษาได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีเรื่องพื้นที่สาธารณะ สำรวจ ทำแบบสอบถามความต้องการ สัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ โดยใช้คุณสมบัติที่ควรมีในพื้นที่เป็นพื้นฐาน 6 ด้าน เพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ คือ 1) มีความสะดวกสบาย 2) มีความผ่อนคลายของพื้นที่ 3) การเฝ้ามองบุคคล 4) การได้เข้ามีส่วนร่วมกิจกรรม 5) การได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ของพื้นที่ 6) การแสดงออกถึงตัวตนของผู้ใช้งานกับพื้นที่ นำมาเป็นเกณฑ์พื้นฐานของการบ่งชี้ถึงระดับของศักยภาพของพื้นที่สาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะที่ก่อให้เกิดรูปแบบกิจกรรม ได้ใช้แบบสอบถามในด้านความรู้สึกและการมีส่วนร่วมและนำมาวิเคราะห์ร่วมกับคุณสมบัติพื้นฐาน 6 ด้านข้างต้น ได้บ่งบอกถึงคุณภาพของพื้นที่ และก่อให้เกิดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมประจำและเกิดกิจกรรมทางสังคมลักษณะของพื้นที่ที่มีการพักผ่อน นั่งเล่นสบายและสามารถนั่งมองผู้อื่นทำกิจกรรมได้ ผลการศึกษาพบว่า ลานวัดพ่ายพมมีการใช้งานมากที่สุด จุดเด่น คือ เป็นลานคอนกรีตโล่งสำหรับจอดรถ และใช้จัดงานใกล้กับพื้นที่สาธารณะ

กิจกรรมประจำและกิจกรรมทางเลือกก่อให้เกิดกิจกรรมทางสังคมด้วย ลักษณะของพื้นที่ที่มีการรองรับกิจกรรมที่เพิ่มมากขึ้นมากกว่าที่มีอยู่เดิม เช่น การได้มีส่วนร่วมกิจกรรมและการนั่งดูผู้คน ผลการศึกษาพบว่า ลานย่าโมมีการใช้งานมากที่สุด จุดเด่นเนื่องจากเป็นลานโล่ง และมีจุดหมายตาของพื้นที่คืออนุสาวรีย์ย่าโม

กิจกรรมทางเลือกและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางสังคม ลักษณะของพื้นที่คือ มีการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ประจำในสถานที่เดียวกัน แต่คนละช่วงเวลา จากการศึกษาพบว่า ตลาดในวัดบูรพ์ ที่ขายอาหารเป็นส่วนใหญ่มากที่สุด และในตลาดในท่าบาศาที่ขายเสื้อผ้าเป็นส่วนใหญ่ จุดเด่นคือ เป็นตลาดกลางคืนเพื่อเลือกซื้อสินค้าและเป็นทางสัญจรรถยนต์ในเวลากลางวัน

ประเภทของการใช้งานของพื้นที่สาธารณะที่ตอบสนองความมีชีวิตชีวา มี 4 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้พื้นที่สาธารณะประสบความสำเร็จ คือ 1) ความสบายและภาพลักษณ์ 2) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ 3) การใช้งานและกิจกรรม 4) ความเป็นสังคมและพบอีก 2 ปัจจัยจากการทำแบบสอบถามคือ 1) ด้านช่วงเวลาการใช้งาน 2) ด้านอาชีพ อายุ ภูมิภาค เวลาการใช้งาน พื้นที่พบว่า 17.00น. ถึง 19.00น. เข้าใช้พื้นที่มากที่สุด รองลงมาคือเวลา 13.00น. ถึง 16.00น.

2.8.5 จากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในข้างต้นพบว่า เป็นการศึกษาพื้นที่ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ที่เป็นเฉพาะจุดพื้นที่ที่สำคัญ เช่น ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พื้นที่สาธารณะบริเวณคูเมืองฝั่งตะวันออก และพื้นที่สาธารณะที่ได้รับความนิยมภายในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ซึ่งการแก้ปัญหาโดยรวมแสดงให้เห็นถึงการแก้ปัญหาที่มุ่งเน้นไปในด้านการอนุรักษ์พื้นที่ การปรับปรุงภูมิทัศน์วัฒนธรรม และการศึกษาพฤติกรรมของผู้คนที่เข้ามาใช้งาน โดยวิธีการสำรวจทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์ พบว่า ความต้องการของผู้ใช้งานที่มีอยู่โดยตลอดของทุกหัวข้อการศึกษาคือ ความร่มรื่นของเมือง การสัญจรที่สะดวก รวมถึงพื้นที่จอดรถ และข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมานั้น ยังไม่ค้นพบการศึกษาเกี่ยวกับระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

2.9 กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เขตเมืองเก่านครราชสีมา

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเมืองเก่านครราชสีมา ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 จึงกำหนดขอบเขตพื้นที่ มีเนื้อที่ประมาณ 1.91 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,191.58 ไร่ และมีกรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาและจัดทำรายละเอียดเพื่อดำเนินการต่อไป ดังนี้

2.9.1 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่านครราชสีมา

มีพิจารณาจากแนวทางทั่วไป 7 ประการ ซึ่งสามารถเลือกนำไปใช้ปฏิบัติตามความเหมาะสมสำหรับพื้นที่เฉพาะแต่ละบริเวณที่มีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มดำเนินการศึกษาเพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานแสดงความต้องการและความเป็นเจ้าของโดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มสนใจ การประชุมสัมมนา ฯลฯ หลักการดำเนินการบริหารการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายคมนาคมขนส่ง การจัดระเบียบอาคารและสภาพแวดล้อม เพื่อลดกระแสต่อต้านและการไม่ให้ความร่วมมือ ตลอดระยะเวลาดำเนินการ

2) การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกิจกรรมวันครอบครัว ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ ผ่านทางพระสงฆ์ โรงเรียน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนช่องทางอินเทอร์เน็ตที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ มีกิจกรรมประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสร้าง การเรียนรู้ที่สามารถสร้างการซึมซับแนวทางการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

3) การส่งเสริมกิจกรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น กิจกรรมและวิถีชีวิตเป็นมรดกที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ประเพณี อาหาร การแต่งกาย ภาษา เทศกาล คติความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จะต้องมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยองค์ความรู้จากประชาชนและนักวิชาการ ในท้องถิ่น มีการค้นคว้าเผยแพร่และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ฟื้นฟูงานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อได้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4) การส่งเสริมคุณภาพชีวิต จัดให้มีบริการสาธารณสุขปีโรคสาธารณสุขการ และธุรกรรมบริการที่ครบสมบูรณ์ สำหรับผู้อยู่อาศัยในย่านเมืองเก่าและนักท่องเที่ยวทุกเพศวัย ที่สะดวกต่อการเข้าถึงและไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลออกนอกบริเวณเมืองเก่า การจัดบริการรวมทั้งระบบการรักษาความปลอดภัยและป้องกันอัคคีภัยมีความจำเป็น เพราะภายในบริเวณเมืองเก่ามีสภาพการอยู่อาศัยที่มักหนาแน่นและมีเส้นทางสัญจรที่ค่อนข้างคับแคบ

5) การป้องกันภัยคุกคามจากมนุษย์และธรรมชาติ ใช้อำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบหรือระงับยับยั้งกิจกรรมการพัฒนาก่อสร้างที่จะเป็นผลกระทบต่อโบราณสถานและแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรมเพื่อป้องกันกรณีการพัฒนาสิ่งก่อสร้างที่บดบังโบราณสถานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาบนที่ดินของทางราชการหรือวัดซึ่งมีเอกสิทธิ์ไม่ต้องผ่านการตรวจสอบของหน่วยงานควบคุมการก่อสร้างท้องถิ่น

6) การประหยัดพลังงานด้านการสัญจรและสภาพแวดล้อม การขาดแคลนเส้นทางสัญจรที่เหมาะสมสำหรับคนเดินและจักรยาน ทำให้ผู้คนที่ต้องอาศัยรถยนต์และจักรยานยนต์มากขึ้น เป็นวงจรต่อเนื่อง ควรส่งเสริมพัฒนาทางเดินเท้าการใช้จักรยานและพาหนะทางเลือกในย่านเมืองเก่า เพื่อลดการใช้ยานพาหนะที่ใช้เชื้อเพลิงและสร้างมลภาวะนำระบบกระบวนการธรรมชาติและสภาพภูมิประเทศมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนเมืองเก่าการเปิดช่องมอง

ภูมิทัศน์และปลูกต้นไม้สร้างร่มเงาจะช่วยให้อากาศเกิดการไหลเวียน ลดอุณหภูมิและความชื้น เพิ่มสภาวะความสบายในบริเวณเมืองเก่า

7) การดูแลและบำรุงรักษาอาคารและสาธารณูปการ ปัจจุบันสิ่งก่อสร้างในย่านเมืองเก่ามีข้อจำกัดต่อความต้องการใช้ประโยชน์สำหรับชีวิตประจำวัน การต่อเติมโดยขาดการพิจารณาความเหมาะสมอาจเป็นการทำลายคุณค่าการปล่อยให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพอาคารและสิ่งก่อสร้าง ส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาสภาพภายนอกของอาคารอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับของเดิมมากที่สุด หรือส่งเสริมให้มีการนำวัสดุก่อสร้างของเดิมกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

2.9.2 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสำหรับเขตพื้นที่หลัก (Zoning) มีแนวทางการดำเนินงาน ทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ลดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนที่ไม่จำเป็นในเขตพื้นที่ศาสนสถานที่ดินของรัฐและเอกชนให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นหลักให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อหัตถกรรม การท่องเที่ยว พาณิชยกรรมการอยู่อาศัย ศาสนสถาน สถานศึกษา หน่วยงานราชการสาธาณูปโภค สาธารณูปการ นันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสาธาณประโยชน์เท่านั้น ที่ดินบนแนวกำแพงเมืองและคูเมือง จะต้องฟื้นฟูพื้นที่ขอบให้เห็นชัดเจน โดยลดบทบาทการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือหากมีการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อเนื่อง ควรกำหนดลักษณะที่แสดงความเป็นพื้นที่ขอบให้เด่นชัด

2) ด้านอาคารและสภาพแวดล้อม รักษาสภาพแวดล้อมโดยกำหนดความสูง สัดส่วนพื้นที่ว่าง (Open Space Ratio) ขนาด ลักษณะ แบบ รูปทรง ฯลฯ ของอาคารให้สอดคล้องและกลมกลืนหรือไม่ทำลายโบราณสถานในพื้นที่ พิจารณาการใช้วัสดุและสีของอาคารเพื่อสร้างบรรยากาศการเข้ามาถึงบริเวณสำคัญของเขตพื้นที่เมืองเก่า

3) ด้านระบบการจราจรและคมนาคมขนส่ง ส่งเสริมให้มีทางเดินเท้า และการสัญจรด้วยยานพาหนะขนาดเล็กเพื่อลดมลภาวะ เช่น รถจักรยาน รถลากจูง ลดปริมาณการจราจรห้ามรถบรรทุกหนักและรถขนาดใหญ่เข้าสู่พื้นที่ จำกัดการก่อสร้างลานจอดรถขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นมลภาวะทางสายตาที่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมเมืองเก่า แนวถนนที่สร้างทับอยู่บนแนวกำแพงเมืองหรือคูเมืองเดิม ควรมีสัญลักษณ์แสดงถึงสิ่งก่อสร้างในอดีต สร้างตำแหน่งจุดหมายตาที่ตำแหน่งประตูเมืองเดิม หรือป้าย

4) ด้านการพัฒนาภูมิทัศน์ สร้างเส้นทางต่อเนื่องระหว่างตำแหน่งองค์ประกอบเมืองโบราณสถาน และพื้นที่เปิดโล่งในเมือง โดยจัดให้มีทางคนเดินทางจักรยาน หรือพาหนะขนาดเล็กทางคนเดินที่ปลอดภัย พร้อมอุปกรณ์สาธาณูปโภค อำนวยความสะดวก เช่น โคมไฟ ถังขยะ ป้ายบอกทาง ฯลฯ

5) ด้านการบริหารและการจัดการ มาตรการในการควบคุมการก่อสร้างอาคารภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐอย่างอื่นที่อาจพึงมีในบริเวณเมืองเก่า ที่จะดำเนินการก่อสร้าง ภายในบริเวณเมืองเก่า

บทที่ 3

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาลักษณะของระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ส่งผลต่อเมืองในเขตเมืองเก่านครราชสีมาอย่างไร รวมทั้งศึกษาปัญหา ศักยภาพและแนวทางการแก้ไขของระบบพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในพื้นที่ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลนำไปสู่แนวทางการพัฒนาพื้นที่โล่งว่างที่ยั่งยืนและให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีภายในเขตเมืองเก่านครราชสีมา โดยวิธีที่ใช้วิจัยจะเป็นไปในเชิงสำรวจและสังเกตลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบของคำถามงานวิจัย

3.1 กระบวนการวิจัย

3.1.1 กำหนดพื้นที่วิจัยคือเขตเมืองเก่านครราชสีมาและกำหนดแนวทางเรื่องที่จะศึกษาคือระบบพื้นที่โล่งว่างของเขตเมืองเก่านครราชสีมาจากนั้นตั้งคำถามการวิจัยฉบับนี้ ดูวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกำหนดกรอบขอบเขตทั้งด้านเนื้อหาและด้านพื้นที่รวมทั้งดูประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิจัย

3.1.2 ทำการศึกษาทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวารสารจากแหล่งฐานข้อมูลวิจัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยแยกเนื้อหาการศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ศึกษาหลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่าง อันได้แก่ ความหมายและประเภทของพื้นที่โล่งว่างเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการจำแนกพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในเขตเมืองเก่า, ศึกษาความสำคัญของพื้นที่โล่งว่างที่มีต่อเมืองเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญและข้อดีของพื้นที่โล่งว่าง, ศึกษารูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่งว่างของเมืองเพื่อเป็นข้อมูลนำไปเปรียบเทียบกลับลักษณะรูปแบบการจัดวางที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน, ศึกษาว่าด้วยเรื่องโครงสร้างเชิงสัมพันธ์ฐานวิทยาของพื้นที่เพื่อใช้เป็นแนวทางวิธีการศึกษาพื้นที่ โดยการสังเกตพฤติกรรมผู้คนในเขตเมืองเก่านครราชสีมาต่อไป

2) ศึกษาหลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับสภาพแวดล้อมของเมืองเพื่อใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมของเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3) ศึกษาหลักทฤษฎีด้านพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับสังคม วัฒนธรรมของเมืองเพื่อใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับสภาพสังคมลักษณะวัฒนธรรมของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

4) ศึกษาความสำคัญของเขตเมืองเก่านครราชสีมาเพื่อตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมาซึ่งจะเป็นข้อมูลแนวทางในการพัฒนาอย่างบูรณาการ

5) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เคยมีการศึกษากับการใช้พื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา เพื่อจะใช้ผลการศึกษาของงานวิจัยที่ผ่านมา มาเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาต่อไป

6) ศึกษาทำการกำหนดแยกประเภทพื้นที่โล่งว่างที่ได้จากศึกษาหลักทฤษฎีงานวิจัย ใช้เป็นแนวทางว่ามีประเภทใดบ้างเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมาที่มีอยู่จากการสำรวจเบื้องต้น ทั้งทางด้านการใช้งานและลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่

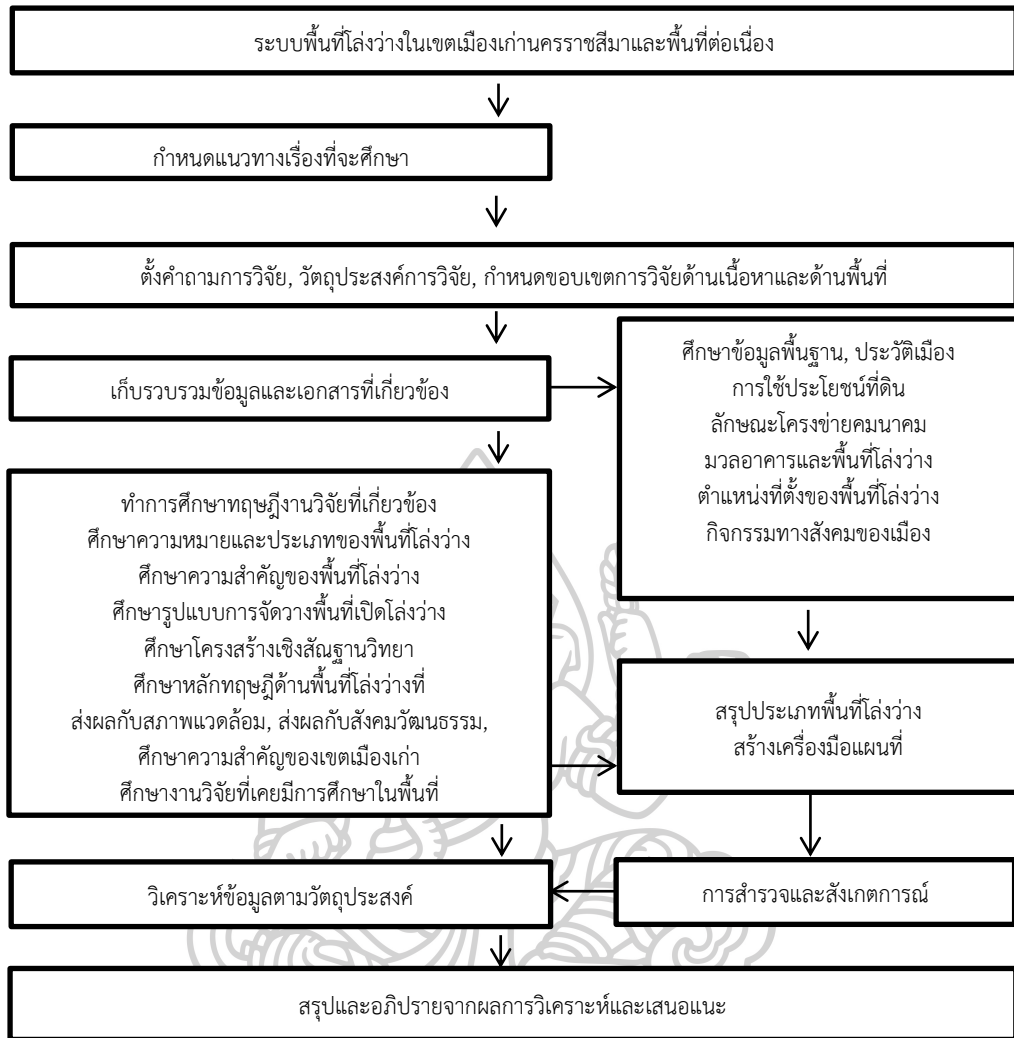
7) กำหนดพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาจากการจำแนกในชั้นตอนที่ 8 โดยแสดงตำแหน่งพื้นที่โล่งว่างแต่ละประเภทลงบนเครื่องมือคือแผนที่ซึ่งดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียม เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจแสดงพื้นที่โล่งว่างในลักษณะต่าง ๆ ผนวกกับข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ทำการคัดเลือกพื้นที่และจำแนกประเภทพื้นที่โล่งว่างตามการใช้งานได้ทั้งหมด 5 ประเภท คือ 1) พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร หรือ ถนน 2) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์ 3) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ 4) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน 5) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน

8) ทำการสำรวจและสังเกตการณ์พื้นที่อีกครั้งโดยแบ่งออกเป็น 4 วันคือ วันเสาร์ถึงวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดงานของผู้คนส่วนใหญ่และ วันอังคารถึงวันพุธ ซึ่งเป็นวันทำงานช่วงกลางสัปดาห์ของผู้คน ซึ่งแบ่งคนออกเป็น 4 จุดเพื่อสังเกตการณ์ในเวลาเดียวกันและ 3 ช่วงเวลาของแต่ละวันในโดยการถ่ายภาพและจดบันทึก เพื่อดูพฤติกรรมของผู้คนที่มีต่อการเข้าใช้งานพื้นที่โล่งว่าง นำมาแสดงลงบนแผนที่และเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจจึงจัดข้อมูลแสดงถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างในรูปแบบของ แผนภูมิภาพ ตามแต่ละประเภทพื้นที่โล่งว่างเพื่อนำมาวิเคราะห์อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่

9) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสังเกตการณ์อย่างตรงไปตรงมาในแง่ของสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นเกิดจากสาเหตุใด โดยประเด็นที่วิเคราะห์จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา เพื่อมุ่งไปสู่คำตอบของคำถามงานวิจัย โดยวิเคราะห์ 1) ด้านลักษณะรูปแบบประเภท ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่าง 2) ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่และการใช้งานของผู้คน 3) ด้านลักษณะกิจกรรมในภาพรวม เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่การสรุปอภิปรายผล

10) ทำการสรุปและอภิปรายจากผลการวิเคราะห์ตามคำถามการวิจัยในหัวข้อต่าง ๆ เปรียบเทียบกับหลักแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษามาว่าสิ่งที่เป็นอยู่มีความสอดคล้องกับหลักแนวคิดทฤษฎีมากน้อยเพียงใด รวมถึงเพราะเหตุใดผลที่ได้ถึงเป็นเช่นนั้น

11) อธิบายถึงข้อจำกัดในการวิจัยและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ภาพที่ 4 แผนภูมิกระบวนการวิจัย

3.2 ประเภทพื้นที่โล่งว่าง

สรุปประเภทพื้นที่ว่างตามประโยชน์ใช้สอยจากทฤษฎีและแนวคิดจากบทที่ 2 รวมถึงจากการสำรวจ ได้ดังนี้

- 1) ประเภทพื้นที่ว่างเพื่อการสัญจร
 - พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนน
 - พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์
- 2) ประเภทพื้นที่ว่างเพื่อนันทนาการ
 - พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ
 - พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน

-พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน

3.2 สันฐานวิทยาเมือง

สรุปสันฐานวิทยาเมืองหรือลักษณะของเมืองเป็นการอธิบายโครงสร้างของเมืองที่เป็นอยู่เพื่อทำความเข้าใจสภาพของเมืองที่เป็นอยู่และด้วยเวลาในการศึกษาที่จำกัดจึงเลือกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โล่งว่างมากที่สุดเพื่อประกอบอธิบายได้ดังนี้

- 1) ที่ตั้งและการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- 2) โครงข่ายการสัญจร
- 3) ลักษณะกายภาพมวลอาคารและพื้นที่ว่าง
- 4) สถานที่สำคัญของเมืองหรือจุดหมายตา

3.3 องค์ประกอบของพื้นที่ว่าง

สรุปจากทฤษฎีบทที่ 2 องค์ประกอบที่ทำให้พื้นที่ว่างหรือพื้นที่สาธารณะให้เกิดความสำเร็จที่ทำให้ผู้คนอยากเข้ามาใช้งานพื้นที่เกิดเป็นรูปแบบกิจกรรมของแต่ละพื้นที่นั้น ๆ เพื่อประกอบการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านระยะทางการเข้าถึงพื้นที่หรือลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่โล่งว่าง
- 2) องค์ประกอบด้านความปลอดภัย
- 3) องค์ประกอบด้านเอกลักษณ์ของพื้นที่

3.4 ตัวแปรงานวิจัย

เพื่ออธิบายระบบพื้นที่โล่งว่างที่ส่งผลกับเมืองอย่างไรจึงกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องพื้นที่ได้ดังนี้

- 1) ตัวแปรอิสระ
 - ลักษณะรูปแบบ ประเภท ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่าง
- 2) ตัวแปรตาม
 - ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ
 - ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ

3.5 แหล่งข้อมูล

ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ จะเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและการสังเกตการณ์เกี่ยวกับลักษณะรูปแบบ ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่างและลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่เกิดขึ้นในพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ รวมถึงลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่โล่งว่าง

ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ จะเป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ เช่น การศึกษางานวิจัย วารสาร หนังสือที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องถึงความสอดคล้องกับสิ่งที่เป็นอยู่ในพื้นที่

3.6 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นถึงการอธิบายระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ ส่งผลอย่างไรกับเมืองโดยลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงผลที่เกิดจากระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น การกำหนดกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นการกำหนดในภาพรวม คือ ลักษณะการใช้พื้นที่ของผู้คนโดยการวิจัยในครั้งนี้ จะอาศัยผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เคยศึกษาในพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา เพื่อใช้ประกอบการอธิบายต่อไป

3.7 วิธีเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจครั้งที่ 1 เป็นการสำรวจในเบื้องต้นเพื่อการจัดเตรียมเครื่องมือและทำการสำรวจครั้งที่ 2 พร้อมกับการสังเกตการณ์พื้นที่โดยแบ่งออกเป็น 4 วันคือ วันเสาร์ถึงวันอาทิตย์และวันอังคารถึงวันพุธ ซึ่งแบ่งคนออกเป็น 4 จุดสำคัญเพื่อสังเกตการณ์ในเวลาเดียวกันและ 3 ช่วงเวลาของแต่ละวัน โดยการถ่ายภาพและจดบันทึกโดยมีเนื้อหา ดังนี้ 1) ลักษณะทางกายภาพและตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ 2) รูปแบบและความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ 3) ลักษณะกิจกรรมโดยภาพรวม 4) สภาพปัญหาในการใช้พื้นที่โล่งว่าง

3.8 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือแผนที่ที่ดัดแปลงจากภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Maps 2020 ในการจดบันทึก และระบุตำแหน่ง รวมทั้งลักษณะของพื้นที่โล่งว่างจากการสำรวจและเครื่องมือถ่ายภาพ เพื่อบันทึกเป็นหลักฐานประกอบการอธิบายของการวิจัย

บทที่ 4

สภาพและข้อมูลทั่วไปของเขตเมืองเก่านครราชสีมา

การศึกษาข้อมูลและสภาพพื้นที่โล่งว่างของเมืองที่เป็นอยู่ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักทฤษฎีจากบทที่ 2 ว่าลักษณะของพื้นที่โล่งว่างบ่งชี้ถึงเมืองเป็นอย่างไร เนื่องด้วยระบบของพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่าย ลักษณะข้อมูลจึงจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของการสัญจรการเข้าถึงระหว่างพื้นที่เป็นสำคัญ โดยแบ่งเนื้อหาดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของเขตเมืองเก่านครราชสีมา

ส่วนที่ 2 ลักษณะเชิงสัญญาณของเขตเมืองเก่านครราชสีมา

4.1 ประวัติความเป็นมาของเขตเมืองเก่านครราชสีมา

เพื่อศึกษาและเกิดความเข้าใจความเป็นมาของเขตเมืองเก่านครราชสีมาจนถึงกายภาพทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์

รังสิมา กุลพัฒน์, จิตรมณี ดีอุดมจันทร์ และ มาริสา หิรัญติยะกุล (2562: 63-68) กล่าวว่าเมืองนครราชสีมา นั้น ทางกายภาพประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ถือเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญตั้งแต่สมัยโบราณ และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วง เช่น เป็นเส้นทางรถไฟสายแรกของประเทศ และมีสถาปัตยกรรมแบ่งได้ 7 รูปแบบ คือ ดึกแถวสมัยใหม่ ดึกแถวโคโลเนียล ห้างแถวไม้ เรือนไม้อิทธิพลตะวันตก เรือนบังกะโล เรือนไม้พื้นถิ่น และ เรือนโคราชตึกดิน โดยทั้งนี้ความนิยมในการสร้างอาคารแต่ละรูปแบบสืบเนื่องมาจากเชื้อชาติ สถานะทางสังคม การประกอบอาชีพ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนการพัฒนาของเมืองทำให้เกิดการรื้อและสร้าง ขยายพื้นที่ของกลุ่มอาคารใหม่ ทำให้รูปแบบของสถาปัตยกรรมดั้งเดิมถูกลบเลือนสืบเนื่องจากปัญหาที่ประชาชนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ของเมือง นอกจากนั้นเมืองนครราชสีมา มีประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคอารยธรรมเขมรสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน ที่มีความเกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน สามารถนำไปพัฒนาเพื่อการศึกษาเชิงอนุรักษ์ ทำให้ชาวเมืองตระหนักถึงความสำคัญและเกิดความภูมิใจในเมืองนครราชสีมา และสามารถประติดประต่อภาพเรื่องราวของเมืองเก่าที่ขาดหายไปได้ดีขึ้น ตัวเมืองนครราชสีมา มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีความยาวประมาณ 1,700 เมตร กว้าง 1,000 เมตร คำว่าเมืองนครราชสีมา นั้นปรากฏขึ้นครั้งแรกสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถกล่าวถึงกฎมณเฑียรบาลเมืองนครราชสีมา ซึ่งเป็นหนึ่งในเมืองพระยามหานครที่ได้ถือน้ำพระพิพัฒน์จำนวน 8 เมือง เมืองนครราชสีมาปัจจุบันมีผังเมืองที่ยังคงมีสภาพเดิมคือ มีคูน้ำล้อมรอบมีซากกำแพงและประตูเมืองเก่า ภายในเมืองยังคงมีถนนตัดตารางหมากรุก ล้อมรอบด้วยอาคารพาณิชย์และบ้านเรือนที่อาศัยอยู่ภายในเมืองเก่าที่มีขอบเขตกำแพงเมือง มีโครงสร้าง องค์ประกอบครบครันทั้งสถานที่

ราชการ บ้านเรือน ศาสนอาคาร อาคารสาธารณะ โรงพยาบาล สถาบันเทิด แสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเอเจียน แอมอนิเย บันทึกลงถึงเมืองนครราชสีมาในบันทึกของคำว่า โคราช เป็นเมืองสำคัญ ที่มีเมืองอยู่ใต้การปกครองถึง 12 เมือง การสำรวจได้เน้นทางโบราณคดีเป็นหลัก จึงนับเมืองสำคัญตามหลักฐานทางโบราณคดี กล่าวถึงเจ้าเมืองที่ปกครองในขณะนั้นคือ พระยากำแหงสงครามรามภักดีพิริยพาหะ 7 ซึ่งเป็นตำแหน่งหนึ่งในสยามที่สำคัญ และภูมิศาสตร์ของเมืองโคราชขณะนั้นชาวสยามจะอาศัยอยู่ในเขตตะวันตกของเมือง 8 คน ลาวจะอยู่ตอนเหนือ 9 คน เขมรอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ 10 คน จีนจะอาศัยอยู่ถนนโพธิ์กลางและนอกเมือง ซึ่งส่วนใหญ่คือผู้อพยพและลูกหลานโดยทำการค้าของป่ากับคนลาว และส่งสินค้าเหล่านี้ไปขายยังกรุงเทพฯ โดยอาศัยกองเกวียนเดินทางประมาณ 12-15 วัน ในการนำเข้าสู่ออกข้ามป่ารกที่บดงพญาไฟ การผสมผสานของชนชาติต่าง ๆ ในเมืองโคราชนั้นสร้างความมีตัวตนที่เป็นอัตลักษณ์ขึ้นเอง ผ่านการมีชื่อเมืองอยู่ เช่น เรือนโคราช หม้อโคราช เพลงโคราช ภาษาโคราช อย่างไรก็ตามนักวิจัยมีข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์ชาวเมืองนครราชสีมา เรื่องประวัติศาสตร์เมืองเก่าเรื่องทำวสุรนารี จะถูกกล่าวถึงเป็นลำดับต้นเสมอ จากนั้นจะเป็นเรื่องของพระนารายณ์มหาราช โดยระบุความเกี่ยวข้องกับพระองค์ในเรื่องการตั้งชื่อเมือง การสร้างวัดพระนารายณ์ จะเห็นได้ว่าความรู้เมืองเก่านครราชสีมา นั้นกระจัดกระจายไม่เป็นระบบ จนกระทั่งได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง เมื่อคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ได้ประกาศเขตพื้นที่เมืองนครราชสีมา กำหนดขอบเขตพื้นที่ประมาณ 1.91 ตารางกิโลเมตร

ภาพที่ 5 แผนที่การอนุรักษ์เขตพื้นที่เมืองนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2559 ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “ประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่องประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่านครราชสีมา” 29 เมษายน 2559. (อ้างถึงใน รังสิมา กุลพัฒน์, จิตรมณี ตีอุดมจันทร์, มาริสา หิรัญติยะกุล, 2462: 69)

รังสิมา กุลพัฒน์, จิตรมณี ตีอุดมจันทร์ และ มาริสา หิรัญติยะกุล (2462: 70) กล่าวว่า โครงการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่านครราชสีมา ได้สรุปค่าแถลงความสำคัญ (Statement of Significance) ของเมืองนครราชสีมาว่า “เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองหน้าด่าน ศูนย์ราชการการปกครองทหาร และการค้าที่สำคัญในอดีตจนถึงปัจจุบัน และมีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาอาศัยอยู่ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จนเกิดอัตลักษณ์ของตนเองทางด้านมรดกภูมิ-ปัญญาทางวัฒนธรรม โดยมีภาษาโคราช

เพลงโคราซ อาคาร เครื่องแต่งกายรวมทั้งมรดกที่จับต้องได้ เช่น ผังเมืองที่ได้รับการออกแบบ โดยเฉพาะจากช่างฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองหน้าด่าน ซึ่งประกอบด้วย กำแพงเมืองที่มีใบเสมาล้อมรอบ ประตูเมืองทั้ง 4 ด้านหอรบ รวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความผสมผสาน ได้แก่ เรือนโคราซตึกดิน ตึกแถวแบบโคโลเนียล ตึกแถวสมัยใหม่ ห้างแถวไม้ เรือนไม้อิทธิพลตะวันตก เรือนบังกะโล และเรือนไม้พื้นถิ่น”

4.2 พัฒนาการเมืองนครราชสีมา จากอดีตสู่ปัจจุบัน

นิธิ ลิศนันท์ (2559) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครราชสีมา โดยแบ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญดังนี้

ช่วงที่ 1 (พ.ศ.2411 - 2442) ในสมัยรัชกาลที่ 5 การใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่ราชการดั้งเดิม 1) ผังเมืองยังเป็นรูปแบบเดิม คือ เป็นรูปสี่เหลี่ยมและมีคูน้ำล้อมรอบ มีประตูเมืองทั้ง 4 ทิศในการเข้าออกเมือง มีถนนกว้างประมาณ 8 เมตร ตัดผ่านเมืองไปจนถึงประตูเมือง โดยมีชุมชน ตลาด สถานที่ราชการ อยู่ตลอดเส้นถนน 2) มีจุดศูนย์กลางคือศาลหลักเมือง 3) มีวัดในเขตเมืองทั้งหมด 6 วัด ได้แก่ วัดกลาง วัดอิสาน (อิสาน) วัดสระแก้ว วัดพายัพ วัดบึง วัดบุรพ์ 4) ในสมัย ร.5 วัดกลางอยู่ติดกับศาลหลักเมือง ใช้เป็นสถานที่ถือน้ำพิพัฒน์สัตยาสำหรับเมือง 5) ศาลากลางตั้งอยู่ทิศเหนือของวัดกลาง 6) พื้นที่เรือนจำตั้งอยู่ทางทิศใต้ สอดคล้องกับประตูผีที่ต้องใช้ในการนำศพออกหรือไปประหารนอกเมือง 7) โรงเรียนแห่งแรกในมณฑลนครราชสีมา พ.ศ. 2442 คือ โรงเรียนวัดกลาง 8) มีสระน้ำประจำแต่ละวัด มักจะใช้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และช่วยกักเก็บน้ำในฤดูแล้งของเมือง

ช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2443 - 2480) ทางรถไฟนำมาสู่ความเจริญเชื่อมต่อกับเมืองเก่า 1) มีการสร้างทางรถไฟ กรุงเทพ - โคราซ พ.ศ. 2443 ใช้ในการลำเลียงทหารและเสบียงอาหาร 2) เกิดเส้นทางเกวียนเชื่อมต่อกับสถานีรถไฟ 3) รัฐบาลมีการสนับสนุนให้สร้างถนนเพื่อการค้าขาย ได้แก่ เส้นทางสุรนารี ถนนโพธิ์กลาง ถนนจอมสุรางค์ยาตร์ 4) เมืองเกิดการขยายตัวตามแนวถนนจอมสุรางค์ยาตร์ ไปทางสถานีรถไฟ ทำให้เกิดย่านพาณิชย์กรรม โรงภาพยนตร์ วัด ที่ทำการ โรงเรียน 5) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพระราชดำเนินประพาสเมืองนครราชสีมา ใช้เส้นทางเลียบริมฝั่งตะวันตกของเมือง ต่อมาคือเส้นทางชื่อว่า ถนนราชดำเนิน 6) รัฐบาลได้ทำการย้ายโรงทหารมายังบริเวณหนองบัวทางทิศใต้นอกเขตเมือง ในปี พ.ศ. 2446 7) ปี พ.ศ.2458 รัฐบาลได้ทำการย้ายศาลากลางมายังทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองในปัจจุบัน โดยกำหนดให้มีพื้นที่ลานกว้างด้านหน้า เพื่อรองรับกิจกรรม พิธีการต่าง ๆ 8) พื้นที่ศาลากลางเดิมเปลี่ยนเป็นโรงเรียนประจำมณฑลใน พ.ศ.2461 และ ย้ายออกมานอกเมือง อยู่หน้าค่ายสุรนารี ปี พ.ศ.2478 เป็นชื่อโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ส่วนที่ตั้งเดิมปัจจุบันเป็นโรงเรียนเอกชน 9) มีกลุ่มชาวจีนเข้ามาทำการค้าขาย และชนชาติ

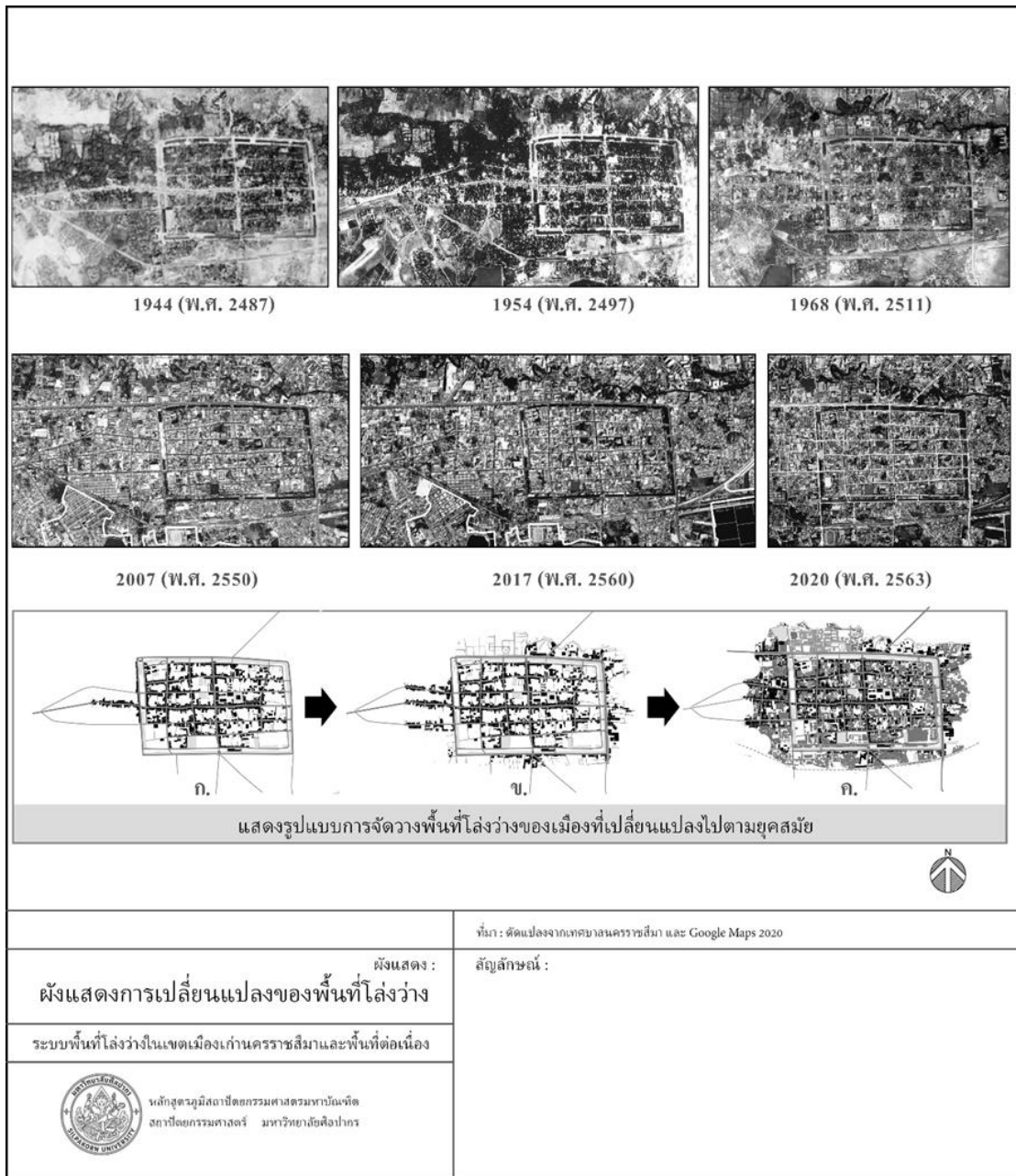
อื่น เช่น แวก ลาว เขมร ทำให้การค้าขายขยายออกไปนอกเมือง 10) รัฐบาลพิจารณาให้สร้างอนุสาวรีย์ย่าโมด้านหน้าประตูชุมพลในปี พ.ศ. 2476 สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2477 11) ในปี พ.ศ. 2477 รัฐบาลได้ทำการรื้อกำแพงเมืองบริเวณสุดท้าย ตั้งแต่วัดพ่ายพมาถึงถนนมหาดไทย เหลือไว้แต่ประตูชุมพลและกำแพงแนวสั้น ๆ 12) ได้มีการเพิ่มพื้นที่สาธารณะตามแนวกำแพงในทิศตะวันตก คือ ลานศาลากลาง พื้นที่ตั้งอนุสาวรีย์ย่าโม และลดความสำคัญของย่านหลักเมืองเดิม เนื่องจากย้ายโรงพยาบาลและศาลากลางออกมาทางใต้ของเมือง

ช่วงที่ 3 (พ.ศ.2481- 2520) การพัฒนาถนนมิตรภาพ นำไปสู่การใช้พื้นที่สาธารณะริมถนน

1) ในปี พ.ศ.2479 มีการถมคูเมืองตลอดแนวถนนราชดำเนิน หลังจากรื้อกำแพงเมืองออก กลายเป็นพื้นที่สาธารณะของเมือง (สวนรัก) 2) เกิดเป็นเป็นย่านพาณิชยกรรมอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่สวนรัก 3) เกิดเส้นทางถนนมิตรภาพ สระบุรี-นครราชสีมา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2498 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ส่งผลทำให้เกิดเส้นทาง ถนนนครราชสีมา-โชคชัย (ถนนหมายเลข 224) ผ่านประตูพลแสนทางทิศเหนือตลอดแนวทิศตะวันออกของเมือง ในเวลาต่อมา 4) ผลจากการมีเส้นทางถนน ทำให้เกิดโรงเรียน หน่วยงานราชการ โรงพยาบาล ทารกโดยสาร โรงแรม โรงภาพยนตร์ เป็นต้น ขยายตลอดแนวเส้นทาง 5) ในช่วง พ.ศ. 2509-2519 นครราชสีมาเป็นสถานที่ส่งกองกำลังบำรุงทหารอเมริกันในสงครามเวียดนาม ทำให้เกิดธุรกิจด้านบริการต่าง ๆ เพื่อรองรับ 6) ในปี พ.ศ.2499 เกิดตลาดเทศบาล 2 (ตลาดหลักเมือง) ตั้งอยู่บริเวณใกล้ศาลหลักเมือง ต่อมามีการสร้างใหม่ในที่ราชพัสดุ จึงเรียก ตลาดราชพัสดุ ทำให้บทบาทพื้นที่เปลี่ยนจากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่ค้าขาย กลายเป็นย่านเพื่อการค้า

ช่วงที่ 4 (พ.ศ. 2521-ปัจจุบัน) การเปลี่ยนแปลงเมืองเก่าเป็นการใช้ประโยชน์ใหม่

1) มีการสร้างตลาดเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2526-2529 คือ ตลาดประตูน้ำทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และ ตลาดเทศบาล 5 (ตลาดประตูผี) ทางทิศใต้ ใกล้ประตูไชยณรงค์ 2) ในปี พ.ศ. 2525-2533 ทำการรื้อตลาดเทศบาล 1 เนื่องจากมีความแออัดและเก่า 3) จากพื้นที่ตลาดเทศบาล 1 เปลี่ยนเป็นลานภูมิทัศน์ (ลานอนุสาวรีย์) 4) บูรณะกำแพงเมืองเก่า ตามร่องรอยเดิมที่มีอยู่ 5) กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียน กำแพงเมืองเก่าเป็นโบราณสถานของชาติ 6) ในปี พ.ศ.2541 ได้รื้ออาคารบ้านพักราชการที่อยู่ริมคูเมืองออก รวมทั้ง ตลาดประตูน้ำ ที่คร่อมคูเมืองอยู่ 7) มีการประกวดแบบปรับปรุงสวนรักให้เป็นลานอนุสาวรีย์ย่าโมในปัจจุบัน เลิกโดยการทำประชาพิจารณ์ โดยให้ชาวเมืองให้คะแนน และส่งให้กรมศิลปากรตรวจสอบ ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2548 8) ต่อมา มีการสร้างประตูเมืองจำลองขึ้นเพื่อเป็นจุดหมายตา ในทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง

ภาพที่ 6 ผังแสดงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โล่งว่าง

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

4.3 ลักษณะเชิงสัณฐานของพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา

เพื่อศึกษาลักษณะกายภาพและลักษณะการใช้งานของระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา ในการนำไปสู่บทสรุปการวิเคราะห์บทบาทความสำคัญ ปัญหาและศักยภาพของพื้นที่โล่งว่างต่อไป ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาลงสำรวจพื้นที่โล่งว่าง และจำแนกประเภทพื้นที่ว่างต่าง ๆ

ลงในแผนที่ เพื่อแสดงและศึกษาภาพรวมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากบทที่ 2 รวมถึงการสำรวจพื้นที่ที่สามารถจำแนกประเภทพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ตามการใช้งานของผู้คนได้ 2 ประเภทดังนี้

ประเภทพื้นที่โล่งว่างเพื่อการสัญจร ได้แก่

1. ถนน
2. บาทวิถีหรือฟุตบาท
3. ที่จอดรถยนต์

ประเภทพื้นที่โล่งว่างเพื่อการนันทนาการ ได้แก่

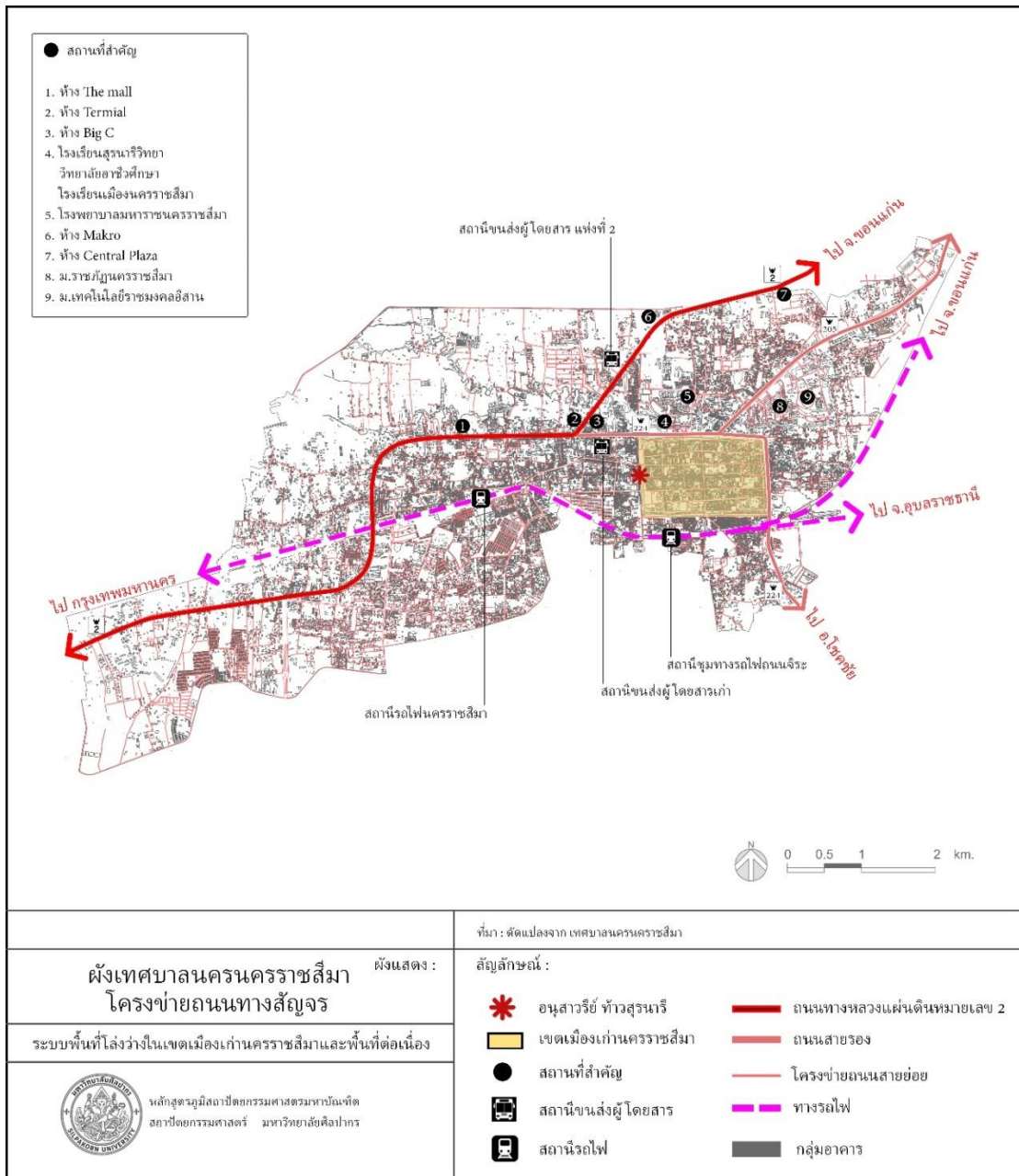
1. แม่น้ำหรือแหล่งน้ำ
2. สวนสาธารณะ ลานกิจกรรมคนเมือง หรือพื้นที่ที่คนเข้าใช้งาน
3. พื้นที่รกร้าง หรือพื้นที่ที่คนไม่เข้าใช้งาน

โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาลักษณะกายภาพ รูปแบบและความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่
2. ศึกษาบทบาทความสำคัญและลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น
3. ศึกษาสภาพปัญหา

4.4 โครงข่ายถนนทางสัญจรเมืองนครราชสีมา

เพื่อให้เห็นภาพกว้างของโครงข่ายการสัญจรเมืองนครราชสีมาในการเข้าถึงเขตเมืองเก่า เพื่อนำไปวิเคราะห์ในบทถัดไป ซึ่งผังแสดงโครงข่ายการจราจรนครราชสีมาทำให้ทราบว่า ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ใช้เส้นทางคมนาคมทางถนนและทางรางเป็นหลักในการสัญจรกับจังหวัดอื่น ๆ โดยมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) มุ่งหน้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีจำนวน 6 ช่องจราจร และ 8 ช่องจราจร มีเกาะกลางถนนผ่านตัวเมืองในปัจจุบัน ทำให้เกิดสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 2 และเกิดห้างสรรพสินค้าตามแนวเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา และมีถนนสายรองในการเชื่อมต่อไปยังจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งมีจำนวน 4 ช่องจราจร โดยผ่านเขตเมืองเก่าสามารถเชื่อมต่อไปยังการสัญจรทางราง คือ สถานีรถไฟนครราชสีมา และสถานีชุมทางรถไฟจิระ ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับเขตเมืองเก่านครราชสีมา โดยแสดงรายละเอียดโครงข่ายการจราจรนครราชสีมา ดังภาพที่ 7

ผังเทศบาลนครนครราชสีมา		ที่มา : ดัดแปลงจาก เทศบาลนครนครราชสีมา	
ผังแสดง : โครงข่ายถนนทางสัญจร		สัญลักษณ์ :	
ระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง		<ul style="list-style-type: none"> * อนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารี เขตเมืองแก่นนครราชสีมา ● สถานที่สำคัญ สถานีขนส่งผู้โดยสาร สถานีรถไฟ 	<ul style="list-style-type: none"> ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายรอง โครงข่ายถนนสายย่อย ทางรถไฟ กลุ่มอาคาร
วิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา สำนักวิชาการคาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร			

ภาพที่ 7 ผังแสดงภาพรวมของโครงข่ายถนนทางสัญจรเมืองนครราชสีมา

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา

4.5 ภาพถ่ายทางอากาศเขตเมืองเก่านครราชสีมา

เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของเขตเมืองเก่านครราชสีมา ภาพถ่ายทางอากาศจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้เห็นถึงสภาพสิ่งปลูกสร้าง ที่ว่าง ทางสัญจรของเมืองในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การจำแนกในส่วนของพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันให้มากที่สุด ดังภาพที่ 8

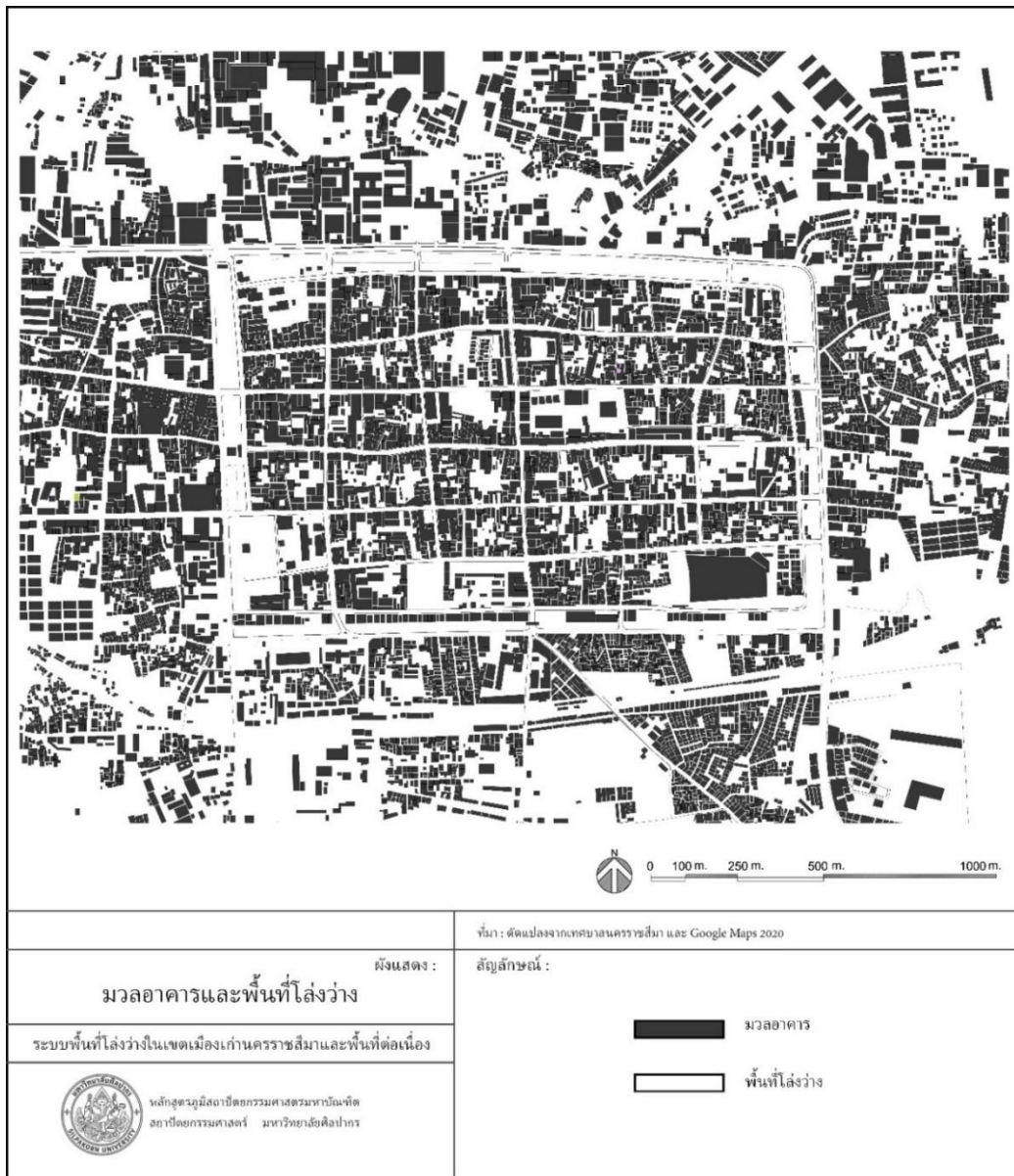

ภาพที่ 8 ภาพถ่ายทางอากาศเขตเมืองเก่านครราชสีมา ปี 2020

ที่มา : ดัดแปลงจาก Google Map 2020

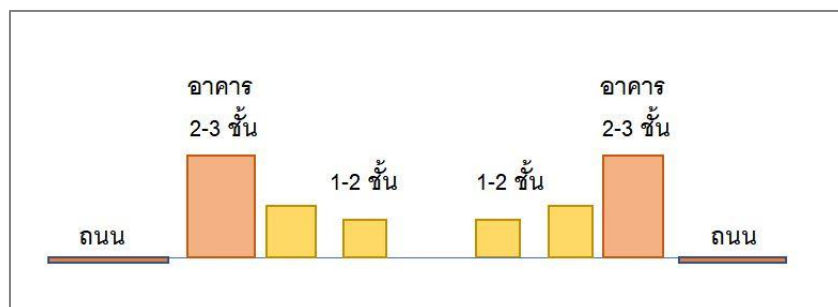
และเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาลักษณะทางกายภาพ สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่โล่งว่างในปัจจุบันของเขตเมืองเก่านครราชสีมา และเป็นเครื่องมือนำไปสู่การวิเคราะห์ ผู้ศึกษาจึงแสดงรายละเอียดของมวลอาคารและพื้นที่โล่งว่าง (Figure and Ground) ลงในแผนผังโดยอ้างอิงจากภาพถ่ายทางอากาศตามภาพที่ 8 และจากภาพที่ 9 ผังแสดงมวลอาคารและพื้นที่โล่งว่าง ทำให้ทราบว่ามวลอาคารและพื้นที่โล่งว่างของเมืองเก่ามีลักษณะการจัดวางผังเมืองแบบตาราง โดยมีถนนเป็นตัวแบ่งขอบเขตซึ่งสืบเนื่องมาจากการวางผังการตั้งถิ่นฐานในอดีตของเขตเมืองเก่า โดยช่างชาวฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จากการสำรวจพื้นที่พบว่า มวลอาคารกับพื้นที่โล่งว่างของเมืองมีความหนาแน่นที่แตกต่างกันตามลำดับการเข้าถึง โดยมวลอาคารที่อยู่ติดกับถนนจะมีความหนาแน่นและความสูงของอาคารมากที่สุด โดยมีความสูงเฉลี่ยอยู่ที่ 2 - 3 ชั้น และตรงกลางบล็อกมวลอาคารมีความสูงเฉลี่ยอยู่ที่ 1 - 2 ชั้น ติดกับพื้นที่รกร้างที่รอการพัฒนา ทำให้มีความหนาแน่นปานกลางดังภาพที่ 10

ภาพที่ 9 ผังแสดงมวลาอาคารและพื้นที่โล่งว่างเขตเมืองแก่นนครราชสีมา

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา

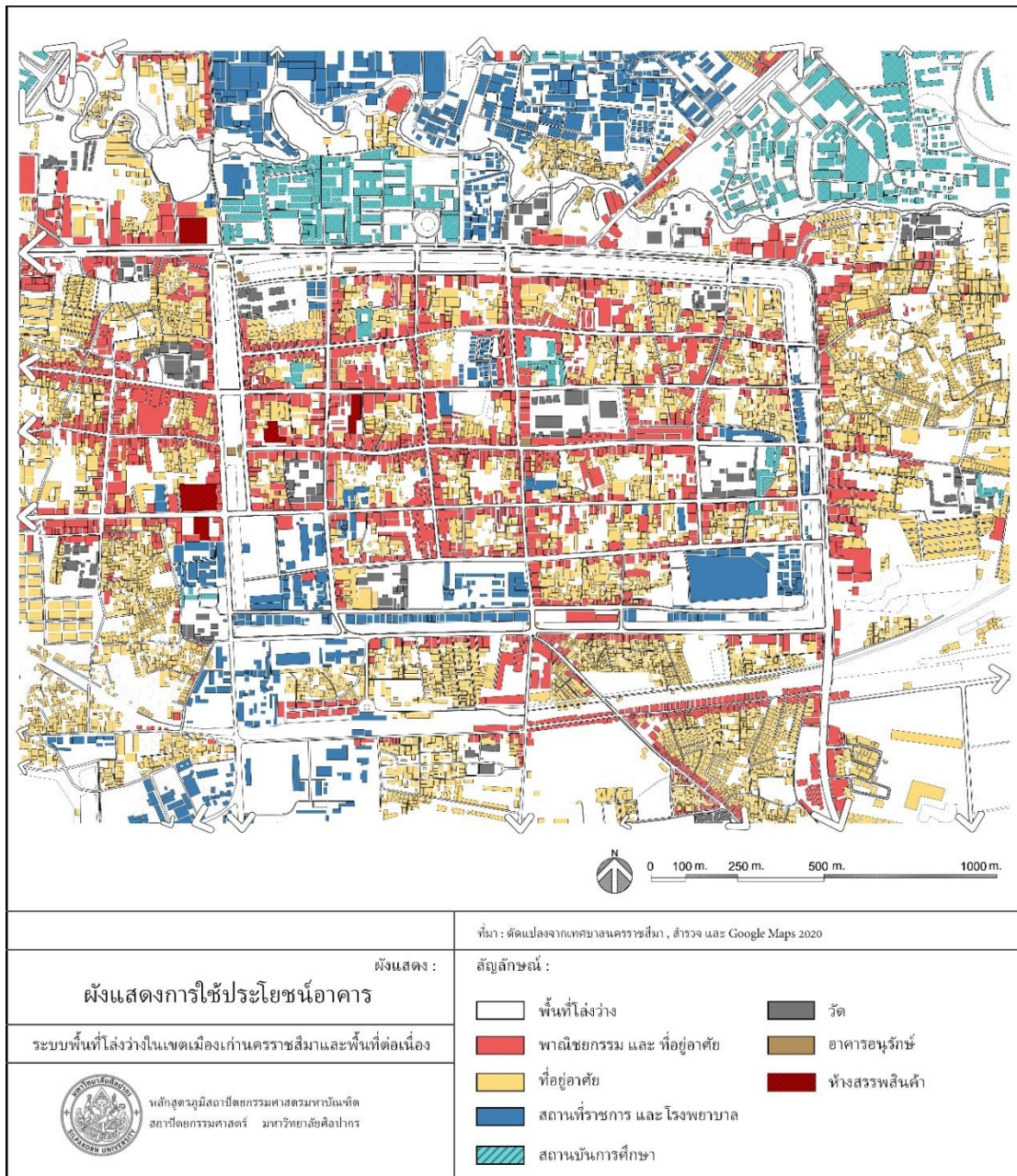
ภาพที่ 10 แสดงลักษณะความสูงของมวลาอาคารในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา

ที่มา : จากการสำรวจ

4.6 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่เมืองเก่านครราชสีมา

ปัจจุบันเขตเมืองเก่านครราชสีมาตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีลักษณะเป็นชุมชนการค้าดั้งเดิมนับตั้งแต่มีการก่อตั้งเมือง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลาย ซึ่งจากการสำรวจพื้นที่พบว่า ลักษณะจะเป็นอาคาร 2-3 ชั้นเป็นส่วนใหญ่ ชั้นล่างของอาคารถูกใช้เป็นที่สำหรับค้าขายสินค้าและบริการ และชั้นบนไว้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย รวมทั้งจัดทำเป็นโรงแรมบ้างเป็นบางแห่ง ซึ่งตั้งอยู่ตลอดตามแนวถนนภายในเขตเมืองเก่า โดยรูปแบบของสินค้าจะเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ร้านของชำ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ด้านต่าง ๆ ร้านขายเสื้อผ้าเป็นส่วนใหญ่ และร้านอาหารเครื่องดื่มเป็นส่วนน้อย โดยจะมีอาคารบ้านพักอาศัย 1 ถึง 2 ชั้นอยู่ด้านหลังหรือบริเวณตรงกลางของบล็อกและมีวัดตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่เขตเมืองเก่าถึง 6 วัดซึ่งสืบเนื่องมาตั้งแต่อดีต มีกลุ่มอาคารราชการ เช่น ศาลากลาง ศาลจังหวัด สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ตั้งอยู่ตรงมุมในทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีพื้นที่ลานกว้างและเป็นอาคารขนาดใหญ่ เพื่อความสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานและประชาชนในการเข้าใช้บริการ และกลุ่มโรงเรียนเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากคูเมืองเก่าไปทางทิศเหนือติดกับถนนสายรอง ซึ่งมีจำนวน 4 ช่องจราจร และมีโรงเรียนบางส่วนกระจายอยู่ในพื้นที่เขตเมืองเก่า จำนวน 4 แห่ง รวมทั้งตลาดประตูผี ซึ่งเป็นตลาดสด ตั้งอยู่ทางทิศใต้และตลาดหลักเมืองตั้งอยู่ใจกลางในเขตเมืองเก่า อยู่ใกล้กับศาลหลักเมือง อีกทั้งยังมีเรือนจำกลางของจังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ในทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเขตเมืองเก่าด้วย ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 ผังแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่เมืองเก่านครราชสีมา

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา, สำรวจพื้นที่ และ Google Map 2020

4.7 พื้นที่สาธารณะรองรับกิจกรรมของเมือง

เพื่อทราบถึงพฤติกรรมภาพรวมของผู้คนที่มีการเข้าใช้งานพื้นที่สาธารณะที่รองรับกิจกรรมของเขตเมืองเก่า เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ระบบพื้นที่โล่งว่างของเมืองที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ซึ่งจากการสำรวจพบว่า พื้นที่ที่ได้รับความนิยมจากผู้คนเข้ามาใช้งานในเขตเมืองเก่าและพื้นที่

ต่อเนื่อง มักจะเป็นพื้นที่ตลาดและลานสักการะยาโมเป็นส่วนใหญ่ โดยสามารถแบ่งตามช่วงเวลาการ
ทำกิจกรรมได้ดังนี้

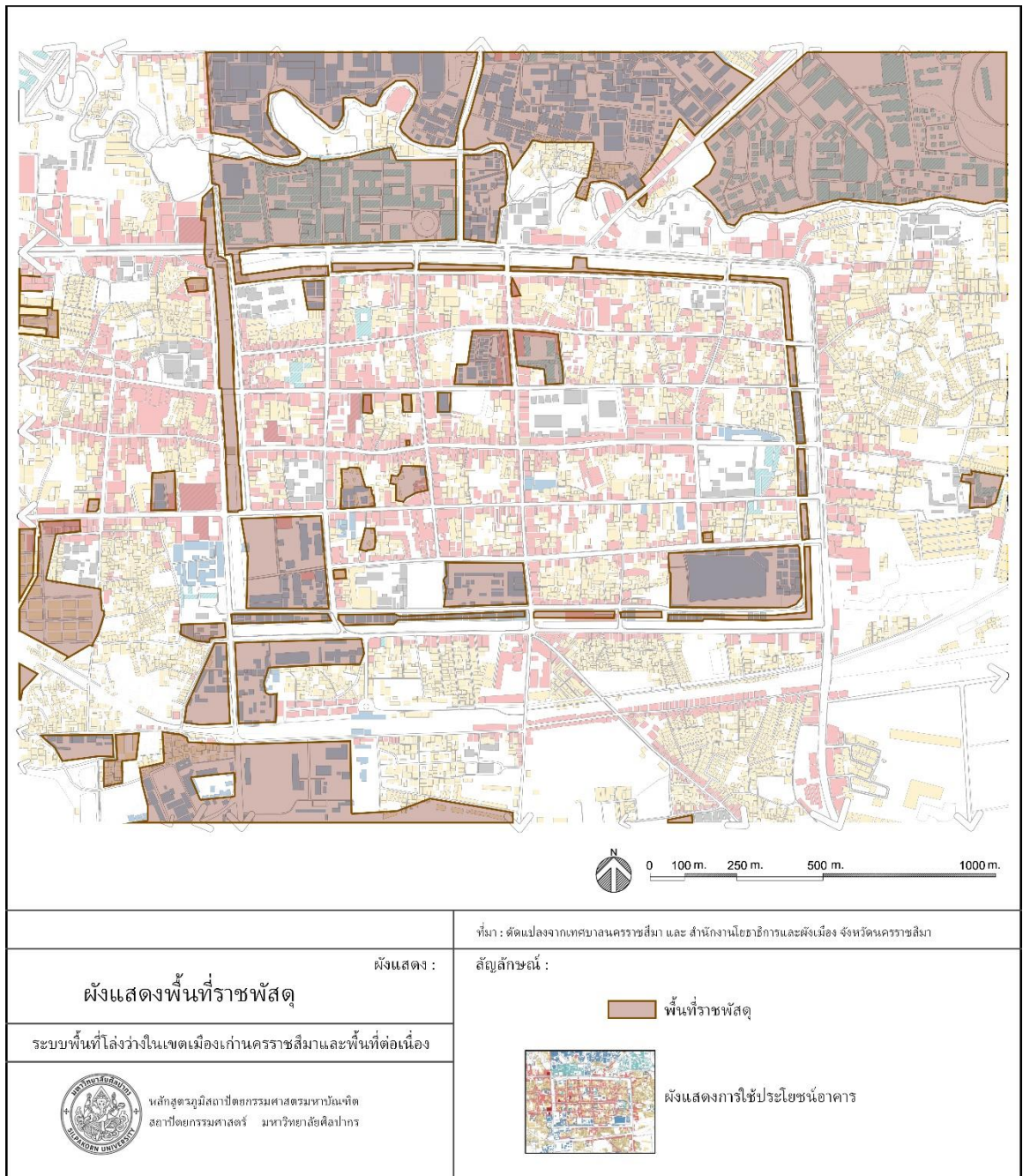
พื้นที่กิจกรรมช่วงเช้า เวลาประมาณ 05.00 - 12.00 น. พื้นที่ที่ได้รับความนิยมจากผู้คน
คือ ตลาดสดเพชรสีมา ตั้งอยู่ใกล้กับศาลหลักเมือง ซึ่งเริ่มเปิดตั้งแต่เที่ยงคืนของวันจนถึงเที่ยงวัน
ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของคูเมือง ติดกับถนนเส้นรองที่มีจำนวน 4 ช่องจราจรและตลาดเทศบาล
2 ขายอาหารและของสดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเริ่มเปิดตั้งแต่เช้ามืดของวันจนถึงช่วงสาย

พื้นที่กิจกรรมช่วงเย็น เวลาประมาณ 18.00 - 22.00 น. พื้นที่ที่ได้รับความนิยมจากผู้คน
คือ ตลาดไนท์บาร์ชาวัตบูรพ์ ขายอาหารเป็นส่วนใหญ่และเสื้อผ้า ตั้งอยู่บนถนนจอมพลอยู่ทิศ
ตะวันออกติดกับประตูเมือง (ประตูพลล้าน) รวมทั้งตลาดไนท์บาซาร์ ขายเสื้อผ้าเป็นส่วนใหญ่ ตั้งอยู่
บนถนนมนัสอยู่บริเวณกลางเมือง ซึ่งทั้งสองพื้นที่ในช่วงกลางวันจะใช้เป็นทางสัญจรรถยนต์และ
ช่วงกลางคืนถูกใช้เป็นที่ตลาดคนเดิน

พื้นที่กิจกรรมเช้าถึงเย็น เวลาประมาณ 04.00 - 21.00 น. และตลอด 24 ชั่วโมง พื้นที่ที่ได้รับความนิยมจากผู้คน
คือ ตลาดประตูผี ขายอาหารและของสดเป็นส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของคูเมือง
อยู่ติดกับประตูเมือง (ประตูผี) เริ่มเปิดตั้งแต่เช้ามืดจนถึงกลางคืนรวมถึงตลาดแม่กิมเฮงและลาน
อนุสาวรีย์ยาโมซึ่งเป็นสวนสาธารณะของเมืองจะเปิดตลอด 24 ชั่วโมง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก
ของคูเมือง ติดกับประตูเมือง (ประตูชุมพล)

พื้นที่รองรับกิจกรรมงานประจำปี งานประเพณี และงานแสดงสินค้า พื้นที่ที่ถูกปรับเปลี่ยน
ใช้งาน คือ ลานจอดรถหน้าศาลากลาง อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของคูเมือง ที่ใช้เป็นที่แสดงสินค้า
1 ครั้งต่อเดือน และสวนสาธารณะที่อยู่ติดกับลานอนุสาวรีย์ยาโม และมีถนนโดยรอบพื้นที่
ถูกปรับเปลี่ยนใช้เป็นที่จัดแสดงงานประเพณี เช่น งานสงกรานต์ งานแห่เทียนพรรษา งานหนังสือ
งานกาชาด รวมทั้งพื้นที่สวนสาธารณะบริเวณคูเมือง ตรงถนนจักรีติดกับถนนพลแสน ฝั่งทิศเหนือของ
เขตเมืองเก่า ที่ได้รับความนิยมจากผู้คน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนจำนวนมาก ที่มารอผู้ปกครองหลัง
เลิกเรียนในช่วงเย็น พื้นที่ที่ถูกปรับเปลี่ยนใช้เป็นที่จัดแสดงงานประจำปีชื่อ Art Gallery and
Exhibition

พื้นที่สาธารณะรองรับกิจกรรมของเมืองที่ได้กล่าวมาในข้างต้นเป็นการรองรับกิจกรรม
ของผู้คนในลักษณะของการเดินเท้า ซึ่งกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตเมืองเก่า เพื่อให้ผู้คน
สามารถเข้าใช้งานได้ทั่วถึงและสะดวกที่สุด นอกจากพื้นที่ที่รองรับกิจกรรมที่เป็นลักษณะ
การเดินเท้าแล้ว ถนนในเขตเมืองเก่ายังทำหน้าที่รองรับกิจกรรมการสัญจรโดยรถยนต์ ซึ่งมีความ
จำเป็นอย่างมากต่อการเดินทางของผู้คนในปัจจุบัน โดยถนนบางเส้นถูกกำหนดให้เป็นเขตห้ามจอด
รถยนต์ริมฟุตบาทในบางช่วงเวลา และถนนบางเส้นสามารถจอดรถยนต์ริมฟุตบาทได้ตลอดทั้งวัน
ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 13 ผังแสดงพื้นที่ราชพัสดุ

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา, สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ผังแสดงพื้นที่ราชพัสดุ ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและขอบเขตการพัฒนาพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ จากภาพที่ 13 พบว่า พื้นที่สาธารณะบริเวณคูเมืองโดยรอบ และศูนย์ราชการอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ ซึ่งหากจะพัฒนาพื้นที่ในเขตพื้นที่เมืองเก่า บริเวณพื้นที่ตรง

กลางเมืองในแต่ละบล็อก จึงจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานภาคเอกชนที่ครอบครองพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา โดยข้อมูลนี้จะนำไปประกอบการวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทาง ในขั้นตอนต่อไป

4.8 พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร

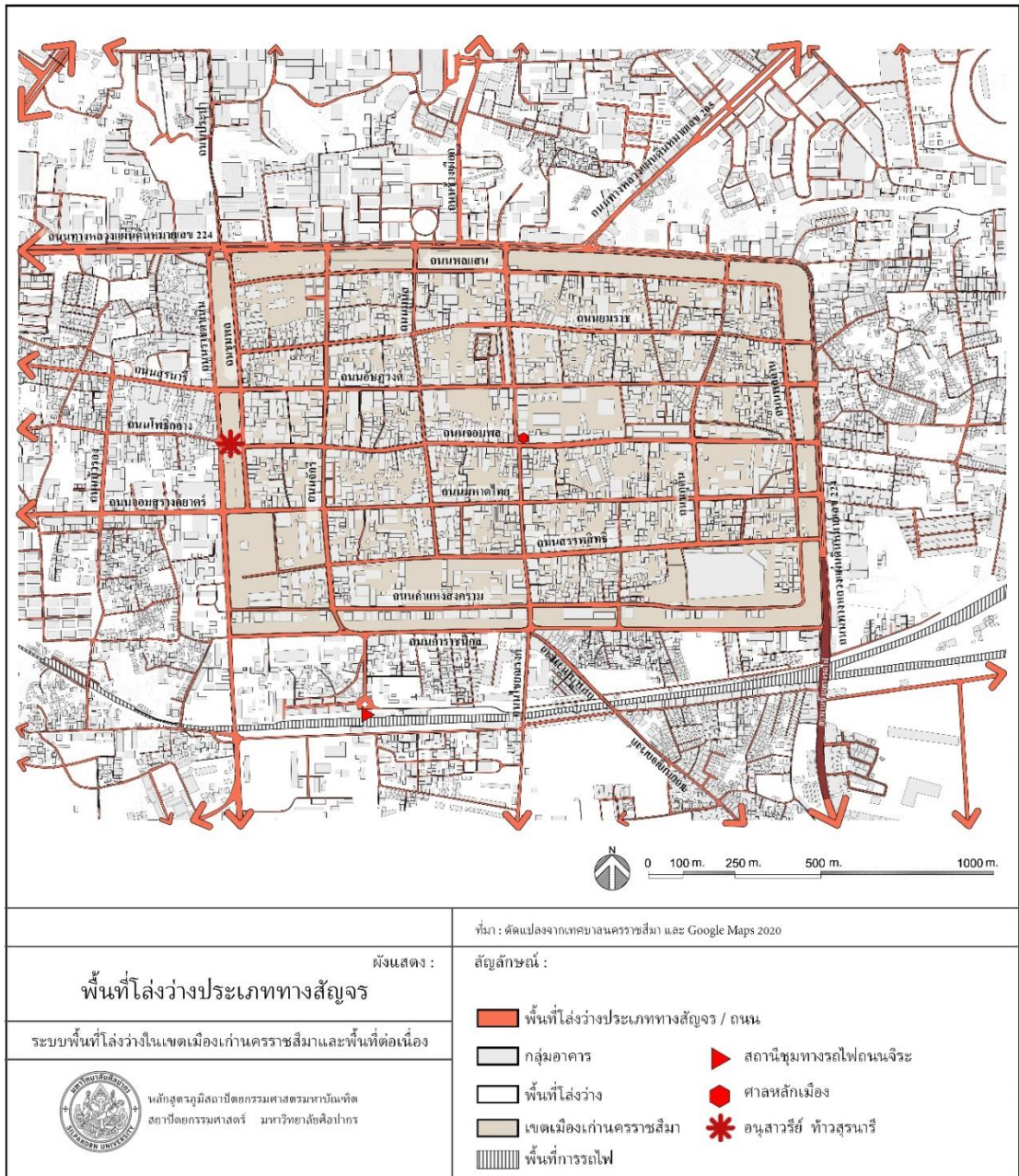
สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร หรือถนน จากการสำรวจพบว่า มีรูปแบบการสัญจรภายในเขตเมืองเก่าที่มีลักษณะเป็นระบบตาราง (Grid System) ที่สืบเนื่องมาจากการวางผังก่อตั้งเมืองในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีถนนที่สำคัญในเขตคูเมืองเก่า ได้แก่ ถนนประจักษ์ และถนนไชยณรงค์ ตัดกับถนนจอมพล เกิดเป็นศาลหลักเมืองบริเวณจุดตัดกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นใจกลางของเมืองและเชื่อมต่อกับจุดหมายตา คือ พื้นที่ประตูเมืองทั้ง 4 ทิศ อีกทั้งถนนประจักษ์และถนนไชยณรงค์ถูกใช้เป็นเส้นทางสัญจรหลักในการวิ่งตัดผ่านเมือง ซึ่งจะมีการจราจรหนาแน่นในบางช่วงเวลา คือ ช่วงเช้าและช่วงเย็นในช่วงโมงเร่งด่วน และยังมีถนนยมราช ถนนอัษฎางค์ ถนนมหาไถไทย ถนนราชดำเนิน และถนนชุมพล เป็นต้น รวมทั้งถนนพื้นที่ต่อเนื่อง คือ ถนนจอมสุรางค์ยาตร์ ถนนโพธิ์กลาง และถนนสุรนารี ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกันที่เป็นจุดตัดกันของถนนได้หลายจุด โดยมีความกว้างโดยเฉลี่ย 9.5 เมตรหรือประมาณ 4 ช่องทางจราจร มีความยาวสูงสุดแนวเขตคูเมืองประมาณ 1.7 กิโลเมตร ซึ่งผิวจราจรเป็นแบบแอสฟัลต์ติกคอนกรีต และมีทางเท้ากว้างโดยเฉลี่ย 1.5 เมตรขนานติดกับถนนตลอดเส้นทางเป็นส่วนใหญ่ ดังภาพที่ 14

บทบาทความสำคัญ จากที่เคยเป็นทางสัญจรของเกวียนและคนเดินเท้าหาบเร็นในอดีต สู่วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ถนนเป็นพื้นที่รองรับการจราจรของรถยนต์ รวมทั้งการเดินเท้าต่อจากถนนสายรองที่อยู่ด้านนอกเขตเมืองเก่า ทำหน้าที่เชื่อมต่อพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าด้วยกัน

ลักษณะของกิจกรรม มีสภาพการจราจรติดขัดในบางจุดและในช่วงเวลาเร่งด่วน คือ ช่วงเช้าและช่วงเย็น ทั้งนี้มีการแก้ปัญหาโดยการกำหนดให้เดินรถในลักษณะทางเดียวในบางจุดที่ติดขัด และมีสภาพการจราจรระหว่างวัน คือ จะมีการจอดรถริมถนนตลอดทั้งวันในเส้นทางหรือเวลาที่กำหนดไว้จากหน่วยงานรัฐที่ดูแล อีกทั้งยังมีการขายสินค้าบนทางเท้าในหลายจุดของพื้นที่ที่มีผู้คนเข้ามาใช้งานทางเดินเท้า

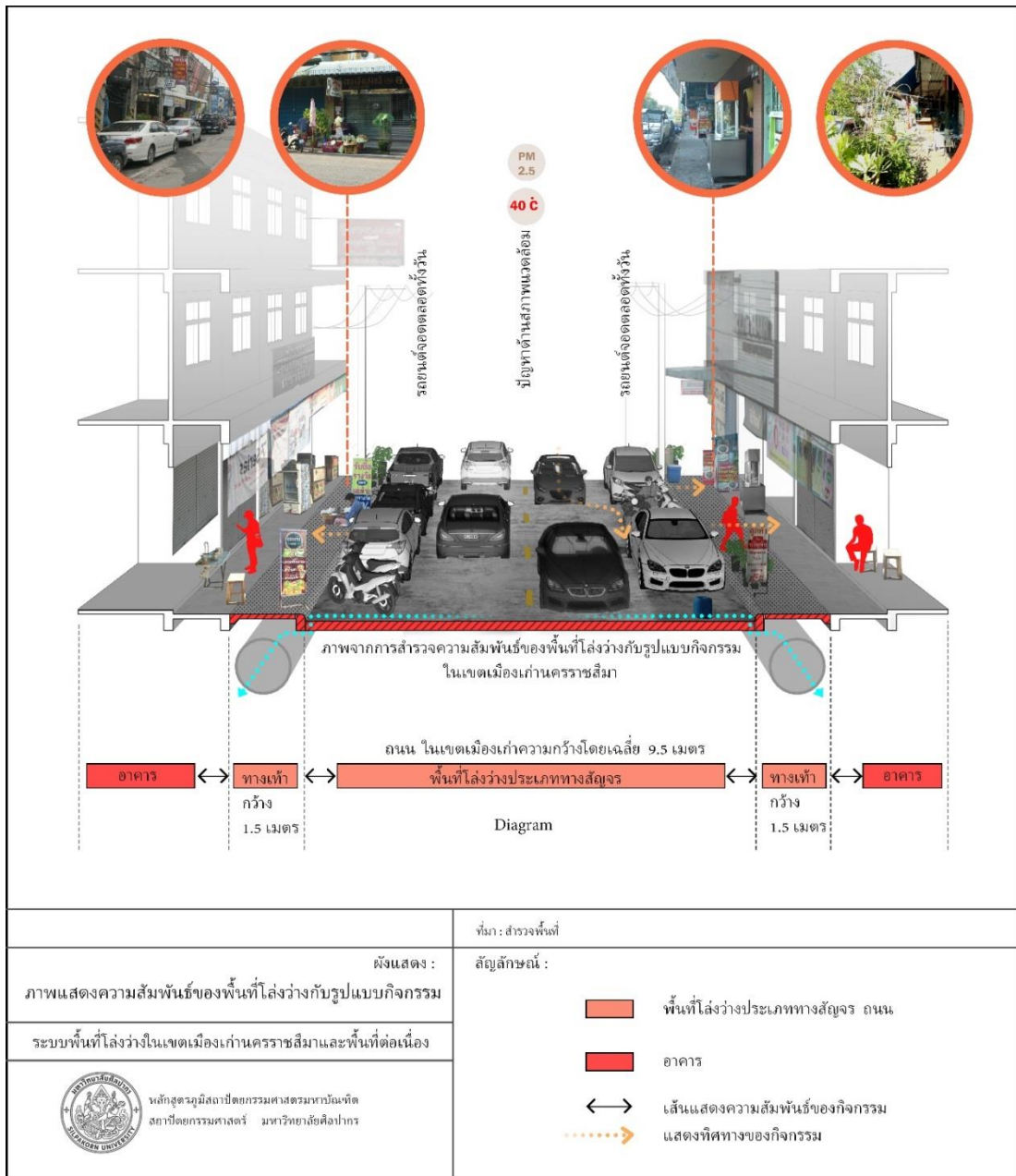
รูปแบบและความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ จากการสำรวจพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ผู้คน มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) ผู้คนมักจะนิยมใช้รถยนต์ รวมทั้งรถสาธารณะที่หมุนเวียนกันมาจอดริมฟุตบาท และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังอาคาร เพื่อติดต่อซื้อสินค้าในเขตเมืองเก่า ดังภาพที่ 15 2) ผู้คนมักจะเดินทางจากอาคารที่พักอาศัย เดินผ่านพื้นที่ทางเท้า จากนั้นเดินข้ามถนน และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าอีกครั้ง เพื่อไปยังสวนสาธารณะของเมืองหรือพื้นที่โล่งว่าง ประเภทที่ว่างที่คนใช้พักผ่อนที่อยู่ใกล้ ๆ ดังภาพที่ 16

สภาพปัญหาจากการสำรวจ พบว่า เมื่อรูปแบบถนนมีการเชื่อมรวมกันได้หลายจุด แต่ขาดความต่อเนื่องของการจราจรทางเท้า จากพื้นที่ที่ถูกแบ่งออกเป็นบล็อก ๆ และขาดความร่มรื่นของทางเท้า เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่

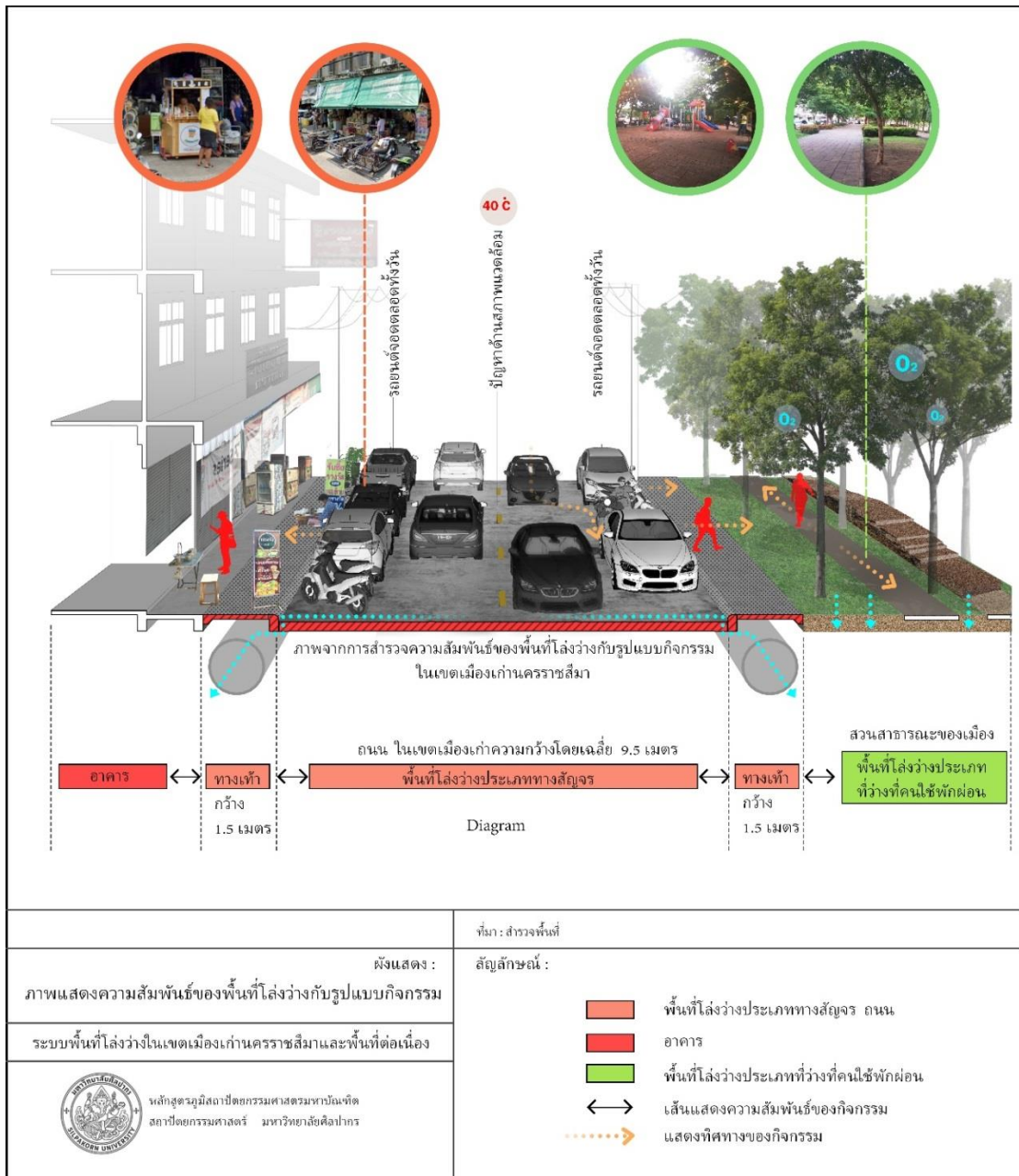

ภาพที่ 14 พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

ภาพที่ 15 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรกับรูปแบบกิจกรรม รูปแบบที่ 1
ที่มา : จากการสำรวจ

ภาพที่ 16 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรกับรูปแบบกิจกรรม รูปแบบที่ 2
ที่มา : จากการสำรวจ

4.9 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์

สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์ จากการสำรวจพบว่า พื้นที่จอดรถยนต์นั้นพบได้ทั่วไปในเขตพื้นที่เมืองเก่า มักจะมีพื้นที่ที่กว้างและเป็นพื้นที่ลาดแข็งเป็นส่วนใหญ่ และเป็นพื้นผิวดินลูกรังเป็นบางจุด มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ถนนเพื่อรองรับปริมาณรถยนต์ที่เพิ่มมากขึ้น

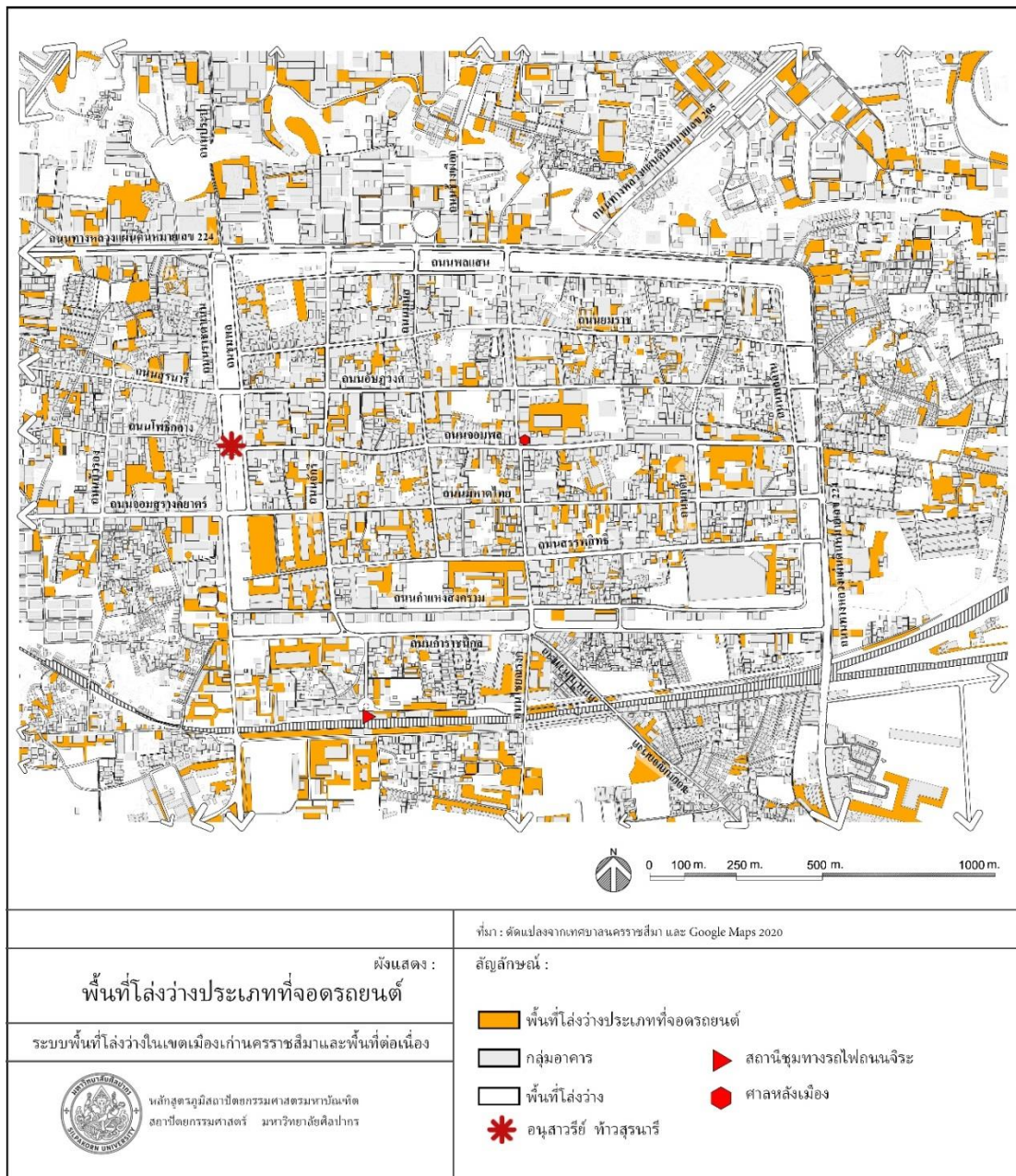
ในปัจจุบัน และในช่วงเวลาเร่งด่วนสถานที่จอดรถ มักจะเป็นลานวัด ลานจอดรถสถานที่ราชการ และลานจอดรถส่วนบุคคล เนื่องจากปริมาณรถยนต์ที่เพิ่มขึ้น และมีข้อกำหนดห้ามจอดรถยนต์ริมฟุตบาทในบางเส้นทางของถนน และห้ามจอดในช่วงเวลาเร่งด่วน ดังภาพที่ 17

บทบาทความสำคัญ เป็นพื้นที่รองรับการจราจรที่หนาแน่นบนท้องถนน และสร้างความอุ่นใจให้กับผู้คนที่ใช้รถยนต์มีความสะดวกสบายที่จะไปยังอีกพื้นที่หนึ่งต่อไป

ลักษณะกิจกรรม จากการสำรวจพบว่า นอกจากจะเป็นที่จอดรถยนต์แล้ว ยังเป็นสถานที่รองรับกิจกรรมจัดแสดงสินค้าในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ด้วย แสดงให้เห็นถึงการซ้อนทับของกิจกรรมในพื้นที่โล่งว่างประเภทนี้

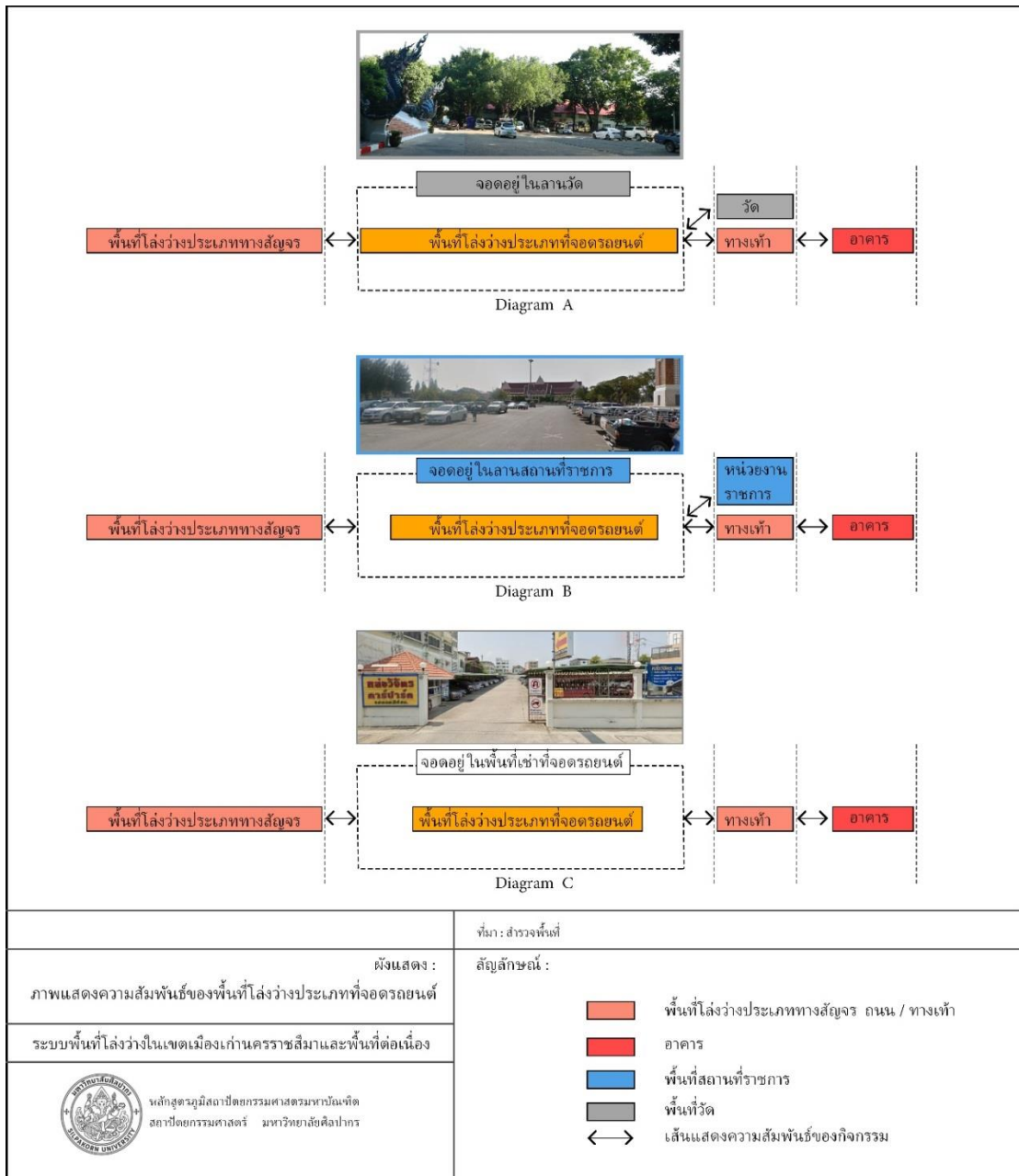
รูปแบบและความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ จากการสำรวจพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ของผู้คน มีอยู่ 3 รูปแบบคือ 1) ผู้คนมักจะนิยมนำรถยนต์เข้ามาจอดอยู่ในลานวัด แล้วเดินไปยังอุโบสถโดยตรง เพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด หรือหลังจากนั้นเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังอาคารหรือ 2) สถานที่อื่น ๆ ผู้คนมักจะนิยมนำรถยนต์เข้ามาจอดในลานสถานที่ราชการ แล้วเดินไปยังอาคารสำนักงานเพื่อติดต่อราชการ หรือหลังจากนั้นเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังอาคารเพื่อติดต่อซื้อสินค้า 3) ผู้คนมักจะนิยมนำรถยนต์เข้ามาจอดอยู่ในพื้นที่เช่าที่จอดรถยนต์ แล้วหลังจากนั้นก็เดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังอาคารที่พักอาศัย ทำให้เห็นว่าพื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์มีความสำคัญอย่างมากต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ในการเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ของผู้คนในเขตเมืองเก่า มีความสะดวกสบายมากขึ้น ดังภาพที่ 18

สภาพปัญหา เนื่องจากพื้นที่จอดรถเป็นพื้นที่แข็งหรือพื้นผิวคอนกรีตเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้ค่อนข้างขาดความร่มรื่นในพื้นที่จอดรถ

ภาพที่ 17 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

ภาพที่ 18 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์

ที่มา : สำรองพื้นที่

4.10 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ

สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ จากการสำรวจพบว่า แหล่งน้ำอยู่ติดกับพื้นที่ถนนเป็นส่วนใหญ่ เชื่อมโยงในการเข้าถึง เช่น คลองน้ำรอบคูเมือง มีความร่มรื่นของต้นไม้

ที่อยู่ริมฝั่งในบางจุด และสระน้ำประจำวัดต่าง ๆ ภายในเขตเมืองเก่า ซึ่งแหล่งน้ำส่วนใหญ่ขาดการบำบัดอย่างต่อเนื่อง

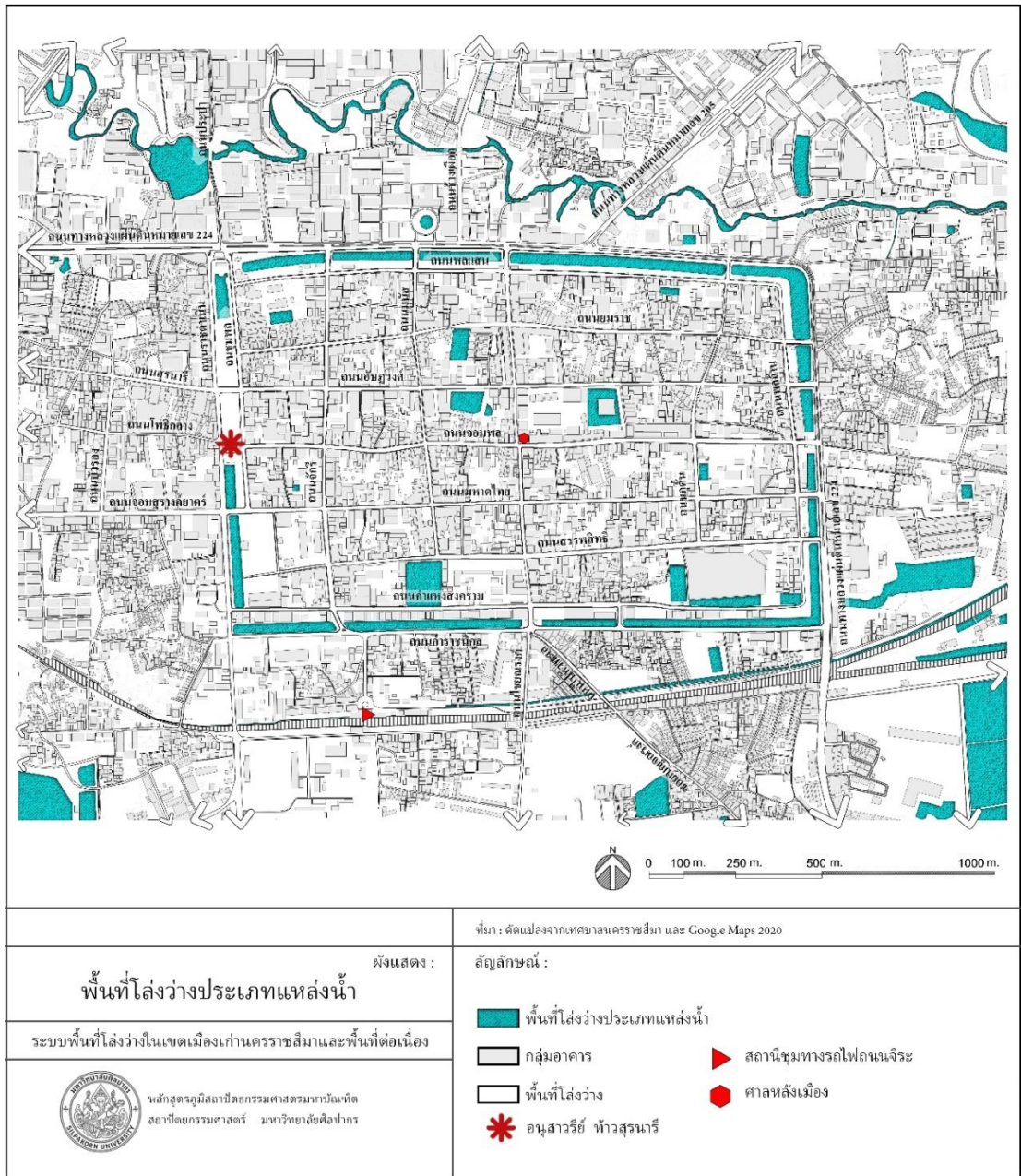
บทบาทความสำคัญ แหล่งน้ำมีความสำคัญอย่างมากในอดีตที่จะช่วยป้องกันข้าศึกเข้ามาโจมตีเมือง และถูกใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาในวาระต่าง ๆ จึงมีความสำคัญในแง่ของประวัติศาสตร์ และเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเมืองที่ส่งผลต่อจินตภาพความงามของเมืองอย่างมีนัยยะสำคัญ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของเมืองที่มีประวัติศาสตร์เป็นภาพจำ ซึ่งส่งผลต่อการเข้าใช้งานพื้นที่สาธารณะของผู้คน รวมทั้งช่วยในการรองรับการระบายน้ำของเมือง ดังภาพที่ 19

ลักษณะกิจกรรม เนื่องจากแหล่งน้ำมีคุณภาพน้ำค่อนข้างต่ำ ส่งผลให้ไม่มีกิจกรรม เช่น พายเรือ เล่นน้ำ ในพื้นที่แหล่งน้ำไม่ได้รับความนิยมจากผู้คน และสระน้ำประจำวัดอาจไม่เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรมในลักษณะสันทนาการ

รูปแบบและความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ จากการสำรวจพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ของผู้คน มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) ผู้คนมักจะนิยมใช้รถยนต์ รวมทั้งรถสาธารณะที่หมุนเวียนกันมาจอดริมฟุตบาทและเดินผ่านพื้นที่ทางเท้า และหลังจากนั้นเดินผ่านสวนสาธารณะหรือพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนเข้าใช้พักผ่อนไปยังพื้นที่แหล่งน้ำ 2) ผู้คนมักจะนิยมใช้รถยนต์จอดริมฟุตบาทและเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังแหล่งน้ำ ดังภาพที่ 20

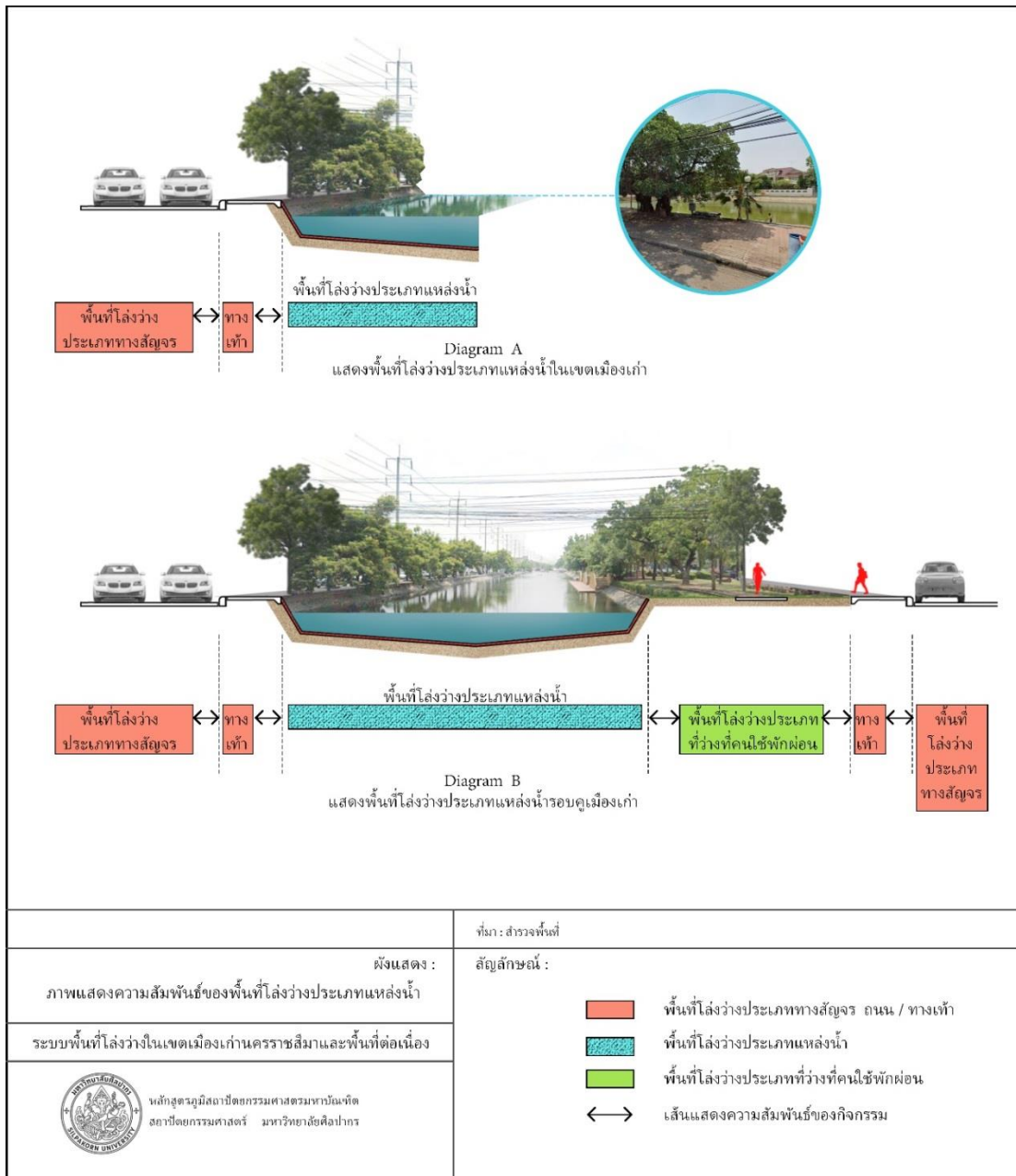
สภาพปัญหา ยังคงเป็นเรื่องของคุณภาพน้ำ ทั้งนี้ปัจจุบันมีการแก้ไขคุณภาพของน้ำเป็นระยะ ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ

ภาพที่ 19 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

ภาพที่ 20 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทแหล่งน้ำ

ที่มา : จากการสำรวจ

4.11 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน

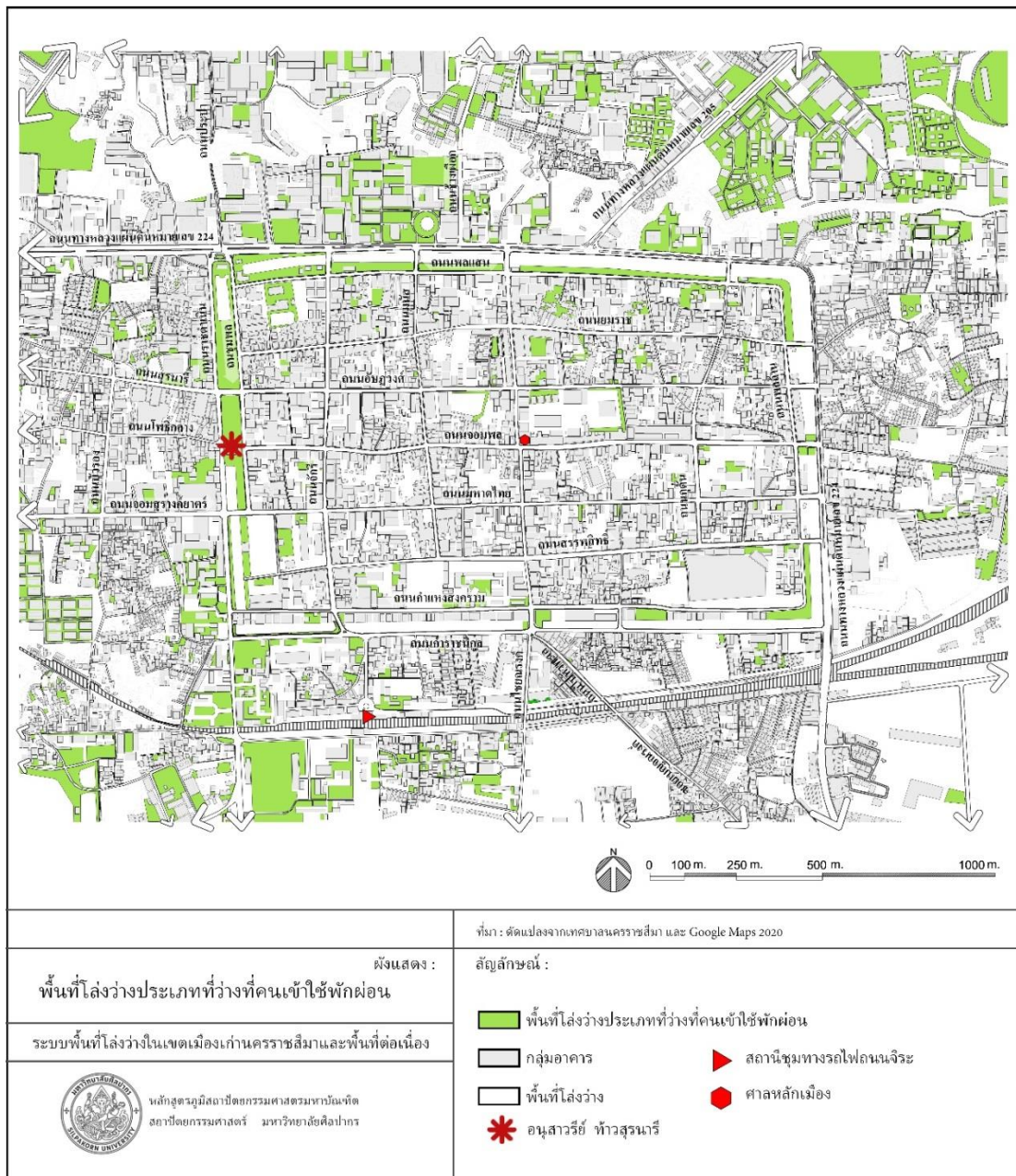
สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน จากการสำรวจพบว่า มักมีพันธุ์ไม้ ไม้ยืนต้นให้ร่มเงาปกคลุมเป็นส่วนใหญ่ ใช้เป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้คนใช้ออกกำลังกายและทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเมือง โดยพื้นที่ดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณคูเมืองโดยรอบของเขตเมืองเก่า เชื่อมโยงกับพื้นที่ถนน ในการเข้าถึงการเข้าใช้งาน และพื้นที่รองลงมาที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน คือ พื้นที่สวนหย่อมของสถานที่ราชการ และบ้านพักอาศัยที่มีพื้นที่ขนาดเล็กกระจายอยู่ในเขตเมืองเก่าและพื้นที่ต่อเนื่อง ดังภาพที่ 21

บทบาทความสำคัญ ประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อนจะช่วยสร้างสุนทรียภาพให้แก่พื้นที่และพื้นที่โดยรอบ และผู้คนที่เข้ามาใช้ทำกิจกรรมนั่งพักผ่อน หรือนันทนาการ ลดความตึงเครียดทางจิตใจ รวมทั้งพื้นที่โล่งประเภทนี้ยังช่วยรักษาสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศของเมือง เนื่องจากมีพันธุ์ไม้ปกคลุมเป็นส่วนใหญ่ ช่วยสร้างความเขียวขจีและนามองให้กับเมืองได้เป็นอย่างดี

ลักษณะกิจกรรมเป็นสถานที่พักผ่อนในช่วงเวลากลางวัน และเป็นที่พักคอยออกกำลังกายในช่วงเช้าและช่วงเย็น สถานที่ที่ได้รับความนิยม คือ บริเวณด้านทิศเหนือของเขตคูเมือง เนื่องจากอยู่ใกล้บริเวณโรงเรียนและวัด ที่เป็นสถานที่รองรับการจอดรถยนต์และบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีอยู่ในทางทิศตะวันตกของเขตคูเมือง มีการใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเมือง เช่น มาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ชุมชุม และเป็นพื้นที่เปิด มีพื้นที่บริเวณกว้าง

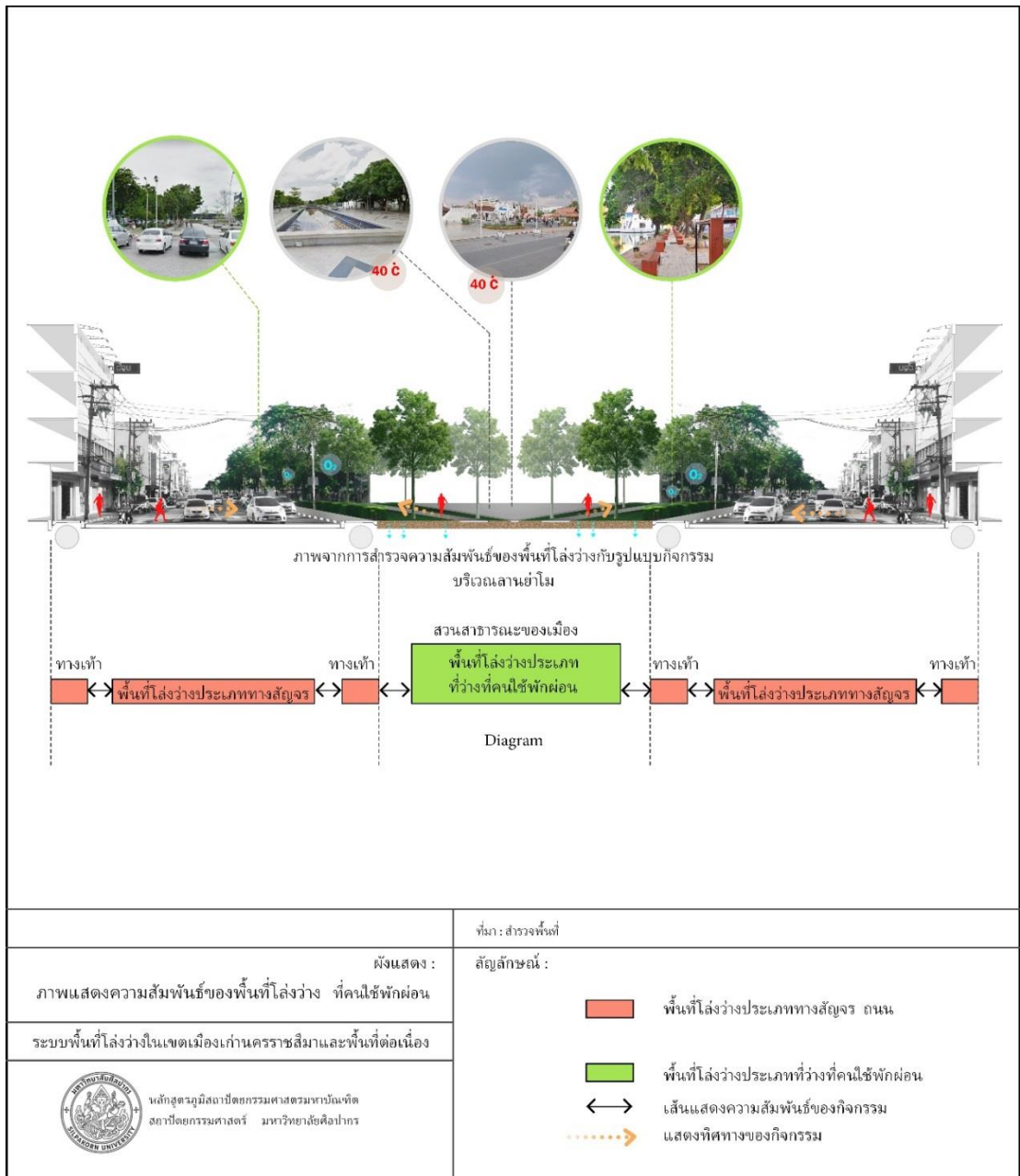
รูปแบบและความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ จากการสำรวจพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ของผู้คน มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) ผู้คนมักจะนิยมใช้รถยนต์รวมทั้งรถสาธารณะที่หมุนเวียนกันมาจอดริมฟุตบาทที่อยู่ติดกับพื้นที่ และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังพื้นที่ที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน 2) ผู้คนมักนิยมใช้รถยนต์จอดในพื้นที่จอดรถและเดินข้ามถนน และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้า เพื่อไปยังพื้นที่ที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน ดังภาพที่ 22

สภาพปัญหาจากการสำรวจและผลสำรวจของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เป็นเรื่องของความปลอดภัยในการเข้าใช้งานพื้นที่ รวมทั้งเรื่องการสัญจรเดินเท้าที่ขาดความต่อเนื่อง ต้องเดินข้ามถนนในการเข้าใช้งานพื้นที่ และความปลอดภัยในยามค่ำคืน เนื่องจากแสงสว่างไม่เพียงพอ

ภาพที่ 21 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนเข้าใช้พักผ่อน

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

ภาพที่ 22 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนเข้าใช้พักผ่อน
ที่มา : จากการสำรวจ

4.12 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน

สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนไม่เข้าใช้งาน จากการสำรวจพบว่า มักเป็นพื้นที่รกร้าง มีพันธุ์ไม้ปกคลุมเป็นส่วนใหญ่ อยู่บริเวณตรงกลางบล็อกของพื้นที่ ล้อมรอบด้วยอาคารที่อยู่อาศัย เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่รอการพัฒนา ลักษณะการเข้าถึง ทางเข้าพื้นที่ค่อนข้างแคบ และเข้าได้ทางเดียว เชื่อมโยงกับพื้นที่ถนน

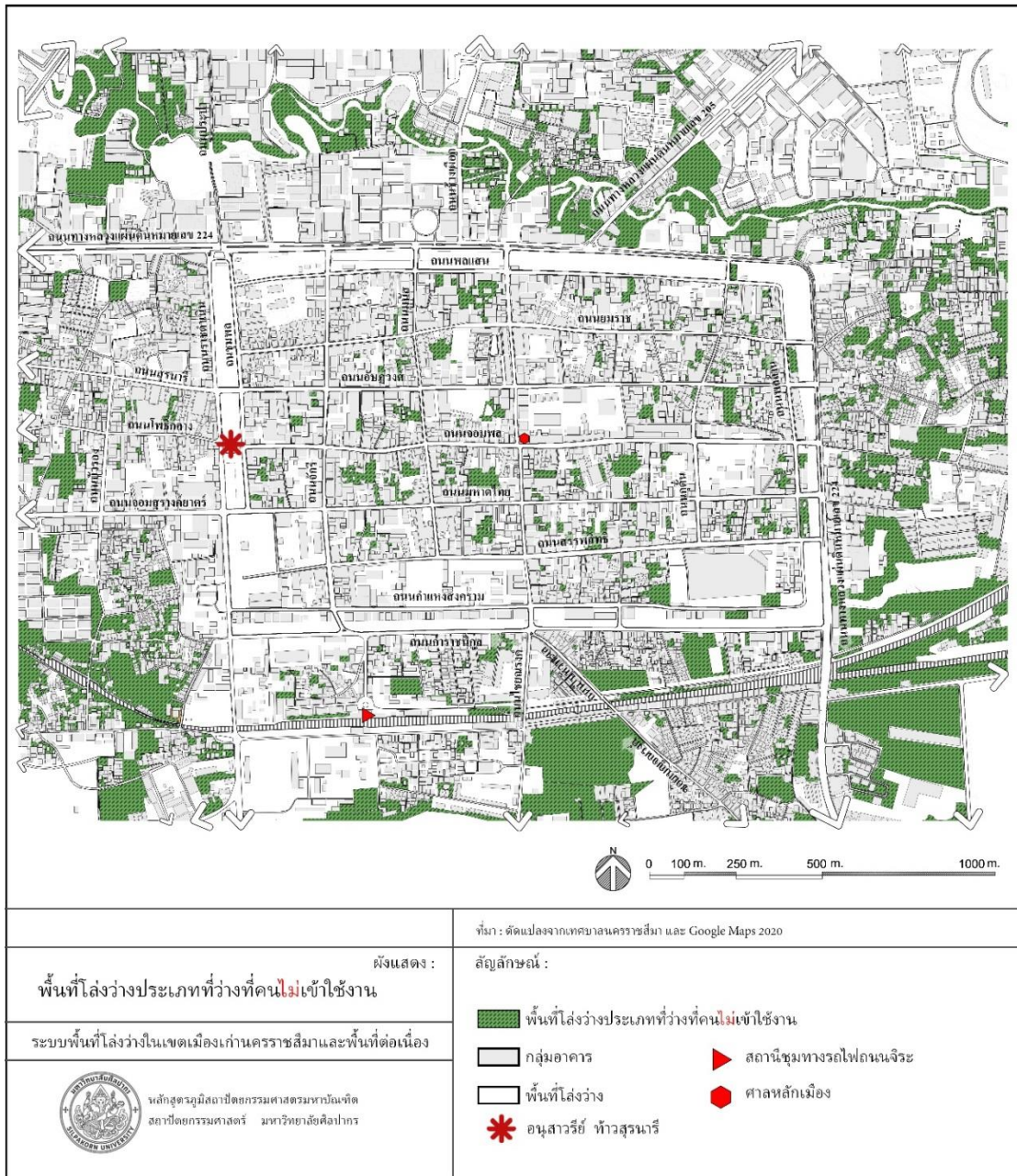
บทบาทความสำคัญ ประเภทที่ว่างนี้ในแง่ของสภาพแวดล้อมของเมือง ถือว่าเป็นพื้นที่โล่งว่างที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากมีพันธุ์ไม้ปกคลุมมากที่สุด เมื่อเทียบกับพื้นที่ประเภทที่ว่างอื่น ๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น แต่ในแง่ของการพัฒนาเมืองอาจเป็นการใช้พื้นที่ที่ไม่คุ้มค่าเท่าที่ควร ดังภาพที่ 23

ลักษณะกิจกรรม เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับความนิยมในการเข้าใช้พื้นที่ เนื่องจากมีความรกร้าง และทางเข้าค่อนข้างแคบ รวมทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่นั้นเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล

รูปแบบและความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ จากการสำรวจพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ได้ โดยการใช้รถยนต์มาจอดริมฟุตบาทที่อยู่ติดกับพื้นที่ และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังพื้นที่รกร้างด้านในบล็อก ดังภาพที่ 24

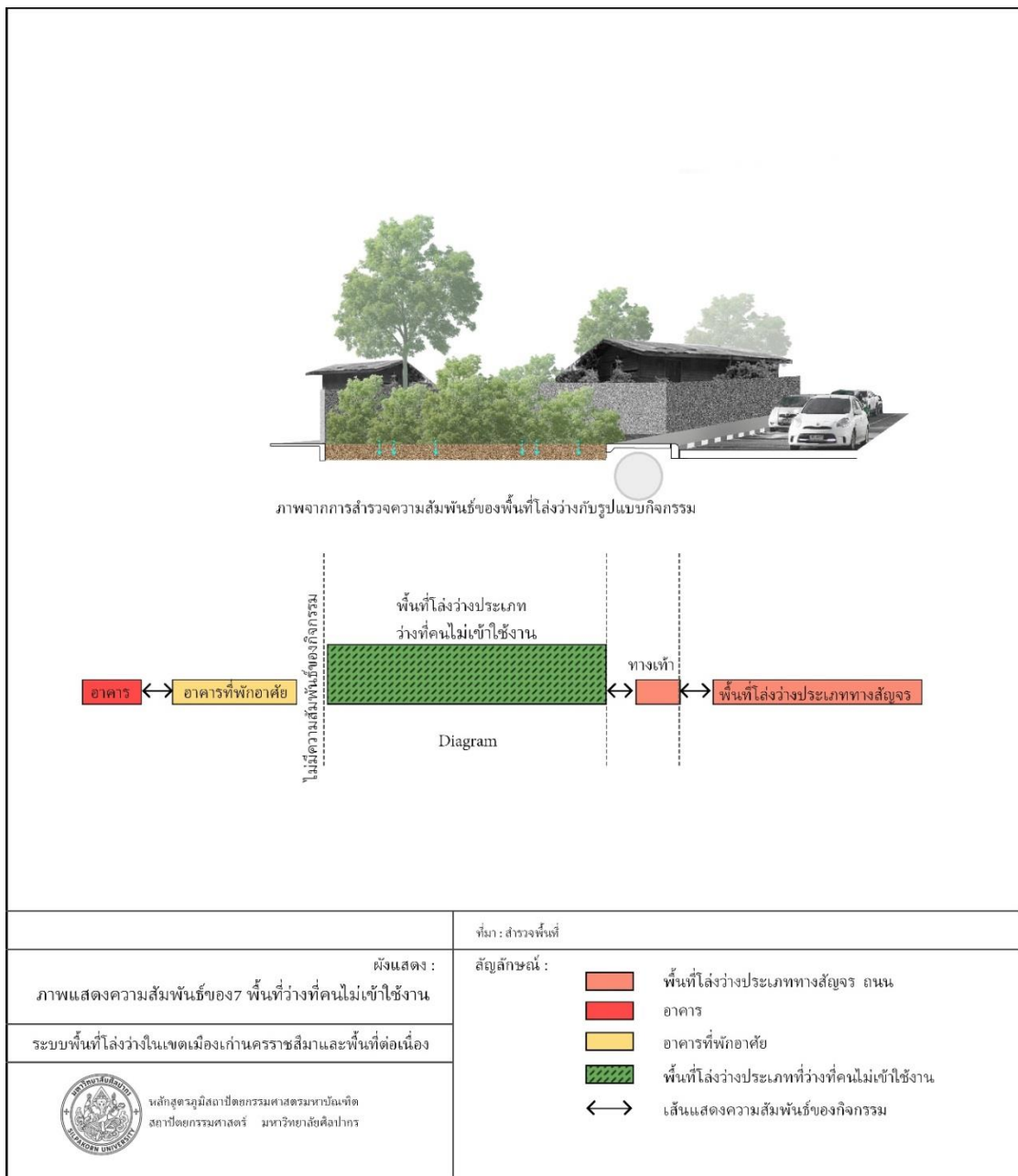
สภาพปัญหาจากการสำรวจ พบว่า เป็นพื้นที่รกร้าง และอาจมีทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม ไม่น่ามอง และปัญหาในแง่ของการพัฒนาเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ตั้งอยู่ตรงกลาง ล้อมรอบไปด้วยอาคาร และมีทางเข้าที่แคบ จึงทำให้เป็นไปได้ยากในการพัฒนา หรือการเข้ามาทำกิจกรรมของผู้คน

ภาพที่ 23 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนไม่เข้าใช้งาน

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

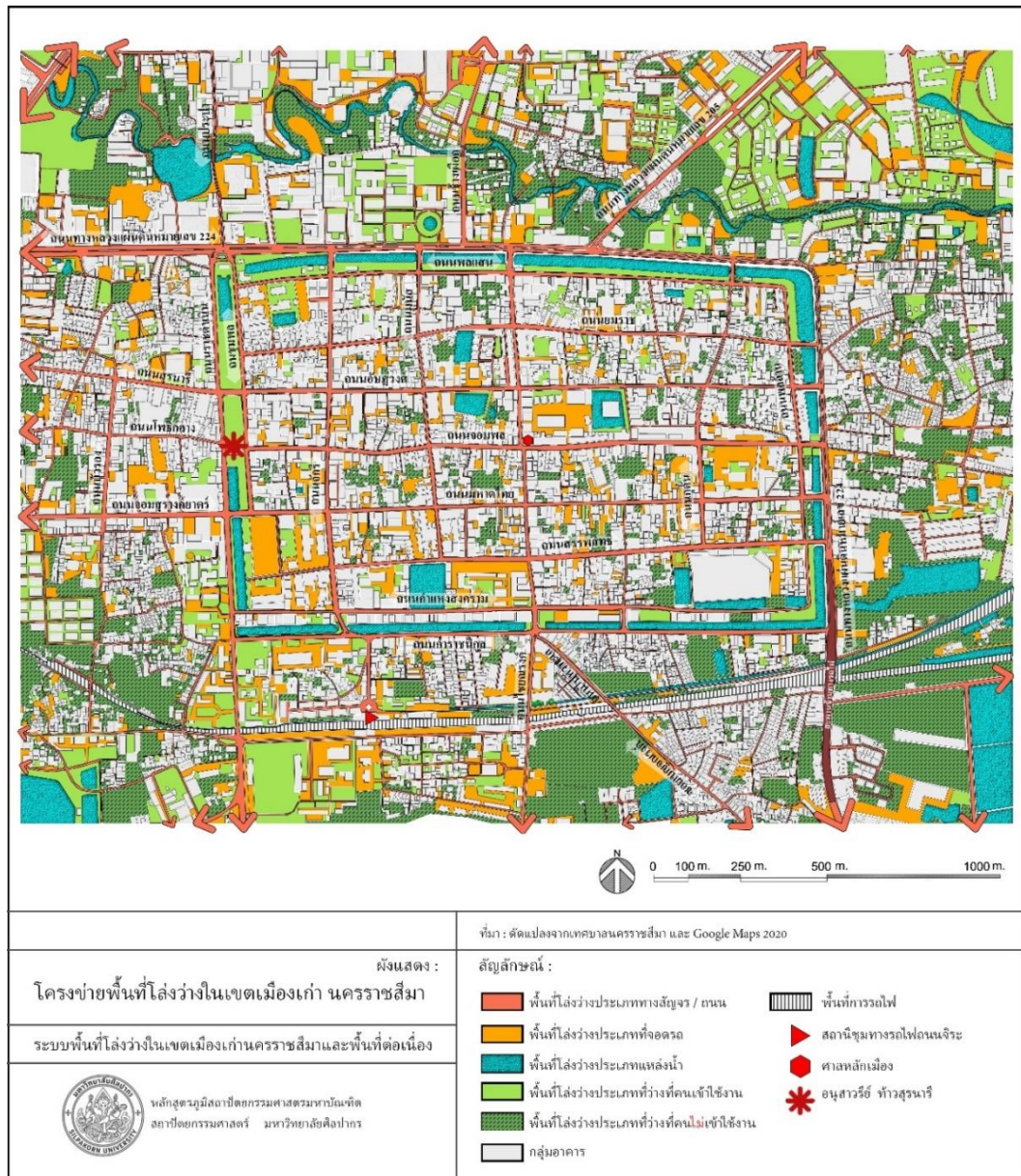
ภาพที่ 24 ความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนไม่เข้าใช้งาน

ที่มา : จากการสำรวจ

4.13 ภาพรวมโครงข่ายพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ในเขตเมืองเก่า

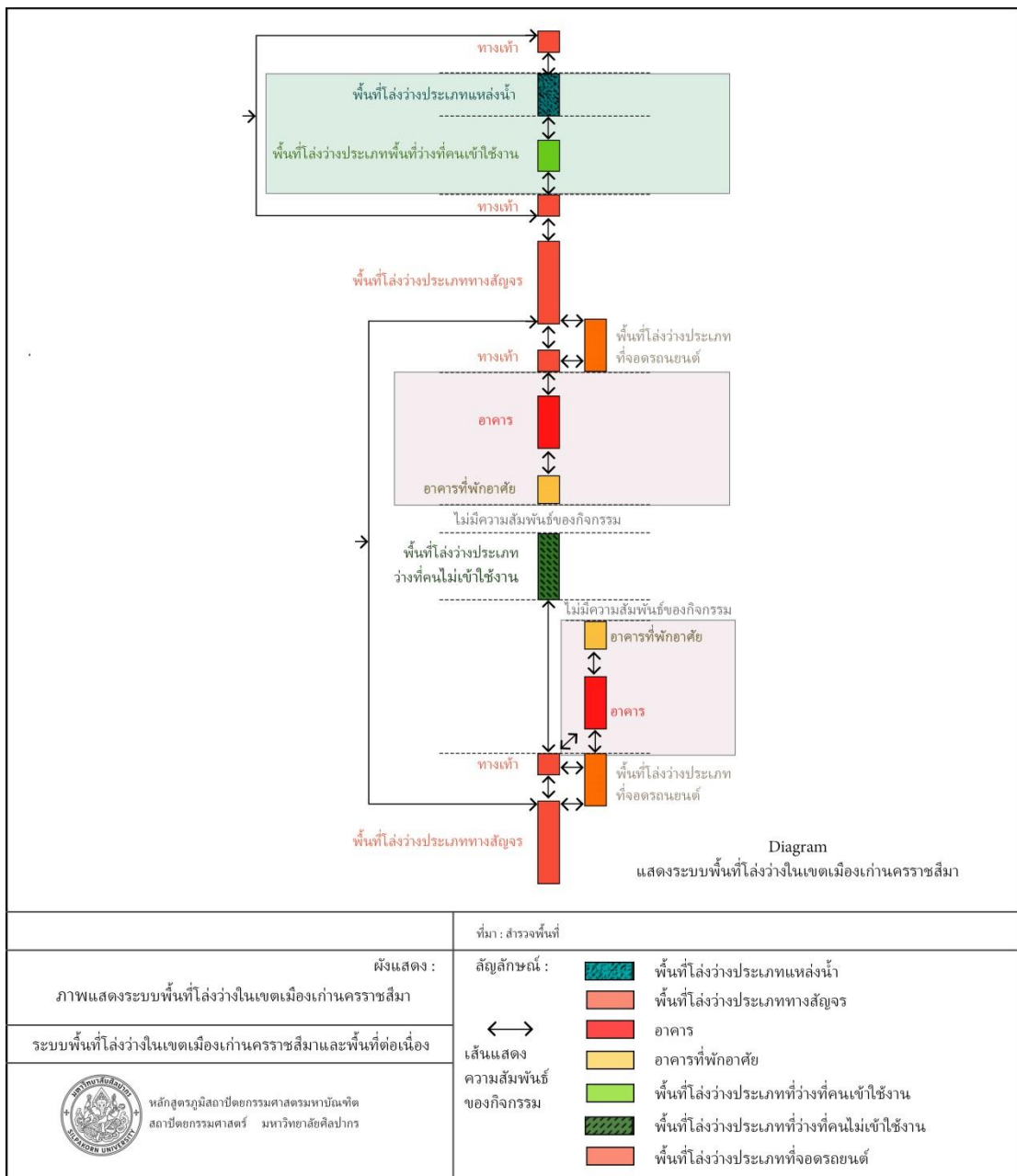
เมื่อนำพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ มาซ้อนทับกันลงบนแผนที่ ดังภาพที่ 25 ทำให้เห็นว่าพื้นที่ว่างนั้นกระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ อย่างเบาบาง โดยมีปริมาณมวลอาคารมากกว่าในเขตเมืองเก่า และในขณะเดียวกัน พื้นที่ต่อเนื่องยังคงมีปริมาณของพื้นที่โล่งว่างมากกว่าในเขตเมืองเก่า

ความสัมพันธ์ของการเข้าถึงของพื้นที่ ยังต้องอาศัยพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ โดยรอบมารองรับกิจกรรมของผู้คน ให้เกิดความต่อเนื่อง จากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งในเขตเมืองเก่าและพื้นที่ต่อเนื่อง ดังภาพที่ 26 โดยจะนำข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมาไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักทฤษฎีในบทต่อไป

ภาพที่ 25 แสดงโครงข่ายพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

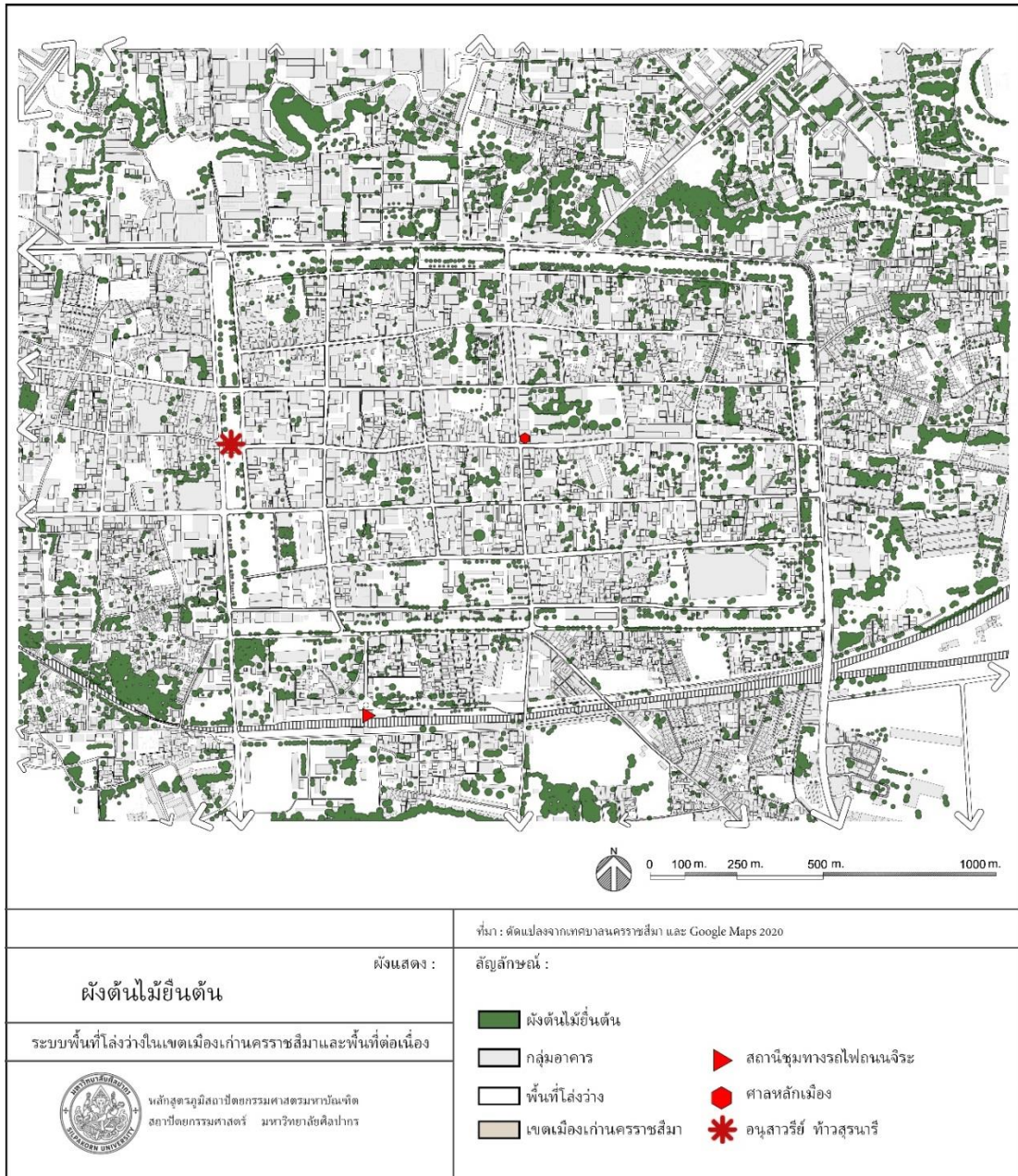
ภาพที่ 26 แสดงระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

ที่มา : จากการสำรวจ

4.14 ต้นไม้ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

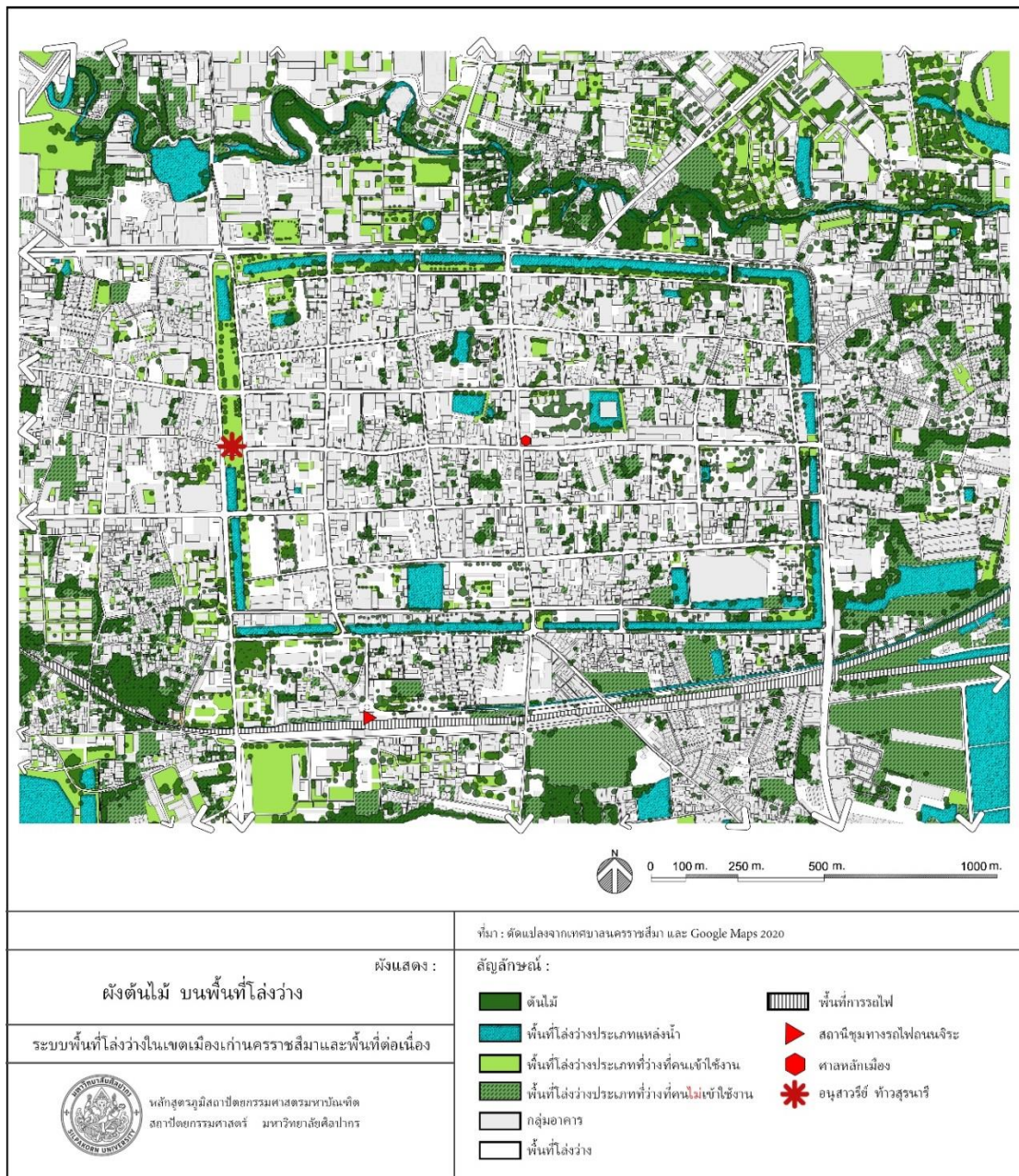
จากการสำรวจเบื้องต้นและจากภาพถ่ายดาวเทียม พบว่า ปริมาณต้นไม้ ในเขตพื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่ต่อเนื่องมีปริมาณที่เบาบาง เมื่อเทียบกับมวลอาคาร ดังภาพที่ 27 โดยต้นไม้ส่วนใหญ่ มักอยู่ในพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนไม่เข้าใช้งาน และรองลงมา คือ ต้นไม้มักอยู่ในพื้นที่โล่งว่าง

ประเภทที่ว่างที่คนเข้าใช้พักผ่อนตามลำดับ ดังภาพที่ 28 ซึ่งจะนำไปประกอบการวิเคราะห์
ในบทต่อไป

ภาพที่ 27 แสดงผังต้นไม้ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

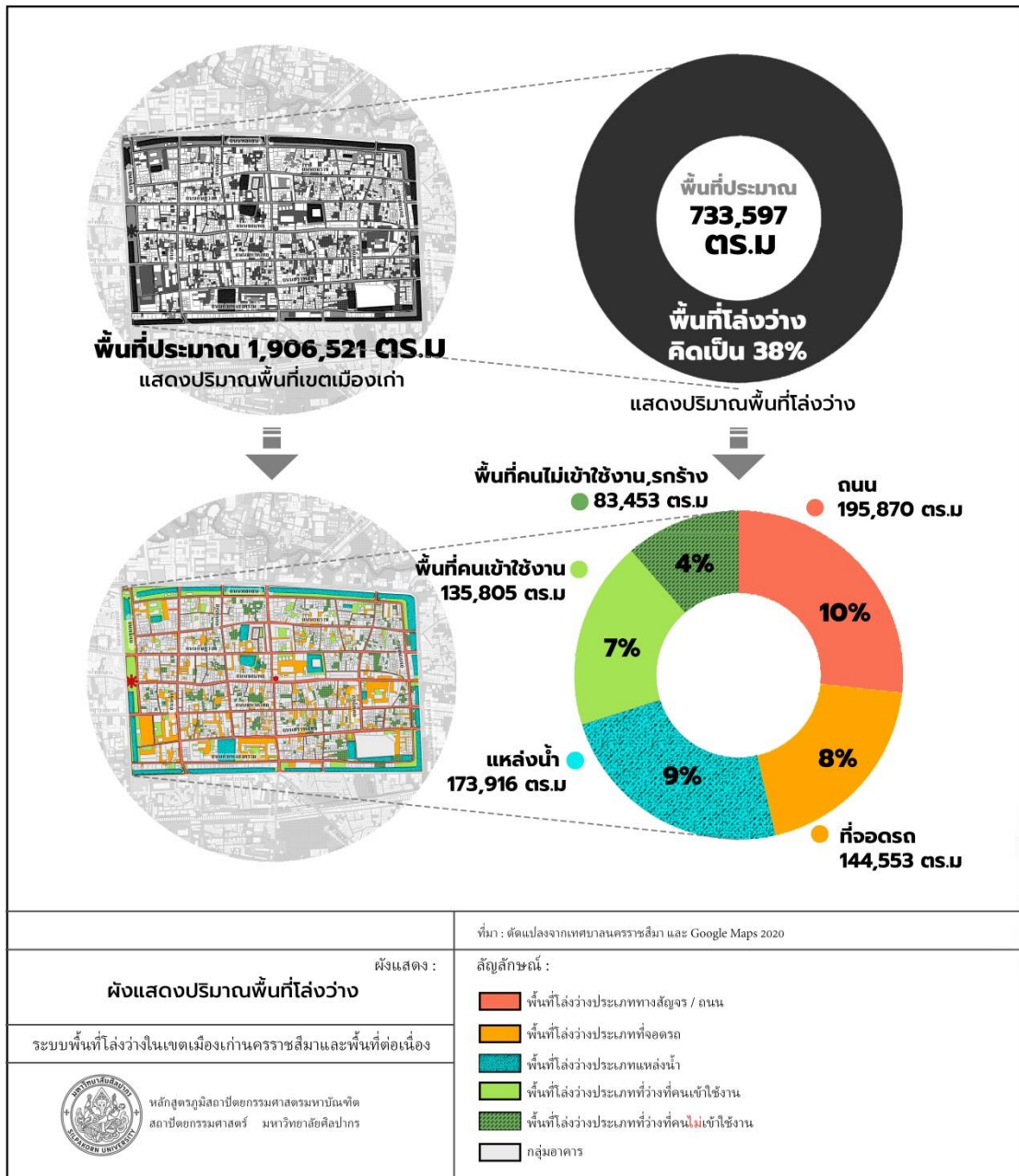

ภาพที่ 28 แสดงผังต้นไม้นบนพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

4.15 ปริมาณพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

เขตเมืองเก่านครราชสีมา มีปริมาณพื้นที่โล่งว่างประมาณ 733,597 ตารางเมตร โดยคิดเป็นร้อยละ 38 ของพื้นที่เขตเมืองเก่า ดังภาพที่ 29 เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบและเปรียบเทียบ ตามหลักเกณฑ์ด้านสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นผลกระทบที่เกี่ยวข้องเนื่องกันกับระบบพื้นที่โล่งว่างต่อไป

ภาพที่ 29 ปริมาณพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

ที่มา : ดัดแปลงจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา และ Google Map 2020

4.16 ชุมชนและจำนวนประชากรในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

เป็นข้อมูลเพื่อนำไปเปรียบเทียบปริมาณพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากร ว่ามีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ด้านสภาพแวดล้อมมากน้อยเพียงใด โดยมีจำนวนชุมชนและจำนวนประชากรดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลชุมชนและจำนวนประชากรในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ปี พ.ศ. 2560

ชุมชน ในเขตเมืองเก่า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากรชาย	จำนวน ประชากรหญิง	รวมจำนวน ประชากร
ชุมชนจันทรา-พยับ	259	298	405	962
ชุมชนประตูชุมพลพัฒนา	273	332	423	1028
ชุมชนวัดอิสานพัฒนา	160	368	385	913
ชุมชนตลาดหลักเมือง	328	491	621	1440
ชุมชนวัดบูรณ	104	219	276	599
ชุมชนประตูไชยณรงค์- เรือนจำ	236	264	341	841
ชุมชนประตูน้ำสันติสุข	221	303	386	910
รวมจำนวนประชากร				6,693 คน

ที่มา : สำนักงานเทศบาลนครราชสีมา

จำนวนประชากรรวม คือ 6,693 คน เป็นจำนวนประชากรในทะเบียนราษฎร ซึ่งหากนำมาเฉลี่ยกับพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อนหรือพื้นที่สีเขียว ประมาณ 135,805 ตารางเมตร จะได้อัตราส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรประมาณ 20 ตารางเมตร ต่อ 1 คน ทั้งนี้ยังไม่รวมประชากรแฝงกลุ่มอื่น ๆ ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ซึ่งจะให้อัตราส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรลดลงตามไปด้วย

บทที่ 5

การวิเคราะห์ผลจากการศึกษาและสำรวจพื้นที่

บทนี้กล่าวถึงผลการศึกษาและสำรวจพื้นที่จากบทที่ 4 เพื่อนำมาวิเคราะห์ทำความเข้าใจพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ว่า มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างพื้นที่เช่นไร โดยมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ โดยการวิเคราะห์จึงจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของการสัญจรการเข้าถึงระหว่างพื้นที่ที่สำคัญ รวมทั้งผลกระทบที่เกี่ยวข้องเนื่องกันกับระบบพื้นที่โล่งว่าง คือ ชี้ให้เห็นถึงปัญหาด้านสภาพแวดล้อมของเมืองไปพร้อม ๆ กันในการวิเคราะห์เพื่อต้องการให้เห็นถึงผลกระทบให้ภาพรวมที่เกิดขึ้น โดยมีขอบเขตการวิเคราะห์และกระบวนการวิเคราะห์ผลการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ความเป็นมาและการเป็นแปลงของพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ที่ตั้งโครงข่ายทางสัญจร ภูมิประเทศ ของพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์สภาพทางสังคม กิจกรรมทางสังคมของผู้คนในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ผลการศึกษาและสำรวจพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ โดยมีขอบเขตการวิเคราะห์ตัวแปรหรือองค์ประกอบของแต่ละพื้นที่ดังนี้

-วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ประเภท ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่าง

-วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ การเข้าถึงพื้นที่ และการใช้งานของผู้คนในพื้นที่โล่งว่าง

-วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่เกิดขึ้นในพื้นที่โล่งว่าง

ดังนั้น เมื่อเกิดกิจกรรมของผู้คน จำเป็นต้องดูปัจจัยร่วมที่ส่งผลให้เกิดกิจกรรม โดยจะดูด้านองค์ประกอบของพื้นที่ที่ทำให้พื้นที่ว่างหรือพื้นที่สาธารณะให้เกิดความสำเร็จ จากแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่ง (ไซตรี ภัคดีสุขเจริญ, 2562: 29) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จมักถูกนิยามไว้ 2 แนวทางหลัก ๆ ได้แก่ พื้นที่ที่สร้างความประทับใจให้กับผู้ใช้งาน และสามารถรองรับกิจกรรมของผู้คนได้หลากหลายและปลอดภัย ในการเชื่อมกับทางสัญจรอื่น ๆ (ขวัญสุวรรณ อดิโพธิ, 2548, อ้างถึงใน ไซตรี ภัคดีสุขเจริญ, 2562 : 41) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะที่คนไทยนิยมมักมีคุณสมบัติสำคัญอยู่ 5 ประการได้แก่ 1) เป็นพื้นที่ขนาดเล็ก ที่เชื่อมโยงไหลต่อเนื่องกันกับหลาย ๆ พื้นที่ ไม่นิยมพื้นที่เปิดโล่งที่มองทะลุกันภายในคราวเดียว เนื่องจากหลีกเลี่ยงแสงแดดที่ร้อน 2) เป็นพื้นที่ที่สามารถนั่งพักหรือนั่งล้อมคุยกันได้ 3) เป็นพื้นที่ที่มีต้นไม้ให้ความร่มรื่น หรือชายคา หรือชานปกคลุมบดบังแสงแดดได้ 4) เป็นพื้นที่ที่ผูกติดกับกิจกรรมการกิน หรือมีของขาย มีเครื่องดื่มต่าง ๆ 5) เป็นพื้นที่ริมน้ำ หรือมีน้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญของพื้นที่ (ฐิติมา กลางจำกัด, 2551, อ้างถึงใน ไซตรี ภัคดีสุขเจริญ, 2562: 44) กล่าวว่า พฤติกรรมของคนเดินเท้าในพื้นที่ชุมชนท่าทราย

จังหวัดนนทบุรี จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าพื้นที่สาธารณะที่มักจะได้รับคามนิยม คือ ถนนสายหลัก ที่มีเพียงไม่กี่เส้นเท่านั้นในชุมชน โดยมีกรอบอาคาร ที่สร้างร่วมเงาบังแสงแดดให้การเดินทาง เชื่อมต่อไปยังพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างสะดวก และมีกิจกรรมการค้าขายเรียงรายตลอดเส้นทาง ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ก็มีความเป็นพื้นที่อเนกประโยชน์สูงเช่นกัน

5.1 วิเคราะห์ความเป็นมาและการเป็นแปลงของพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา

เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นมาของผังเมืองเก่านครราชสีมาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงนำผลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองเก่านครราชสีมามาวิเคราะห์ ทำให้ทราบว่าเริ่มแรกของเมืองนั้นถูกออกแบบให้เป็นเมืองหน้าด่าน เพื่อป้องกันข้าศึก โดยมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคูน้ำล้อมรอบมีประตูเข้าออกทั้ง 4 ทิศ ด้านในมีถนนตัดผ่านมุ่งตรงไปยังประตูทางออกทั้ง 4 ด้าน และมีถนนย่อยตัดกันเป็นตารางหมากรุกอยู่ภายในเขตเมือง มีความยาวประมาณ 1.7 กิโลเมตร กว้าง 1 กิโลเมตร ซึ่งเป็นระยะทางการเดินเท้าที่ยอมรับได้ของมนุษย์ สอดคล้องกับหลักการของ (Gehl, 2010: 133) ที่กล่าวว่า การออกแบบผังเมืองเพื่อให้เกิดความกระชับ และมีลำดับการเข้าถึงของพื้นที่ได้ชัดเจน ซึ่งระยะทางที่พุดถึงมากที่สุดคือระยะ 500 เมตร ที่คนส่วนใหญ่สามารถเดินได้ หรือระยะทางเดินใน 1 กิโลเมตร หรือน้อยกว่านั้นจะทำให้คนเดินเท้าสามารถเดินไปถึงสถานที่ต่าง ๆ หรือจุดหมายตาในเขตเมืองได้ ซึ่งการสัญจรในสมัยนั้นยังคงอาศัยการเดินเท้า และเกวียนในการเดินทางขนส่งสินค้า โดยผังเมืองถูกออกแบบโดยช่างชาวฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นั้นแสดงให้เห็นว่าแนวคิดตะวันตกถูกนำมาใช้ในการออกแบบผังเมืองตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยนั้นที่ใช้การเดินเท้าเป็นหลักในการติดต่อสื่อสารกันภายในเขตเมือง

การเปลี่ยนแปลงพัฒนาเมืองตามยุคสมัยส่งผลโดยตรงกับการใช้ชีวิตของผู้คนในพื้นที่ และผู้คนที่อยู่โดยรอบ ที่ต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของเขตเมืองเก่านครราชสีมาด้วยเช่นกัน จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเก่านครราชสีมาของ (นิธิ ลิศนันท์, 2559) ทำให้ทราบว่า มีช่วงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง โดยเริ่มจากช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 มาจนถึงปัจจุบัน โดยช่วงที่ 1 ศาลากลางจังหวัด สถานที่ราชการยังคงอยู่บริเวณใจกลางเขตเมืองเก่าใกล้กับศาลหลักเมืองที่เป็นจุดศูนย์กลาง ช่วงที่ 2 เกิดสถานีรถไฟจากกรุงเทพฯ ที่ใช้ลำเลียงทหารและเสบียงอาหาร ส่งผลทำให้เกิดเส้นทางเกวียน เชื่อมต่อกับสถานีรถไฟในทิศตะวันตกของเมือง สิ่งตามมาคือเกิดการขยายตัวของกลุ่มอาคารพาณิชย์กรรมตลอดเส้นทางเกวียน ที่เชื่อมต่อกับสถานีรถไฟ จากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่นี้ ส่งผลให้บริเวณรอยต่อระหว่างเขตเมืองเก่านครราชสีมาและด้านพาณิชย์กรรมใหม่บริเวณหน้าประตูชุมพลอยู่ที่ทิศตะวันตกของเมือง โดยถมคลองบางส่วนให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมการค้าขายของผู้คนและรัฐบาลได้ทำการย้าย

ศาลากลางมายังทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองในปัจจุบัน เกิดเป็นกลุ่มอาคารราชการโดยรอบ ศาลากลางนครราชสีมา ส่งผลให้เส้นทางการเข้าถึงติดต่องานราชการเปลี่ยนไปจากเดิมที่อยู่บริเวณ ใจกลางของเขตเมืองเก่า ช่วงที่ 3 มีการสร้างถนนมิตรภาพ สระบุรี-นครราชสีมา ส่งผลทำให้เกิดเส้นทาง ถนนนครราชสีมา-โชคชัย (ถนนหมายเลข 224) สิ่งที่มาคือ เกิดการขยายตัวของกลุ่มอาคาร เช่น โรงเรียน หน่วยงานราชการ โรงพยาบาล รถโดยสาร โรงแรม โรงภาพยนตร์ ขยายตลอดแนวเส้นทาง ช่วงที่ 4 เป็นช่วงต่อจากช่วงที่ 3 ถึงปัจจุบัน มีการสร้าง ตลาดประตูน้ำซึ่งถูกรื้อในภายหลัง อยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเขตเมือง และสร้าง ตลาดเทศบาล 5 (ตลาดประตูผี) ทางทิศใต้ของเขตเมือง มีการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะด้านหน้า ประตูชุมพลทางด้านทิศตะวันตกของเขตเมืองตลอดแนว

จากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทั้งในและโดยรอบเขตเมืองเก่า นครราชสีมาตั้งแต่อดีต ส่งผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตของผู้คน ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการพัฒนา การปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการใช้งาน โดยมีลักษณะเป็นการใช้ชีวิตหรือทำกิจกรรมทางสังคม บนโครงสร้างเชิงสัณฐานเมือง เช่น รูปแบบและขนาดของถนนที่มีขนาดเท่าเดิม ขณะที่ความต้องการของผู้คนยุคใหม่ที่มีความต้องการความสะดวกสบายในการเข้าถึงพื้นที่มากขึ้นเรื่อย ๆ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่มีผลกระทบต่อรูปแบบเส้นทางการเข้าถึงพื้นที่ของผู้คน ทั้งพื้นที่เดิมและพื้นที่ใหม่ โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนเข้าใช้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้พื้นที่รอบข้างได้รับผลกระทบ ทั้งได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่นั้น ๆ ตามไปด้วย

5.2 วิเคราะห์ที่ตั้งโครงข่ายทางสัญจร ภูมิประเทศ ของพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา

โครงข่ายทางสัญจรในการศึกษาวิจัยนี้จะจัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร ดังนั้น ในส่วนนี้จะวิเคราะห์ในภาพกว้างของโครงข่ายทางสัญจรของเมืองเก่านครราชสีมา และ จะลงรายละเอียดทางสัญจรในเขตเมืองเก่าต่อไป ในการวิเคราะห์พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร จากผังโครงข่ายทางสัญจรของเมืองนครราชสีมาทำให้ทราบว่า มีการสัญจรหลักของเมืองแยกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การสัญจรด้วยรถยนต์และการสัญจรด้วยรถไฟ ในส่วนแรกจะกล่าวถึงการสัญจรด้วยรถยนต์ ในภาพรวมเมืองนครราชสีมาในปัจจุบันมีเส้นทางหลักที่ตัดผ่านเมือง คือ เส้นทาง ถนนมิตรภาพ และมีเส้นทางรองที่เชื่อมต่อกับเขตเมืองเก่านครราชสีมา คือ ถนนนครราชสีมา-โชคชัย (ถนนหมายเลข 224) และถนนเส้นนี้เชื่อมต่อกับถนนในเขตเมืองเก่า โดยผ่านประตูเมืองทั้ง 4 ด้าน และมีคลองน้ำเป็นขอบเขตแบ่งกันพื้นที่เอาไว้ จะเห็นได้ว่าถนนสายหลักที่เกิดขึ้นมาภายหลังการสร้างเมืองนั้น อยู่ห่างจากเขตเมืองพอสมควรและถนนสายหลักทำให้เกิดย่านพาณิชยกรรม ศูนย์การค้าขนาดใหญ่ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้คนในปัจจุบันในเวลาต่อมา ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและ

มีสภาพอากาศภายในอาคารที่เย็นสบาย ส่งผลให้พื้นที่พาณิชย์ดั้งเดิมที่อยู่ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ถูกมองข้ามในที่สุด ซึ่งการเข้าถึงพื้นที่ในเขตเมืองเก่าในปัจจุบันต้องอาศัย รถยนต์ หรือรถโดยสารประจำทางในการเข้ามาใช้งานพื้นที่ เพราะมีความสะดวกสบายมากกว่ารูปแบบการเดินทางแบบอื่น ๆ ในส่วนที่สอง จะกล่าวถึงโครงข่ายการสัญจรด้วยรถไฟของเมืองนครราชสีมา ซึ่งจะมี 2 สถานีสำคัญ คือ สถานีชุมทางถนนจิระ ที่อยู่ทางทิศใต้ของเขตเมืองเก่า และสถานีรถไฟนครราชสีมา ที่อยู่ทางทิศตะวันตกของเขตเมืองเก่า ซึ่งเป็นสถานีใหญ่ของเมือง สถานีนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้งาน และการเข้าถึงพื้นที่ในอดีตเกิดเป็นลานเพื่อรองรับกิจกรรมบริเวณหน้าประตูชุมพลหรือลานอนุสาวรีย์ย่าโมในปัจจุบัน เนื่องจากเกิดการซื้อขายสินค้าบริเวณนี้จนถึงสถานีรถไฟ ปัจจุบันผู้คนยังคงใช้รถไฟในการเดินทาง และหากต้องการที่จะมายังเขตเมืองเก่า นครราชสีมา ต้องอาศัยรถโดยสารหรือรถสองแถว เนื่องจากมีความสะดวกสบายและหมุนเวียนไปมารับผู้คนที่ตลอดเวลา

จากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าโครงข่ายทางสัญจรเส้นหลักของเมืองนครราชสีมาอยู่ห่างจากเขตเมืองเก่านครราชสีมาพอสมควร ผู้คนยังคงต้องอาศัยรถยนต์ส่วนบุคคลหรือใช้รถโดยสารประจำทางในการเข้าถึงพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าทางเลือกของการที่จะเข้าถึงพื้นที่เขตเมืองเก่า นครราชสีมา นั้นมีเพียงสองทางเลือกเท่านั้นยังคงไม่มีระบบขนส่งสาธารณะหลักที่เชื่อมต่อระหว่างสถานีหรือสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้คนเข้าใช้งานเป็นจำนวนมาก และไม่มีเส้นทางจักรยานที่ชัดเจนให้เป็นทางเลือกให้กับผู้คน ส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องของพื้นที่จอดรถในช่วงบางเวลาเร่งด่วน และความถี่ของเที่ยวรถโดยสารประจำทางที่ไม่แน่นอน ไม่มีตารางการเดินทางที่แน่นอน ทำให้ผู้คนไม่สามารถวางแผนการเดินทางได้ รวมทั้งรถโดยสารประจำทางค่อนข้างขาดวินัยและมารยาทในการขับรถ ส่งผลให้ผู้คนไม่มั่นใจในความปลอดภัย

ภูมิประเทศ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมาเป็นพื้นที่ราบสูง มีป่าและทิวเขาสูงกั้นเขตแดนเป็นแนวยาว อากาศจึงค่อนข้างร้อนอบอ้าวมากในฤดูร้อน และในฤดูหนาวก็ค่อนข้างหนาวเย็นโดยอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 27.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.0 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอากาศอบอ้าวมากที่สุดคือ เดือนเมษายน ตรวจวัดได้ 40.0 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2564 สภาพอากาศก็เป็นปัจจัยที่สำคัญของผู้คนในการเลือกวิธีเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันอากาศมีสภาพแปรปรวน และมีแนวโน้มที่อุณหภูมิจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น จึงสอดคล้องกับการวิเคราะห์ขั้นต้นที่ผู้คนส่วนใหญ่เลือกใช้รถยนต์ส่วนบุคคลและรถประจำทางเป็นยานพาหนะการเดินทางที่มีความสะดวกและรวดเร็ว

5.3 วิเคราะห์สภาพทางสังคม กิจกรรมทางสังคมของผู้คนในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

จากผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมืองเก่านครราชสีมา แสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคม โดยภาพรวมมีลักษณะเป็นชุมชนการค้าดั้งเดิม นับตั้งแต่มีการก่อตั้งเมือง โดยเฉพาะบริเวณตลอดแนวของถนนในเขตเมืองเก่าและพื้นที่ต่อเนื่อง ผู้คนประกอบอาชีพค้าขายสินค้าบริการและโรงแรม โดยรูปแบบของสินค้าจะเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้ในด้านต่าง ๆ เสื้อผ้า แต่ร้านอาหารเครื่องดื่มเป็นส่วนน้อย จากแนวโน้มของรูปแบบสินค้าในปัจจุบันที่เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องอุปโภค ทั้งค้าปลีกและค้าส่ง แสดงให้เห็นถึงกลุ่มผู้คนที่เข้าใช้บริการจะเป็นกลุ่มเฉพาะ ที่มีเป้าหมายชัดเจนที่จะเลือกซื้อสินค้าซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมทางสังคมในเขตเมืองเก่า จากการสำรวจพบว่ากิจกรรมทางสังคม เช่น การพบปะพูดคุย การนั่งพักผ่อนมองดูผู้คนทำกิจกรรม มักจะไม่เกิดขึ้นตามทางเท้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีอยู่ตลอดแนวของถนนในเขตเมืองเก่า รวมทั้งลักษณะทางสังคมในเขตเมืองเก่านครราชสีมายังเป็นชุมชนที่พักอาศัยแบบคนเมือง มีรั้วรอบขอบชิด ซึ่งต้องการความเป็นส่วนตัวสูง และชุมชนที่พักอาศัยนั้นตั้งอยู่ด้านหลังของการพาณิชย์กรรม ส่งผลให้ไม่ค่อยเห็นผู้คนเดินอยู่บนทางเท้า โดยปัจจัยร่วมมาจากประเภทของสินค้าที่มีส่วนใหญ่อุปโภคและเป้าหมายร่วมด้วย

จากผังแสดงกิจกรรมของเมืองพบว่า ผู้คนมักเข้าใช้พื้นที่สาธารณะ เป็นพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่เข้าไปพักผ่อน ซึ่งเชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญ เช่น ลานอนุสาวรีย์ย่าโม ตลาด และโรงเรียน รวมทั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมทางสังคมของผู้คนมักเกิดขึ้นกับพื้นที่โล่งว่างสาธารณะที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน หรือมีความสำคัญทางจิตใจ หรือเป็นพื้นที่ที่จำเป็นที่ต้องเข้าไปใช้งาน เช่น โรงเรียน จุดพักคอยของผู้ปกครองและนักเรียน ผู้กีดกับความสะดวกสบายในการเข้าถึง ดังนั้น การใช้รถยนต์จึงเป็นทางเลือกของการเดินทางที่ผู้คนเลือกใช้ในการเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าว

5.4 วิเคราะห์ผลการศึกษาและสำรวจพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ

5.4.1 พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร

วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ประเภท ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่าง พบว่า พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนในเขตเมืองเก่านครราชสีมา นั้น ตัดผ่านกันเป็นตาราง ทำให้การสัญจรในเขตคูเมืองเก่าเชื่อมต่อกันเป็นโครงข่ายเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ ได้หลายจุด และมีความกว้างของทางสัญจรโดยเฉลี่ย 9.5 เมตร หรือประมาณ 4 ช่องทางจราจร ซึ่งมีความกว้างพอสมควรทำให้สามารถจอดรถยนต์ริมฟุตบาทหรือบาทวิถีได้ทั้งสองฝั่ง ตลอดแนวเส้นทางถนน สอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในปัจจุบัน ที่ใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการเดินทางเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ แต่ในขณะเดียวกัน จากรูปแบบถนนที่เป็นตาราง และลักษณะการใช้ชีวิตประจำวันที่ใช้

รถยนต์เป็นหลัก ส่งผลให้เกิดภาวะจราจรติดขัดในบางช่วงเวลา โดยเฉพาะตามแยกที่เกิดจากการตัดผ่านกันของพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร ทำให้เกิดมลพิษทางเสียงและมลพิษทางอากาศภายในเขตเมืองเก่า และจากความสะดวกสบายในการเดินทางด้วยรถยนต์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้บาทวิถีที่มีความกว้างโดยเฉลี่ย 1.5 เมตร และอยู่ติดกับถนนตลอดแนวสองฝั่งของถนนนั้น ไม่ได้ถูกใช้งานจากผู้คนมากนักในการจะเดินเท้าไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในเขตเมืองเก่าและพื้นที่ต่อเนื่อง

วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่และการใช้งานของผู้คนในพื้นที่โล่งว่าง พบว่าผู้คนมักจะใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการใช้งานพื้นที่ และมาจอดริมถนนที่เชื่อมต่อกับบาทวิถีและเดินเท้าไปยังสถานที่หรือจุดหมายต่าง ๆ หรือพื้นที่ต่อเนื่องต่อไป ส่งผลให้การใช้งานพื้นที่ของผู้คนที่เกิดขึ้นบนบาทวิถีนั้นใช้เวลาไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่ของผู้คนการใช้งานพื้นที่บาทวิถีนั้นเป็นเพียงการเดินเท้าซึ่งมีระยะทางเพียง 1.5 เมตร เพื่อไปซื้อสินค้าที่อยู่ในอาคาร และพบว่ามีส่วนน้อยที่จะใช้งานพื้นที่บาทวิถีในการเดินเท้าและต้องเดินข้ามถนน อันเนื่องจากรูปแบบของถนนที่ตัดผ่านกันเพื่อไปยังสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งทำให้ขาดความต่อเนื่องและขาดความปลอดภัย

วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรนั้นมี 3 ลักษณะ คือ 1) ใช้เป็นทางสัญจรของรถยนต์ ยานพาหนะต่าง ๆ 2) ใช้เป็นที่จอดรถริมถนนได้ตลอดทั้งวัน 3) ใช้เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าในช่วงเวลาตอนเย็นถึงเวลากลางคืนในบางเส้นทางของถนนในเขตเมืองเก่า ซึ่งทั้ง 3 ลักษณะนี้มีปัจจัยร่วมที่สำคัญที่ทำให้เกิดกิจกรรม คือ มีความสะดวกสบายในการเข้าถึงเนื่องจากรูปแบบโครงข่ายของถนนที่เป็นตาราง และมียานพาหนะช่วยในการเดินทาง มีพื้นที่ของถนนที่กว้างสามารถสัญจรและจอดรถตลอดเส้นทางได้ตลอดทั้งวัน อีกทั้งยานพาหนะยังช่วยบดบังแสงแดดได้ดีรวมทั้งการใช้พื้นที่ถนนในการจำหน่ายสินค้าในช่วงเวลาตอนเย็น ทำให้ผู้คนไม่ร้อนจากแสงแดด และมีสินค้าให้เลือกซื้อที่หลากหลาย ในขณะที่ยวกับบาทวิถีที่อยู่ติดกับถนนตลอดแนวนั้น ไม่ค่อยได้รับการใช้งานหรือเกิดกิจกรรมจากผู้คนมากนัก อาจเกิดจากลักษณะรูปแบบของบาทวิถีส่วนใหญ่ยังขาดองค์ประกอบตามหลักทฤษฎี เช่น ขาดความประทับใจของพื้นที่ ขาดพื้นที่รองรับกิจกรรมที่หลากหลาย ขาดความร่มรื่น และบาทวิถีส่วนใหญ่ไม่ค่อยผูกติดกับการจำหน่ายเครื่องดื่มหรืออาหารมากนัก อันเนื่องมาจากการจำหน่ายสินค้าส่วนใหญ่ในเขตเมืองเก่า นั้น เป็นสินค้ากลุ่มเครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งถือได้ว่าเป็นสินค้าเฉพาะกลุ่ม

5.4.2 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถ

วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ประเภท ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่าง พบว่าพื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถโดยส่วนใหญ่จะมีพื้นที่กว้าง และเป็นพื้นที่ลาดแข็ง มีความแข็งแรงเพื่อรับน้ำหนักของรถยนต์และสะดวกต่อการดูแลรักษาพื้นที่ และตั้งอยู่โดยทั่วไปในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา สอดคล้องกับพื้นที่ที่อยู่ติดกับระบบโครงข่ายของพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรที่รถยนต์สามารถเข้าถึงได้สะดวกและรวดเร็ว ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่างพบว่า มี 3 สถานที่หลัก

คือ 1) จอดอยู่ในลานวัด ซึ่งมีลักษณะรูปแบบของพื้นที่เป็นลานกว้าง มีความร่มรื่นจากต้นไม้ใหญ่ ช่วยบดบังแสงแดด 2) จอดอยู่ในลานสถานที่ราชการซึ่งมีลักษณะรูปแบบเป็นลานโล่งส่วนใหญ่ เป็นพื้นผิวคอนกรีต และมักจะไม่มียอดไม้ จึงทำให้ไม่ค่อยร่มรื่น 3) จอดอยู่ในพื้นที่เช่าสำหรับที่จอดรถยนต์ ซึ่งมีลักษณะรูปแบบของพื้นที่เป็นลานคอนกรีต มีโครงสร้างหลังคาปกคลุมช่วยบดบังแสงแดด พื้นที่ประเภทนี้มักจะอยู่ใกล้กับอาคารประเภทที่พักอาศัย และเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลสำหรับให้เช่า จอดรถยนต์ ซึ่งทั้ง 3 สถานที่กล่าวมามีอยู่โดยทั่วไปในเขตเมืองเก่า

วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ของการเข้าถึงพื้นที่และการใช้งานของผู้คนในพื้นที่โล่งว่าง พบว่าการเข้าถึงพื้นที่ส่วนใหญ่ผู้คนจะนำรถยนต์เข้ามาจอดในพื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถ และเดินเท้าไปยังสถานที่เป้าหมายอื่น ๆ ตามลักษณะที่อยู่ของพื้นที่จอดรถ และยังพบอีกว่า พื้นที่จอดรถที่อยู่ในลานวัดและอยู่ในสถานที่ราชการได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นลานแสดงสินค้า ให้ผู้คนเข้ามาเลือกซื้อสินค้าในบางสถานที่และในบางเทศกาล เนื่องจากมีพื้นที่กว้าง เข้าถึงได้สะดวก ส่งผลให้ลักษณะการใช้งานของผู้คนเปลี่ยนไปในชั่วขณะ เนื่องจากพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ กลายเป็นพื้นที่คนเดินที่มีขนาดกว้างและมีความหนาแน่นของจำนวนผู้คนที่เข้ามาใช้งาน จึงส่งผลให้พื้นที่โดยรอบได้รับผลกระทบจากจำนวนของผู้คนที่เข้ามาใช้งานพื้นที่ที่ถูกปรับเปลี่ยนไป นั่นคือ จากที่เคยจอดรถยนต์ในลานจอดรถยนต์ ต้องมาจอดรถในพื้นที่โดยรอบ จากนั้นถึงจะเดินเท้าเข้าไปสถานที่ที่เป็นที่จัดแสดงสินค้า

วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่โล่งว่างประเภทนี้ นอกจากจะเป็นพื้นที่ถูกใช้เป็นที่จอดรถแล้ว ยังถูกใช้เป็นที่รองรับกิจกรรมแสดงสินค้าในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ของเมืองอีกด้วย จึงแสดงให้เห็นว่า ลักษณะกิจกรรมของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงการใช้งานของพื้นที่ด้วยเช่นกัน และส่งผลถึงพื้นที่รอบข้างอีกด้วย เช่น ผู้คนต้องจอดรถไกลขึ้น จากที่เคยเป็นและเดินเท้าต่อไปยังพื้นที่ที่จัดแสดงสินค้า ซึ่งการปรับเปลี่ยนการใช้งานพื้นที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดพื้นที่สาธารณะให้เกิดความสำเร็จ เพราะพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมได้หลากหลาย เป็นพื้นที่เอเนกประโยชน์ ดังนั้น พื้นที่ว่างประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อเมือง ทั้งในแง่ดีในด้านของการใช้ประโยชน์ใช้สอย และในแง่ลบที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางของผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบ

5.4.3 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ

วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ประเภท ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่าง พบว่า พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำนั้นอยู่ติดกับพื้นที่ถนน และอยู่ติดกับพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่มีคนใช้พักผ่อน เป็นส่วนใหญ่ จึงมีความร่มรื่นของต้นไม้ที่อยู่ริมฝั่งในบางจุด โดยมีลักษณะรูปแบบเป็นคลองยาว ล้อมรอบเขตเมืองเก่า โดยมีถนนเป็นเส้นแบ่งคลองทั้ง 4 ทิศ สำหรับการสัญจรเข้าออกคูเมือง ทำให้พื้นที่โล่งว่างประเภทแหล่งน้ำนี้ขาดความต่อเนื่อง ในแง่ของการเข้าใช้งานของผู้คน รวมทั้งแหล่งน้ำส่วนใหญ่ขาดการบำบัดอย่างต่อเนื่อง ยิ่งส่งผลให้ไม่สามารถเข้าใช้งาน แต่ในทางจิตสภาพ

ของเมืองนั้น ตำแหน่งที่ตั้งของประเพณีแหล่งน้ำนี้ ส่งผลต่อความงามให้เขตเมืองเก่านครราชสีมาอย่างมีนัยยะสำคัญ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของเมืองที่มีประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี และทำให้พื้นที่เขตเมืองเก่าดูโดดเด่นแยกตัวออกจากพื้นที่ต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันการมีพื้นที่โล่งว่างประเพณีแหล่งน้ำล้อมรอบพื้นที่ และไม่สามารถเข้าไปใช้งานของผู้คนได้นั้น ทำให้ตัดขาดกับพื้นที่ต่อเนื่องที่อยู่โดยรอบในการเข้าถึงเขตเมืองเก่าได้อย่างรวดเร็วได้เช่นกัน และ พื้นที่โล่งว่างประเพณีแหล่งน้ำหรือสระประจำวัดต่าง ๆ ในเขตเมืองเก่าที่มีลักษณะรูปแบบพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจากลักษณะที่ตั้งที่กระจายตามจุดต่าง ๆ ในเขตเมืองเก่า ช่วยในการรองรับการระบายน้ำภายในเขตเมืองเก่าได้เบื้องต้นก่อนที่จะระบายน้ำออกสู่พื้นที่ภายนอก

วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่ และการใช้งานของผู้คนในพื้นที่โล่งว่าง พบว่าการเข้าถึงพื้นที่ของผู้คนมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) ผู้คนมักนิยมใช้รถยนต์รวมทั้งรถสาธารณะที่หมุนเวียนกันมาจอดริมฟุตบาท และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าและหลังจากนั้นจะเดินผ่านสวนสาธารณะ หรือพื้นที่โล่งว่างประเพณีที่ว่างที่มีคนเข้าใช้พักผ่อน ไปยังพื้นที่แหล่งน้ำเพื่อนั่งพักผ่อนริมน้ำ หรือ นั่งมองสภาพของแหล่งน้ำ ซึ่งผู้คนไม่ได้เข้าไปใช้งานในพื้นที่โล่งว่างประเพณีนี้ ซึ่งทำให้พื้นที่ไม่ถูกใช้งานเต็มศักยภาพ 2) ผู้คนมักนิยมใช้รถยนต์จอดริมฟุตบาท และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังแหล่งน้ำ ส่งผลให้การใช้งานพื้นที่ของผู้คนที่เกิดขึ้นนั้น ใช้เวลาไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่ของผู้คน การใช้งานพื้นที่นั้นเป็นเพียงการยืนพักรอ มองดูแหล่งน้ำไปรอบ ๆ เท่านั้น

วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรม พบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างประเพณีที่แหล่งน้ำนั้น ไม่มีลักษณะกิจกรรมของผู้คนเกิดขึ้นในพื้นที่ มีเพียงการมองของผู้คนเพื่อรับรู้จินตภาพของแหล่งน้ำเท่านั้น เนื่องจากคุณภาพของน้ำที่ค่อนข้างต่ำ และเรื่องของความปลอดภัย เพราะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรม ดังนั้น พื้นที่โล่งว่างประเพณีนี้ไม่ได้ส่งผลในแง่ของการเข้าใช้งานพื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมของผู้คน แต่ช่วยเป็นองค์ประกอบส่งเสริมให้ผู้คนเข้ามาใช้งานพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียง

5.4.4 พื้นที่โล่งว่างประเพณีที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน

วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ประเพณี ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่าง พบว่า พื้นที่โล่งว่างประเพณีที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อนนั้น มีลักษณะตามยาวอยู่ติดกับพื้นที่โล่งว่างประเพณีแหล่งน้ำที่ล้อมรอบเขตเมืองเก่า ตลอดแนวมีถนนแบ่งกันเพื่อการสัญจรเข้าออกของเขตเมืองเก่า ทำให้ขาดความต่อเนื่อง เช่นเดียวกับพื้นที่โล่งว่างประเพณีที่แหล่งน้ำ แต่พื้นที่โล่งว่างประเพณีนี้มีพรรณไม้ยืนต้นให้ร่มเงาปกคลุมเป็นส่วนใหญ่ จึงส่งผลดีต่อสภาพแวดล้อมบริเวณของเมืองให้มีความร่มรื่นได้เป็นอย่างดี และเป็นพื้นที่สาธารณะให้กับเมือง และพื้นที่รองลงมาที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน คือ พื้นที่สวนหย่อมหน้าสถานีราชการ และบ้านพักอาศัยที่มีขนาดเล็ก กระจายอยู่ในเขตเมืองเก่า และพื้นที่ต่อเนื่องมักมีต้นไม้พันธุ์ไม้ปกคลุมเช่นเดียวกัน

วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่และการใช้งานของผู้คนในพื้นที่โล่งว่าง พบว่าการเข้าถึงพื้นที่ของผู้คนมีอยู่ 2 รูปแบบคือ 1) ผู้คนมักจะนิยมใช้รถยนต์ รวมทั้งรถสาธารณะที่หมุนเวียนกันมาจอดริมฟุตบาทที่อยู่ติดกับพื้นที่ และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังพื้นที่ที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน เนื่องจากลักษณะที่ตั้งของพื้นที่ว่างประเภทนี้อยู่ตรงกลางเหมือนเกาะกลางถนนที่มีถนนล้อมรอบ ดังนั้นการเข้าถึงพื้นที่ในลักษณะนี้ จึงมีความสะดวกสบาย และเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว 2) ผู้คนมักนิยมใช้รถยนต์จอดในพื้นที่จอดรถ และเดินข้ามถนนและเดินผ่านพื้นที่ทางเท้า เพื่อไปยังพื้นที่ที่ผู้คนใช้พักผ่อน ความสัมพันธ์ของการเข้าถึงในลักษณะนี้ พบเห็นได้น้อยกว่ารูปแบบที่ 1 และมีความสะดวกสบายน้อยกว่า อีกทั้ง เรื่องของความปลอดภัยในการเดินข้ามถนนไปยังพื้นที่อีกด้วย

วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อนนั้น เป็นสถานที่ได้รับความนิยมนอกจากผู้คน เป็นสถานที่พักผ่อนในช่วงเวลากลางวัน เนื่องจากลักษณะรูปแบบของพื้นที่มีต้นไม้ให้ร่มเงาบดบังแสงแดด มีความร่มรื่นของพื้นที่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการนั่งพักผ่อน เป็นที่พักผ่อนออกกำลังกายในช่วงเช้าและช่วงเย็น เนื่องจากมีสภาพอากาศที่ไม่ร้อนมากนัก ซึ่งลักษณะของพื้นที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ ทำให้ผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมของ (ขวัญสุวรรณ อดิโพธิ, 2548 อ้างถึงใน ไซศรี ภักดิ์สุขเจริญ, 2562: 41) ที่กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะที่คนไทยนิยมมักมีคุณสมบัติสำคัญอยู่ 5 ประการได้แก่ 1) เป็นพื้นที่ขนาดเล็กที่เชื่อมโยงไหลต่อเนื่องกันกับหลาย ๆ พื้นที่ ไม่นิยมพื้นที่เปิดโล่งที่มองทะลุกันภายในคราวเดียว เนื่องจากหลีกเลี่ยงแสงแดดที่ร้อน 2) เป็นพื้นที่ที่สามารถนั่งพักหรือนั่งล้อมคุยกันได้ 3) เป็นพื้นที่ที่มีต้นไม้ให้ความร่มรื่นหรือชายคาหรือชานปกคลุมบดบังแสงแดดได้ 4) เป็นพื้นที่ที่ผูกติดกับกิจกรรมการกินหรือมีเครื่องดื่ม ของอื่น ๆ วางขาย 5) เป็นพื้นที่มีน้ำหรือมีน้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญของพื้นที่ ทั้งนี้ สถานที่ที่ได้รับความนิยมนับคือบริเวณด้านทิศเหนือของเขตคูเมือง เนื่องจากอยู่ใกล้บริเวณโรงเรียนและวัดที่มีสถานที่รองรับการจอดรถและบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีอยู่ในทิศตะวันตกของเขตคูเมือง

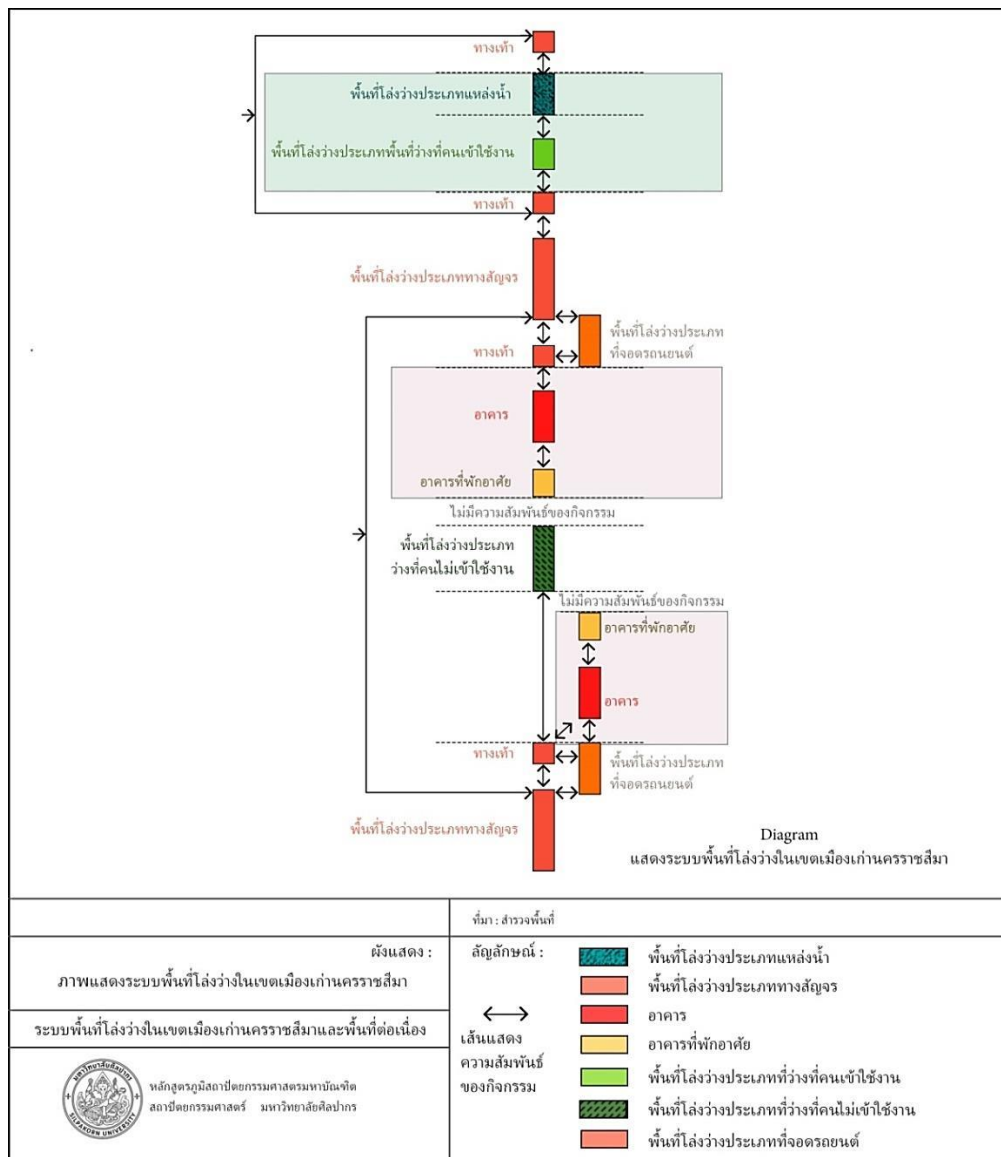
5.4.5 พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน

วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ประเภท ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่าง พบว่า พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งานนั้น มีลักษณะปิดล้อม โดยกลุ่มอาคารอยู่ตรงกลางบล็อก มีทางเข้าออกเพียงทางเดียว เป็นถนนหรือซอยแคบ และเป็นพื้นที่รกร้างมีต้นไม้ปกคลุม และเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ส่งผลให้พื้นที่ตรงกลางบล็อกไม่ได้รับการถูกพัฒนา ด้วยปัจจัยด้านลักษณะรูปแบบและตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ที่กล่าวมา แต่หากมองในแง่ของสภาพแวดล้อม พื้นที่โล่งว่างประเภทนี้มีส่วนสำคัญอย่างมาก ที่ส่งผลทำให้เกิดสภาพแวดล้อมระบบนิเวศของเมืองได้เป็นอย่างดี

วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่และการใช้งานของผู้คนในพื้นที่โล่งว่างประเภทนี้ พบว่า การเข้าถึงพื้นที่ของผู้คนมีลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ด้วยการใช้รถยนต์มาจอดริมฟุตบาท ที่อยู่ติดกับพื้นที่ และเดินผ่านพื้นที่ทางเท้าไปยังพื้นที่รกร้างด้านในบล็อก ซึ่งการเข้าถึงในลักษณะนี้มีความสะดวกสบายมากที่สุด และเนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่เฉพาะกลุ่มคนหรือเป็นเจ้าของพื้นที่ ซึ่งมีเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะไปยังพื้นที่โล่งว่างประเภทนี้

วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรม พบว่าไม่มีกิจกรรมของผู้คนที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างประเภทนี้ เนื่องจากมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่รกร้าง มีต้นไม้ปกคลุม อีกทั้ง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ทำให้ผู้คนภายนอกไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้าไปใช้งานพื้นที่ ในทางของกฎหมายจึงเป็นไปได้ยากในการพัฒนาเพื่อให้เกิดกิจกรรมของผู้คนบนพื้นที่แห่งนี้

จากการวิเคราะห์พื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ เมื่อนำพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ มาซ้อนทับกันบนลงแผนที่แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ว่างนั้นกระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ ทั่วพื้นที่ในเขตเมืองเก่าอย่างเบาบาง โดยมีปริมาณมวลอาคารสิ่งปลูกสร้างที่มีมากกว่า และในขณะเดียวกัน พื้นที่ต่อเนื่องยังคงมีปริมาณพื้นที่โล่งว่างมากกว่าในเขตเมืองเก่า อาจเป็นเพราะการพัฒนาเมืองที่ค่อย ๆ กระจายตัวจากเขตเมืองเก่าที่มีพื้นที่โล่งว่างในการพัฒนา หรือจะปลูกสร้างอาคารมีน้อยลง และการนำพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ มาซ้อนทับกันบนลงแผนที่แสดงให้เห็นอีกว่า การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ด้านการเข้าถึงพื้นที่ และการใช้งานในการทำกิจกรรมนั้น พบว่า พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในเขตเมืองเก่านครราชสีมา เพราะเป็นตัวเชื่อมไปยังพื้นที่โล่งว่างประเภทอื่น ๆ โดยตำแหน่งพื้นที่โล่งว่าง ได้แก่ 1) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถยนต์ 2) พื้นที่โล่งว่างประเภทแหล่งน้ำ 3) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน 4) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน ซึ่งจะอยู่ในตำแหน่งที่ตั้งในลำดับถัดไปจากพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร ซึ่งพื้นที่โล่งว่างที่กล่าวมาข้างต้นนี้ส่วนใหญ่ในเขตเมืองเก่านครราชสีมาจะไม่เชื่อมโยงกัน แต่จะถูกแบ่งออกเป็นช่วง ๆ อันเป็นผลจากการวางผังในรูปแบบของตารางตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา และถูกพัฒนามาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิตวิธีการเดินทางของผู้คนในปัจจุบันที่ใช้รถยนต์เป็นหลัก หากถอดรูปแบบของผังเขตเมืองเก่านครราชสีมาออกมาเป็นหน่วยองค์ประกอบย่อยของผัง จะพบการเชื่อมโยงของพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ได้ดังภาพที่ 29 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของการเข้าถึงการใช้พื้นที่โล่งแต่ละประเภท โดยจะมีพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรเป็นตัวเชื่อมพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง

ภาพที่ 29 แสดงระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา

ที่มา : จากการสำรวจ

5.5 สรุปผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ในข้างต้นเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบของคำถามงานวิจัย คือ ระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ส่งผลต่อเมืองในเขตเมืองแก่นนครราชสีมาอย่างไร โดยมีผลการวิเคราะห์ในด้านที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โล่งว่างและตามหลักทฤษฎีในบทที่ 2 ดังนี้

5.5.1 ด้านความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

จากการวิเคราะห์ประวัติเข้าพื้นที่ทำให้ทราบว่า เขตเมืองเก่านครราชสีมานั้น ได้ถูกออกแบบวางผังขึ้นมาในสมัยตั้งแต่อดีต เป็นช่วงที่มีการสู้รบแย่งชิงพื้นที่ และการมีวิถีชีวิตที่ใช้สัตว์เป็นยานพาหนะ และใช้วิธีการเดิน อีกทั้ง ใช้เครื่องทุ่นแรงในการทำเกษตรเป็นหลัก การออกแบบวางผังที่เป็นลักษณะรูปแบบตาราง ที่มีระยะการเดินเท้าที่เหมาะสมคือ 500 เมตร เมื่อเดินจากจุดกึ่งกลางของผัง ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักทฤษฎีของ (Gehl, 2010: 133) และมีคลองน้ำล้อมรอบเพื่อป้องกันข้าศึก จึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสม และเข้ากับบริบทในช่วงของสมัยนั้น จากรูปแบบของผัง ที่เป็นตารางและสิ่งปลูกสร้างอาคาร ซึ่งมีขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ในสมัยนั้น ถูกพัฒนาตามยุคสมัย และมีสิ่งปลูกสร้างขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง พื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของผู้คน โดยเฉพาะเรื่องของวิธีการเดินทางตามแต่ละช่วงสมัย ดังนั้น การใช้งานพื้นที่โล่งว่างในปัจจุบัน จึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตบางอย่าง และในขณะเดียวกันก็ไม่สอดคล้องการทำกิจกรรมบางอย่างเช่นกัน

5.5.2 ด้านโครงข่ายการสัญจรของพื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมา

จากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่า โครงข่ายการสัญจรในภาพรวมของเมืองนครราชสีมาในปัจจุบัน ที่ถูกพัฒนาต่อเติมมาตั้งแต่อดีตและมีขนาดความกว้างของทางสัญจรขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลโดยตรงต่อความนิยมของผู้คนในการเข้าใช้งานพื้นที่ และการพัฒนาพื้นที่ที่อยู่ติดกับทางสัญจร โดยผู้คนส่วนใหญ่เลือกใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการเดินทางในปัจจุบัน ส่งผลให้เส้นทางสัญจรในเขตเมืองเก่านครราชสีมาประสบปัญหาการจราจรติดขัดในช่วงเวลาเร่งด่วน เนื่องจากปริมาณความนิยมในการใช้รถยนต์ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีทางออกจากเขตคูเมืองเก่ามีเพียง 4 ทางสำหรับผ่านเข้า-ออก ผนวกกับทางเลือกในการเดินทางในรูปแบบอื่น เช่น ทางเท้า ทางจักรยาน ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนชาวนครราชสีมามากนัก อาจมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลให้ไม่ได้รับความนิยมร่วมด้วย

5.5.3 ด้านสภาพทางสังคม กิจกรรมทางสังคมของผู้คนในเขตเมืองเก่านครราชสีมา

จากการวิเคราะห์และสำรวจพื้นที่ทำให้ทราบว่า ไม่ค่อยพบเห็นผู้คนเดินเท้าบนบาทวิถีหรือฟุตบอลตลอดทั้งวันในเขตเมืองเก่า ส่วนใหญ่ผู้คนจะใช้รถยนต์เข้ามาจอดริมฟุตบอลสนามเวียนผลัดเปลี่ยนกันบริเวณหน้าร้าน เพื่อซื้อสินค้าตลอดทั้งวัน เนื่องจากมีความสะดวกสบายและอาจเป็นเพราะกลุ่มสินค้าในปัจจุบันส่วนใหญ่ในเขตเมืองเก่านครราชสีมาเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องอุปโภค ซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าเฉพาะที่มีเป้าหมายชัดเจนที่จะเลือกซื้อ จึงทำให้การพบปะพูดคุยการนั่งพักผ่อนมองดูผู้คนทำกิจกรรม มักจะไม่เกิดขึ้นตามทางเท้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะ แต่ในขณะเดียวกัน กิจกรรมทางสังคมของผู้คนที่ได้รับความนิยม คือ พื้นที่สาธารณะบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ที่มีคนเดินข้ามถนน หรือจอดรถริมฟุตบอล หลังจากนั้นก็เดินมาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีหมื่นเวียนกันตลอดทั้งวัน รวมทั้งการนั่งพักผ่อนและการออกกำลังกายในช่วงเช้าและช่วงเย็น ในพื้นที่และพื้นที่ที่

มักจะเกิดกิจกรรมทางสังคมบนพื้นที่โล่งว่างของผู้คน คือ ตลาดเช้าและตลาดไนท์บาร์ซ่า ที่ปรับเปลี่ยนถนนตอนกลางวันให้เป็นตลาดให้คนเดินเท้า ให้ผู้คนได้เลือกซื้อสินค้าของกิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีของ (ขวัญสุวรรณ อติโพธิ, 2548, อ้างถึงใน ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ, 2562: 41) ทั้งนี้มีปัจจัยอื่นส่งผลรวมด้วย เช่น สภาพอากาศซึ่งเป็นช่วงเช้าและช่วงเย็น ทำให้มีสภาพอากาศที่ไม่ร้อนมากนัก เหมาะแก่การเดินเลือกซื้อสินค้า รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจที่อาจส่งผลต่อปริมาณของผู้คนที่ออกมาเลือกซื้อสินค้า และกลุ่มสินค้าบริโภค อาหาร เครื่องดื่ม ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของคนเมือง และการเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวกด้วยรถยนต์ มีที่จอดรถยนต์ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้คนเลือกที่จะเข้ามาใช้พื้นที่

5.5.4 ผลการวิเคราะห์พื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ

1) จากการวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ประเภท ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่างต่าง ๆ แล้วพบว่ารูปแบบลักษณะพื้นที่โล่งว่างมีความแตกต่างกันไปตามการใช้งาน ตั้งแต่อดีตจนถึงการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน แต่สิ่งสำคัญในการวิเคราะห์หัวข้อนี้ คือ ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ซึ่งจะบอกถึงลำดับการเข้าถึงพื้นที่ของผู้คน โดยมีพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นที่โล่งว่างลำดับแรกซึ่งมีลักษณะพื้นที่กว้างประมาณ 4 ช่องจราจร ซึ่งสามารถจอดรถริมฟุตบาทสองฝั่งได้อย่างสะดวก และเชื่อมโยงการเข้าถึงไปยังพื้นที่โล่งว่างประเภทอื่น ๆ ต่อไป

2) จากการวิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์การเข้าถึงพื้นที่และการใช้งานของผู้คนในพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ทำให้ทราบว่าส่วนใหญ่ผู้คนมักจะใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะในการเดินทางเข้าถึงพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ก่อนที่จะเดินเท้าในระยะที่ใกล้ที่สุดไปยังสถานที่เป้าหมาย เช่น การไปเลือกซื้อสินค้า การไปทำกิจกรรมออกกำลังกายหรือพักผ่อนในพื้นที่สวนสาธารณะ การเดินทางไปทำงานหรือไปโรงเรียน เนื่องจากมีความสะดวกสบาย สอดคล้องกับสภาพอากาศที่ค่อนข้างร้อนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสอดคล้องกับสภาพทางสังคม ประเภทสินค้าที่จำหน่ายในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ในขณะที่เกี่ยวกับการเข้าถึงพื้นที่ด้วยรถยนต์ที่มีความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลทางตรงและทางอ้อมให้การเข้าถึงพื้นที่โล่งว่างในลักษณะอื่น ๆ ลดน้อยลง เช่น การเดินเท้า การขี่จักรยาน อาจเป็นเพราะลำดับการเข้าถึงแรกคือ ต้องเดินข้ามถนนหรือพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร ซึ่งขาดความปลอดภัยสำหรับการเดินเท้าและการขี่จักรยาน รวมทั้งยังขาดองค์ประกอบของพื้นที่ของบาทวิถี เช่น ขาดความสะดวกสบาย ขาดความร่มรื่น ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและความประทับใจของพื้นที่ พื้นที่ขาดการผูกติดกับอาหารและเครื่องดื่ม จึงทำให้การเข้าถึงพื้นที่โล่งว่างด้วยการเดินเท้าและการขี่จักรยานไม่ได้รับความนิยมในเขตเมืองเก่า นครราชสีมา

3) จากการวิเคราะห์ลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่เกิดขึ้นในพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ทำให้ทราบว่าลักษณะกิจกรรมของผู้คนในพื้นที่โล่งว่างแตกต่างกันไปตามการใช้งาน โดยภาพรวมจะเป็นลักษณะกิจกรรมการออกกำลังกาย นั่งพักผ่อน การเดินเลือกซื้อสินค้าในระยะทางสั้น ๆ และมีองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี รวมทั้งสถานที่ที่อยู่ใกล้เคียงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาใช้งานพื้นที่ทำกิจกรรม เช่น ลานยาโมเป็นสถานที่สักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งมีการเข้าถึงได้ง่ายด้วยรถยนต์ และมีองค์ประกอบที่อำนวยความสะดวก รวมทั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่จอดรถ ห้างสรรพสินค้าและร้านจำหน่ายอาหารที่ตั้งอยู่โดยรอบบริเวณพื้นที่ จะเห็นได้ว่าความสะดวกสบายยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเข้าใช้พื้นที่โล่งว่างอย่างมีนัยยะสำคัญ

4) จากการวิเคราะห์จากภาพกว้างของเขตเมืองเก่านครราชสีมาเข้ามายังการวิเคราะห์รายละเอียดย่อยของพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเริ่มจากการศึกษาตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่งว่างที่แสดงให้เห็นถึงลำดับความสัมพันธ์ของการเข้าถึงระหว่างพื้นที่ เพื่อดูลักษณะการใช้งานของผู้คนว่าลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่โล่งว่างเป็นเช่นไร ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์ในข้างต้นลักษณะระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่โล่งว่างประเภทการสัญจรเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบพื้นที่โล่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่เชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่น ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และบทบาทหน้าที่หลักเพื่อใช้เป็นทางสัญจรของรถยนต์ และเป็นพื้นที่ลาดแข็ง เพื่อความคงทนในการใช้งาน ผนวกกับการจัดรูปแบบผังที่เป็นรูปแบบตารางด้วยแล้ว จึงส่งผลให้พื้นที่เขตเมืองเก่านครราชสีมาเน้นเอื้อต่อการใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะในการเดินทางสัญจรของผู้คน ในการใช้ชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยมีความสะดวกสบายของผู้ใช้งานในการเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ

5.5.5 ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกันกับระบบพื้นที่โล่งว่าง ด้านสภาพแวดล้อมของเมือง

จากพื้นที่ผิวภายในเขตเมืองเก่าส่วนใหญ่เป็นพื้นผิวลาดแข็ง จึงทำอุณหภูมิอากาศค่อนข้างร้อนส่งผลให้ไม่เหมาะต่อการสัญจรในรูปแบบอื่น ๆ และกระทบเป็นกันลูกโซ่ในด้านต่าง ๆ ของเมือง แต่ในขนาดเดียวกันพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองเก่านครราชสีมา มีปริมาณอัตราส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรประมาณ 20 ตารางเมตร ต่อ 1 คน ทั้งนี้ยังไม่รวมประชากรแฝงกลุ่มอื่น ๆ ในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ซึ่งจะทำให้อัตราส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรลดลงตามไปด้วย (พรพิชชา นันตา, 2563) กล่าวได้ว่า จากเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การอนามัยโลก (WHO) กำหนดไว้ว่าเมืองใหญ่แต่ละเมืองควรมีอัตราพื้นที่สีเขียวอย่างน้อย 9 ตารางเมตร ต่อ 1 คน ซึ่งพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองเก่านครราชสีมาถือว่ามีส่วนเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานองค์การอนามัยโลก แต่ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ภายในเขตเมืองเก่าในปัจจุบันที่ได้จากการสำรวจ ที่พบว่าส่วนใหญ่เป็นพื้นผิวลาดแข็งจากผิวถนนและขาดความร่มรื่นของต้นไม้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปริมาณพื้นที่สีเขียวในข้างต้นของเมืองนั้นอยู่ล้อมรอบเขต

เมืองเก่า ซึ่งผู้คนที่ต้องเดินทางออกไปเพื่อทำกิจกรรม พักผ่อน ออกกำลังกาย ทำให้ขาดความใกล้ชิด
ธรรมชาติ ที่จะส่งผลดีต่อการส่งเสริมให้เกิดการสัญจรในรูปแบบอื่น ๆ ตามมาภายในเขตเมืองเก่า
นครราชสีมา

บทที่ 6

สรุปอภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

บทสรุปท้ายของรายงานวิจัยฉบับนี้เป็นการสรุปอภิปรายผลจากการวิเคราะห์ตามที่กล่าวในบทที่ 5 โดยการตอบคำถามงานวิจัยพร้อมอธิบายถึงผลการวิเคราะห์หรือข้อสรุปดังกล่าวและเปรียบเทียบถึงความสอดคล้องของผลการวิจัยกับหลักทฤษฎีแนวคิดในบทที่ 2 และกล่าวถึงข้อจำกัดของงานวิจัยรวมถึงข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่และทิศทางการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องในอนาคต

6.1 สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ว่าส่งผลต่อเมืองอย่างไร และเพื่อศึกษาบทบาทความสำคัญและปัญหา รวมถึงศักยภาพแนวทางการส่งเสริมของพื้นที่โล่งว่าง โดยเริ่มจากการกำหนดพื้นที่งานวิจัยโดยเลือกเขตเมืองเก่านครราชสีมา และกำหนดขอบเขตเป็นพื้นที่ศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีความน่าสนใจในเรื่องของพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์จากการเริ่มก่อตั้งเมือง มาสู่การปรับใช้พื้นที่ให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของผู้คนในปัจจุบัน และได้ศึกษาทฤษฎีแนวคิด รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เคยศึกษาพื้นที่แห่งนี้มาแล้วในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โล่งว่าง หรือพื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเก่านครราชสีมา เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบ และจำแนกประเภทของพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ โดยการลงสำรวจพื้นที่เบื้องต้นในเขตเมืองเก่านครราชสีมา โดยจำแนกได้ 5 ประเภทตามลักษณะการใช้งาน คือ 1) พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจร 2) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่จอดรถ 3) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่แหล่งน้ำ 4) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อน และ 5) พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่ผู้คนไม่เข้าใช้งาน จากนั้นก็นำไปสู่การศึกษาสำรวจลักษณะที่ตั้ง ศึกษาบทบาท ความสำคัญและกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ โดยแบ่งการสำรวจและสังเกตการณ์ออกเป็น 4 วันคือ วันเสาร์ถึงวันอาทิตย์ และ วันอังคารถึงวันพุธ ซึ่งแบ่งคนออกเป็น 4 จุด เพื่อสังเกตการณ์ในเวลาเดียวกันและ 3 ช่วงเวลาของแต่ละวันในการถ่ายภาพ และจดบันทึกเพื่อดูพฤติกรรมของผู้คนที่มีการเข้าใช้งานพื้นที่โล่งว่างนำมาแสดงลงบนแผนที่ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ จึงจัดข้อมูลแสดงถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่โล่งว่างในรูปแบบของแผนภูมิภาพ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบตามหลักทฤษฎีในการอธิบายผลของระบบพื้นที่โล่งว่างเพื่อมาทำการสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

6.2 สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ในบทที่ 5 ได้นำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายเพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยลักษณะการอภิปรายเป็นการจะชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ในเขตเมืองเก่าและชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน คือ ด้านสภาพแวดล้อมของเมืองไปพร้อมกันในการอภิปราย ได้ดังนี้

1. คำถามการวิจัย: ลักษณะของระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ส่งผลต่อเมืองในเขตเมืองเก่า นครราชสีมาอย่างไร

ตอบคำถามการวิจัย: จากผลการวิเคราะห์ในบทที่ 5 ลักษณะระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่แสดงให้เห็นว่า พื้นที่โล่งว่างประเภทการสัญจรหรือถนนเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบพื้นที่โล่งในเขตเมืองเก่านครราชสีมา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงไปยังพื้นที่โล่งว่างประเภทอื่น ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งบทบาทหน้าที่หลักเพื่อใช้เป็นทางสัญจรของรถยนต์เป็นหลัก และเป็นพื้นที่ผิวลาดแข็งเพื่อความคงทนในการใช้งาน รวมทั้งถนนส่วนใหญ่มีความกว้างโดยเฉลี่ยถึง 4 ช่องจราจร ผนวกกับการจัดรูปแบบผังที่เป็นรูปแบบตาราง ซึ่งช่วยให้การเข้าถึงได้หลายจุด และมีพื้นที่สวนสาธารณะที่ผู้คนเข้าใช้พักผ่อนอยู่ล้อมรอบเขตเมืองเก่า ซึ่งหมายถึงผู้คนที่อยู่ใจกลางในเขตเมืองเก่าจะต้องเดินทางออกไป หากต้องการที่จะพักผ่อนหรือทำกิจกรรมที่สวนสาธารณะในวันหยุด จึงส่งผลให้ระบบพื้นที่โล่งว่างของเขตเมืองเก่านครราชสีมาเน้นเอื้อต่อการใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะในการเดินทางสัญจรของผู้คน ในการใช้ชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก สาเหตุประการหนึ่งอาจเป็นเหตุมาจาก การใช้รถยนต์มีความสะดวกสบายของผู้ใช้งานในการเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ต่อไป ปริมาณรถยนต์ก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนส่งผลให้พื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณรถยนต์ในที่สุด

ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ที่ได้ตั้งที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น เกิดจากที่ใช้การวิเคราะห์ระบบพื้นที่โล่งว่าง ซึ่งเน้นเรื่องเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่หนึ่งกับอีกพื้นที่หนึ่ง เมื่อนำพื้นที่โล่งว่างประเภทต่าง ๆ มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์การเข้าถึงระหว่างพื้นที่แล้ว ก็จะได้ผลการวิเคราะห์ตามที่กล่าวมาในข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักแนวคิดของ (กฤษ เพิ่มทันจิตต์, 2536 อ้างถึงใน พรทิพย์ กิมนวน , 2560: 13) ตรงที่กล่าวว่าเมือง นอกจากที่จะเป็นที่อยู่อาศัยแล้วยังเป็นพื้นที่ให้บริการและแลกเปลี่ยนสินค้าของผู้คนที่มีอยู่ในเมืองของกลุ่มสังคมต่าง ๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจขับเคลื่อน โดยมีโครงข่ายพื้นที่การสัญจรคมนาคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของเมืองที่ใช้เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและการทำกิจกรรมอื่น ๆ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (พรทิพย์ กิมนวน, 2560: 12) ที่กล่าวว่า สำหรับการบริหารจัดการของเมืองอย่างเป็นระบบ เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อส่วนราชการ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักผ่อนนันทนาการและ

พื้นที่ประเภทอื่น ๆ ถูกเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทางกายภาพของพื้นที่ และการใช้งานด้วยระบบคมนาคมของเมือง

ทั้งนี้ลักษณะของระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ ในด้านของความหมายของพื้นที่ว่างสาธารณะ ผลจากการวิเคราะห์และสำรวจ พบว่า พื้นที่โล่งว่างประเภทที่ว่างที่คนเข้าใช้พักผ่อน บริเวณลานสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมีความหมายสอดคล้องกับหลักแนวคิด พื้นที่โล่งสาธารณะ (Public Open Space) ในรายงาน “Lord Rogers’ Urban Task Force Report” (1999) อ้างถึงใน กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550: 8) ที่กล่าวว่า พื้นที่ว่างสาธารณะ คือ พื้นที่โล่งว่างที่มีหน้าที่รองรับกิจกรรมที่หลากหลายของคนเมืองเปรียบเสมือนดังสถานที่รับแขกกลางแจ้งของผู้คนในละแวกนั้น ซึ่งพื้นที่ลานสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีนั้นมีผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น มากาธาไหว้ขอพรท้าวสุรนารี ใช้เป็นที่ชุมนุมทางการเมือง เป็นสถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกาย เป็นเส้นทางผ่านจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ส่งผลให้พื้นที่โล่งว่างของเมืองประเภทนี้ มีสัญลักษณ์และคุณค่าเฉพาะตัวของสถานที่ รวมไปถึงช่วยสร้างสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้แก่เมือง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าพื้นที่แห่งนี้มีจุดหมายตา คืออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ประกอบกับตำแหน่งของพื้นที่นั้นตั้งอยู่ใจกลางของเมืองนครราชสีมาและมีอาคารขายสินค้าอาหารตั้งอยู่โดยรอบ มีต้นไม้ปกคลุมให้ร่มเงาในบริเวณใกล้ ๆ ให้นั่งพักผ่อน เพราะองค์ประกอบของพื้นที่ที่กล่าวมานี้ จะช่วยสร้างสุนทรียภาพให้แก่พื้นที่ลดความตึงเครียดทางจิตใจ ให้กับผู้ที่เข้ามาใช้งาน นั้นแสดงให้เห็นว่าหากมีพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา ที่มีองค์ประกอบของพื้นที่ในลักษณะนี้ก็จะช่วยเปิดโอกาสให้พื้นที่มีชีวิตชีวาดึงดูดผู้คนเข้ามาใช้งานเกิดกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้พื้นที่โล่งว่างยังส่งผลกับเมืองในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

จากคำถามที่ว่า พื้นที่โล่งว่างส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของเมืองอย่างไร ผลจากการวิเคราะห์พื้นที่ในเขตเมืองแก่นนครราชสีมาพบว่าพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนเป็นองค์ประกอบสำคัญ ของระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองแก่นนครราชสีมา ซึ่งมีลักษณะพื้นผิวแข็ง มีขนาดของถนนค่อนข้างกว้าง และส่วนใหญ่สภาพแวดล้อมที่เป็นอาคารสองฝั่งตลอดเส้นทาง และมีทางเท้าหรือฟุตบาทขนานตลอดเส้นทางซึ่งขาดความร่มรื่นของต้นไม้ จึงส่งผลกับสภาพแวดล้อมของเมือง ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่จะก่อให้เกิดปรากฏการณ์เกาะความร้อนเพราะพื้นผิว สังกเกตเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิ ความรู้สึกที่ร้อนขึ้นในแต่ละฤดูกาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของพื้นที่สีเขียวที่มีต่ออุณหภูมิอากาศของ (กฤษณะ กฤษณพุกต์ และคณะ, 2539 อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 32) ที่กล่าวว่า บริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้างจะมีอุณหภูมิอากาศสูง บริเวณพื้นที่สีเขียวของต้นไม้จะมีอุณหภูมิอากาศต่ำกว่าประมาณ 2 องศาเซลเซียสและผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่า การเพิ่มพื้นที่สีเขียวมีต้นไม้ปกคลุมและพื้นที่ที่มีหญ้าปกคลุมช่วยลดอุณหภูมิลงได้ โดยเฉพาะช่วงบ่ายของวัน ซึ่งหากพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนในเขตเมืองแก่น

นครราชสีมาที่มีความร้อนของต้นไม้ก็จะช่วยให้สภาพแวดล้อมของเมืองดูสดชื่นและอุณหภูมิอากาศไม่ร้อนจนเกินไป ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักแนวคิดของ (จันทิมา อุทะกะ, 2553 ฤกษ์ ฤกษ์พุกต์ และคณะ, 2554; Schioppa et al., 2009) อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 13) ที่กล่าวว่า ปริมาณต้นไม้ช่วยให้รู้สึกสบายตาจากสีเขียวของใบไม้ และต้นไม้ช่วยกรองรังสีความร้อนจากดวงอาทิตย์ อีกทั้ง ยังปล่อยออกซิเจนในอากาศ ซึ่งกระบวนการคายน้ำของพืชทำให้อุณหภูมิความร้อนลดลง อีกทั้งต้นไม้ไม่สะสมความร้อนและช่วยลดการสะท้อนความร้อนให้แก่พื้นผิวอีกด้วย

ลักษณะของระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ส่งผลต่อสังคมวัฒนธรรมของเมืองอย่างไร เนื่องด้วยพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบพื้นที่โล่งในเขตเมือง เก่านครราชสีมา ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้คนใช้พื้นที่เพื่อการสัญจรเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยใช้รถยนต์เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้คนไม่ค่อยนิยมใช้พื้นที่ทางเท้าหรือฟุตบอล เนื่องจากมีสภาพอากาศร้อนและขาดองค์ประกอบของพื้นที่ที่จะดึงดูดผู้คนเข้ามาใช้งาน รวมทั้งไม่มีที่บดบังแสงแดดตามเส้นทางเดินเท้า ซึ่งการใช้รถยนต์ในการเดินทางจึงมีความสะดวกสบายมากกว่า แต่การใช้รถยนต์ทำให้ผู้คนขาดปฏิสัมพันธ์กัน และเป็นรูปแบบการทำกิจกรรมในลักษณะเดียวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Gehl, 1987 อ้างถึงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554: 17) ตรงที่กล่าวว่า หากการจราจรด้วยรถยนต์หนาแน่น จะทำให้กิจกรรมทางเลือกและกิจกรรมทางสังคมจะมีโอกาสเกิดขึ้นน้อยลงตามไปด้วย แสดงให้เห็นว่าสภาพสังคมมีแนวโน้มที่จะขาดความมีชีวิตชีวาของผู้คน ส่งผลให้สภาพสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันสอดคล้องกับแนวคิดของ (ศุภชัย ชัยจันทร์ และ ณรงพน ไส้ประกอบทรัพย์, 2559) ที่กล่าวว่า สภาพสังคมเมืองจะสูญเสียการสร้างปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมของผู้คนภายในเมือง และมีแนวโน้มที่จะสูญเสียอย่างต่อเนื่องอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะเป็นปัญหาสะสมในด้านต่าง ๆ ในอนาคต เช่น ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมของเมืองทำให้คุณภาพชีวิตถดถอยตามไปด้วย ส่งผลถึงความเครียดที่อาจจะเกิดขึ้นของผู้คนในอนาคต ซึ่งสภาพสังคมในเขตเมืองเก่านครราชสีมาเป็นเช่นนี้ สาเหตุประการหนึ่งจากการวิเคราะห์อาจมีสาเหตุมาจาก ผู้คนในเขตเมืองเก่ามีตัวเลือกในการเดินทางมีน้อย และไม่สะดวกสบายเท่าการใช้รถยนต์ และอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะทัศนคติที่มีต่อการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะของผู้คนในเขตเมืองเก่าซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ทัศนัย เศรษฐเสรี, 2549 อ้างอิงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554 : 18) ตรงที่กล่าวว่า จังหวะชีวิตในพื้นที่ของคนไทย มักจะได้ยินอยู่เสมอว่าไม่เป็นไร หรือ อะไรก็ได้ เช่น เรื่องของถนนทางเท้าที่ไม่เรียบร้อย คนไทยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยกังวลในเรื่องนี้ เพราะคนไทยไม่ค่อยคิดถึงเรื่องการใช้พื้นที่สาธารณะเท่าใดนัก เนื่องจากคนไทยมีความยืดหยุ่น สามารถเปลี่ยนความหมายของการใช้งานพื้นที่สาธารณะที่เป็นอยู่ให้ตอบสนองกับรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันของตัวเองได้ จึงทำให้สิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกลายเป็นปัญหาสะสมและยากที่จะแก้ไขในอนาคต

2. คำถามการวิจัย: ปัญหาและศักยภาพระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมา คืออะไร

ตอบคำถามการวิจัย: จากลักษณะของระบบพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ ส่งผลกับสังคม วัฒนธรรมของเมือง และเนื่องด้วยพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบพื้นที่โล่งในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้คนใช้เป็นพื้นที่เพื่อการสัญจร เชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยใช้รถยนต์เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้คนไม่ค่อยนิยมใช้พื้นที่ทางเท้า หรือฟุตบอลทางเท้าใดนัก เนื่องจากมีสภาพอากาศร้อนและขาดองค์ประกอบของพื้นที่ที่จะดึงดูดผู้คน เข้ามาใช้งาน รวมทั้งไม่มีที่บดบังแสงแดดตามเส้นทางเดินเท้า ซึ่งการใช้รถยนต์ในการเดินทาง จึงมีความสะดวกสบายมากกว่าแต่การใช้รถยนต์ทำให้ผู้คนขาดปฏิสัมพันธ์กัน เป็นรูปแบบกิจกรรม ในลักษณะเดียวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ สภาพสังคมจึงมีแนวโน้มที่จะขาดความมีชีวิตชีวาของผู้คน ส่งผลให้ สภาพสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันสอดคล้องกับแนวคิดของ (ศุภชัย ชัยจันทร์ และ ณรงพน ไล่ประกอบทรัพย์, 2559) ที่กล่าวว่า สภาพสังคมเมืองจะสูญเสียการสร้างปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม ของผู้คนภายในเมือง และมีแนวโน้มที่จะสูญเสียอย่างต่อเนื่องอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะเป็นปัญหาสะสม ในด้านต่าง ๆ ในอนาคต เช่น ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมของเมืองทำให้คุณภาพชีวิตถดถอย ตามไปด้วยส่งผลถึงความเครียดที่อาจเกิดขึ้นของผู้คนในอนาคต ซึ่งสภาพสังคมในเขตเมืองเก่า นครราชสีมาเป็นเช่นนี้ สาเหตุประการหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้คนในเขตเมืองเก่ามีตัวเลือก ในการเดินทางมีน้อย และไม่สะดวกสบายเท่าการใช้รถยนต์ หรืออาจเป็นเพราะลักษณะการเข้าใช้ พื้นที่สาธารณะของผู้คนในเขตเมืองเก่าที่สอดคล้องกับแนวคิดของ (ทัศนัย เศรษฐเสรี, 2549 อ้างอิง ใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง , 2554 : 18) ที่กล่าวว่า จังหวะชีวิตในพื้นที่ของคนไทยมักจะได้ยินอยู่เสมอว่าไม่ เป็นไรหรืออะไรก็ได้ เช่น เรื่องของถนนทางเท้าที่ไม่เรียบร้อยคนไทยส่วนใหญ่จะไม่กังวลในเรื่องนี้ เท่าใดนัก และไม่ค่อยคิดถึงเรื่องการใช้พื้นที่ สาธารณะเนื่องจากคนไทยมีความยืดหยุ่น สามารถเปลี่ยนความหมายของการใช้งานพื้นที่ สาธารณะที่เป็นอยู่ให้ตอบสนองกับรูปแบบ การใช้ชีวิตประจำวันของตนเองได้ ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นปัญหาสะสมแบบห่วงโซ่ กล่าวคือ ปัญหาหนึ่ง จะสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดอีกปัญหาหนึ่งที่อยู่โดยรอบสะสมไปเรื่อย ๆ จนยากที่จะแก้ไขในที่สุด

ปัญหาาระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาประการหนึ่ง คือ เส้นทางเดินเท้า หรือฟุตบอลทางเท้าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งติดขนานไปกับพื้นที่ถนนตลอดเส้นทางผลจากการสำรวจพบว่า เส้นทางเดินเท้าขาดความต่อเนื่องในการสัญจรของผู้คนไปยังพื้นที่อื่น ๆ ผลมาจากรูปแบบ การวางผังรูปแบบตารางของเขตเมืองเก่า ที่มีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งทางเท้าถูกแบ่งเป็นบล็อก ๆ ด้วยถนน ดังนั้นในการเดินเท้าผู้คนจำเป็นต้องเดินข้ามถนนเพื่อเดินต่อไปยังพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป รวมทั้งมีสิ่ง กีดขวางบนทางเท้าในบางเส้นทาง เช่น ตู้ควบคุมไฟของหน่วยงานรัฐ หาบเร่แผงลอย พื้นผิวชำรุดรอ การซ่อมแซม ซึ่งทำให้การสัญจรในลักษณะนี้ขาดความปลอดภัยในการสัญจรของผู้คน ประกอบกับ

สภาพอากาศที่เป็นอยู่ที่ไม่เหมาะแต่การเดินเท้า ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้คนไม่นิยมใช้ทางเท้า ทำให้บรรยากาศของพื้นที่หรือบรรยากาศกิจกรรมทางสังคมที่ควรจะเป็นไม่สอดคล้องกับหลักแนวคิดของ (กาญจน์ นทีวุฒิกุล , 2550: 28-30) ที่กล่าวว่า ทางเท้าเป็นพื้นที่ทางสังคมรองรับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินไปทำงานหรือสินค้าที่จัดไว้หน้าร้านในย่านการค้า และ (Jacobs, 1961: 66-84 อ้างถึงใน กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550: 28-30) ตรงที่กล่าวว่า การใช้ทางเท้าในการสัญจรช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้น และทำให้เกิดความสมดุลของการสัญจร ได้รับความสบายใจและการแบ่งปันจากคนอื่นที่อยู่รอบ ๆ การแบ่งปันการใช้พื้นที่ถนนเชื่อเชิญให้ผู้คนติดต่อกัน การพบปะหน้ากันในพื้นที่ส่วนรวมมักจะส่งผลดีต่อสังคม เกิดกิจกรรมที่หลากหลายตามมา รวมถึงช่วยสร้างความมีชีวิตชีวาและการค้าบนบาทวิถีให้คึกคักได้ สาเหตุประการหนึ่งที่ผลการสำรวจไม่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีแนวคิดของ Jacobs เนื่องจากเป็นหลักแนวคิดของชาวตะวันตก ผู้คนที่อยู่ในบริบทจึงมีความแตกต่างกัน รวมทั้งสภาพสังคมชนบทรรมนิยม รวมถึงสภาพอากาศแตกต่างกันด้วย

ศักยภาพของระบบพื้นที่โล่งที่เป็นอยู่ในเขตเมืองเก่า คือ รูปแบบการจัดวางระบบพื้นที่โล่งว่างของเขตเก่าที่เป็นตารางซึ่งมีเส้นทางสัญจรหรือถนนที่มีขนาดกว้าง 4 ช่องจราจรเป็นเส้นแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็นบล็อก ๆ ช่วยให้สามารถเข้าถึงได้หลายจุดของพื้นที่ และบางจุดตัดของที่ว่างนั้นสัมพันธ์กันกับจุดหมายตาของเมือง เช่น จุดตัดตรงศาลหลักเมือง ที่ตรงไปยังอนุสาวรีย์ย่าโมและสี่ประตูเมืองที่มีมาตั้งแต่อดีตของการสร้างเมืองและมีคูเมืองล้อมรอบเพื่อป้องกันข้าศึกในอดีตซึ่งแฝงไปด้วยความหมายด้านประวัติศาสตร์ช่วยสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่เขตเมืองเก่า นครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดวางระบบพื้นที่โล่งของ (Burten, 1981 และ Lynch, 1982 อ้างถึงใน สุพักตรา สุทรสุภา, 2540: 122-124) ที่กล่าวว่า เป็นรูปแบบการจัดวางพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียวที่มีลักษณะการจัดวางผังเป็นแบบตาราง แบ่งพื้นที่ออกเป็นบล็อกช่วยให้การเข้าถึงพื้นที่ได้หลายจุด แต่มีความขัดแย้งตรงที่แต่ละบล็อกของชุมชนจะมีพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่สีเขียวตัดผ่านทะลุหากันในแต่ละบล็อกได้ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อกันเป็นโครงข่ายของพื้นที่เปิดโล่งของเมืองซึ่งพื้นที่ในเขตเมืองเก่าไม่มีพื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่สีเขียวตรงกลางบล็อกที่ผู้คนเข้าไปใช้งานได้ อีกทั้งการจัดวางผังแบบตารางของเขตเมืองเก่า ซึ่งมีระยะทางผ่านเขตเมืองเก่าประมาณ 1 กิโลเมตรสอดคล้องกับหลักทฤษฎีของ (Gehl, 2010: 133) ตรงที่กล่าวว่า ระยะทางของการเดินเท้าที่ยอมรับได้ของมนุษย์ ในการออกแบบผังเมืองเพื่อให้เกิดความกระชับและมีลำดับการเข้าถึงพื้นที่ได้ชัดเจน ระยะทางที่พูดถึงมากที่สุดคือระยะ 500 เมตรและระยะการเดินใน 1 กิโลเมตร หรือน้อยกว่านั้น จะทำให้คนเดินเท้าสามารถเดินไปถึงสถานที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในเมืองได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของทางเท้าด้วย หากพื้นที่ทางเท้าไม่น่าเดินหรือดูไม่ปลอดภัยระยะทางเพียง 100 เมตร ก็ดูเหมือนจะไกลจนไม่อยากจะเดินได้

3. **คำถามการวิจัย:** แนวทางการแก้ไขระบบพื้นที่โล่งว่างในเขตเมืองเก่านครราชสีมาควรเป็นอย่างไร

ตอบคำถามการวิจัย: จากปัญหาพื้นที่โล่งว่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือการมีพื้นที่โล่งว่างประเภททางสัญจรหรือถนนที่มีขนาดกว้าง 4 ช่องทางจราจรทำให้เอื้อต่อการใช้รถยนต์เป็นอย่างมาก ซึ่งจะทำให้มีความต้องการใช้รถยนต์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาจราจรติดขัดในอนาคต ปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง สภาพสังคมขาดปฏิสัมพันธ์ของผู้คนบนทางเท้า ขาดความร่มรื่นจากต้นไม้ ผู้คนอาจเกิดภาวะความตึงเครียด อันเกิดจากสภาพแวดล้อมของเมืองที่ไม่ผ่อนคลาย และเมืองจะขาดความมีชีวิตชีวาในที่สุด

ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหาให้เข้ากับลักษณะกายภาพของเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและเพื่อเตรียมรับมือกับสถานะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แนวทางจึงเสนอให้เป็นการแทรกความร่มรื่นจากต้นไม้เข้าไปในพื้นที่ถนนในส่วนของช่องจราจรที่ใช้จอตริมิตรบาท ซึ่งจะส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการสัญจรในรูปแบบอื่น ๆ ตามมา เปรียบเสมือนเป็นสวนสาธารณะในเมือง จะทำให้ผู้คนอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักแนวคิดของ (สุพักตรา สุทสุภา, 2540: 124) ตรงที่กล่าวว่า พื้นที่สีเขียวช่วยสร้างสุนทรียภาพและสร้างคุณภาพชีวิต ให้แก่เมืองกับพื้นที่โดยรอบ ดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาใช้งาน ทำกิจกรรม นั่งพักผ่อน หรือนันทนาการ ช่วยลดความตึงเครียดทางจิตใจจากการทำงาน และพื้นที่สีเขียวยังช่วยรักษาสภาพแวดล้อมระบบนิเวศของเมือง รวมทั้งสอดคล้องกับหลักแนวคิดของ (Wirth, 1959 อ้างถึงใน, สุพักตรา สุทสุภา, 2540: 124) ที่กล่าวว่า การอนุรักษ์ธรรมชาติคือวิธีการรักษาความผาสุกของผู้คนในการดำรงชีวิต ถ้าขาดธรรมชาติจะทำให้เหี่ยวเฉาและวิกลจริต ดังนั้นผู้คนจึงต้องการที่จะสัมผัสธรรมชาติเพื่อสร้างความสดชื่นให้แก่ตนเอง ซึ่งธรรมชาติมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยฟื้นฟูจิตใจและสร้างความผาสุกให้แก่ผู้อยู่อาศัย สอดคล้องกับหลักแนวคิดของ (Newton, 2007, อ้างถึงใน นพมาศ ทับแสง, 2561: 13) ที่กล่าวว่า พื้นที่สีเขียวทำให้เมืองร่มรื่นเป็นเมืองน่าอยู่ อีกทั้ง เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน และพื้นที่สีเขียวยังช่วยให้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันได้อยู่ร่วมกัน ลดความขัดแย้งและความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้หากมองในมิติของเศรษฐกิจของเมืองแล้วจะสอดคล้องกับหลักแนวคิดของ (นพมาศ ทับแสง, 2561: 14) ตรงที่กล่าวว่าพื้นที่สีเขียวจะเพิ่มมูลค่าที่ดินและที่อยู่อาศัย เนื่องจากต้องมีการจัดการดูแลรักษาภูมิทัศน์อย่างต่อเนื่องนั่นหมายถึง ต้องมีการจ้างงานในส่วนนี้ และการมีสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยดึงดูดผู้คนเข้ามาอาศัยเกิดธุรกิจใหม่ ๆ เพื่อรองรับผู้ที่ออกมาทำกิจกรรม ซึ่งจะเกิดการลงทุนเกิดขึ้นในพื้นที่พร้อมกับการบูรณาการสร้างความต่อเนื่องของทางเท้า หรือฟุตบอลทำให้มีความปลอดภัย โดยการติดตั้งอุปกรณ์สัญญาณแจ้งเตือนตรงทางข้ามแยก หรือทางข้ามถนน รวมทั้งการเพิ่มขนาดสัญลักษณ์ทางเท้าให้มีขนาดใหญ่สามารถมองเห็นในระยะไกลได้ จะทำให้

ผู้คนสามารถเดินทางต่อเนื่องไปยังพื้นที่โล่งว่างประเภทอื่น ๆ ที่มีศักยภาพอยู่แล้ว สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น

ทั้งนี้ หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำพื้นที่โล่งว่างประเภทที่ผู้คนไม่เข้าใช้งานหรือพื้นที่รกร้างซึ่งส่วนใหญ่มีพื้นที่ไม่ปกคลุมหนาแน่นตรงใจกลางของแต่ละบล็อก มาพัฒนาเป็นจุดเชื่อมต่อเป็นโครงข่ายระหว่างสวนสาธารณะภายในเมือง จะเป็นการเพิ่มทางเลือกของรูปแบบการสัญจรภายในเขตเมืองมากขึ้น จะช่วยให้ลดภาระของการใช้พื้นที่ถนนในการสัญจรโดยรถยนต์ในอนาคตและจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้แก่เมืองทำให้ช่วยให้ผู้คนเข้าถึงได้สะดวก และเปิดโอกาสให้เกิดการลงทุนกิจการภายใต้การอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อรองรับกิจกรรมของผู้คน ซึ่งจะสอดคล้องกับกรณีศึกษาของ (Gehl, 1987 อ้างถึงใน สลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554: 17) ตรงที่ผลจากกรณีศึกษาใจกลางเมืองโคเปนเฮเกน พบว่าสภาพแวดล้อมมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ จากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมืองเป็นพื้นที่กิจกรรมของผู้คนในเมืองผู้คนเข้ามาใช้งานพื้นที่เพิ่มเป็น 3 เท่า หลังการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมือง และเป็นที่ยังพอใจของคนในเมืองนั้นด้วย ทั้งนี้จากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เคยมีการศึกษากับการใช้พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเก่านครราชสีมาตลอด 14 ปีที่ผ่านมาในบทที่ 2 พบว่า ความต้องการของผู้ใช้งานพื้นที่ในทุกหัวข้อการศึกษา คือ ต้องการความร่มรื่นของเมือง ทางสัญจรที่สะดวก รวมถึงพื้นที่จอดรถ ดังนั้น การส่งเสริมให้มีความร่มรื่นของต้นไม้ในเขตเมืองเก่า ไปพร้อมกับความต้องการทางด้านความสะดวกสบายของผู้คนในการสัญจรนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญซึ่ง ข้อมูลข้างต้นจะนำไปสู่การใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ สู่กระบวนการคัดเลือกพื้นที่เพื่อพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในการศึกษาครั้งต่อไป

เนื่องจากระบบ คือ เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่หนึ่ง ๆ กับพื้นที่โดยรอบ กล่าวคือพื้นที่ทุกพื้นที่โดยรอบมีความเชื่อมโยงกันอย่างมีนัยสำคัญ หากมีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่นั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อพื้นที่โดยรอบเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Berry, 1964 อ้างถึงใน อรุณ สลิตพงษ์สถาพร, 2562) และพื้นที่โล่งว่างของเมืองนั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันโดยแต่ละพื้นที่โล่งว่างจะมีหน้าที่และบทบาทที่แตกต่างกันไปตามการใช้งาน เพื่อรองรับกิจกรรมของผู้คน ดังนั้น การจัดพื้นที่โล่งว่างที่มีศักยภาพด้านองค์ประกอบต่าง ๆ ตามที่ควรจะเป็นให้เป็นระบบ มีลำดับการเข้าถึงพื้นที่ที่สอดคล้องกับการใช้งานของผู้คน มีทางเลือกในการสัญจรที่หลากหลายในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับผู้คน จะช่วยส่งเสริมให้พื้นที่โดยรอบมีศักยภาพในการใช้งานพื้นที่มากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจ และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้คนที่เข้าใช้งานให้ดียิ่งขึ้นตามไปด้วย

6.3 ข้อจำกัดในการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาความเป็นไปได้และบริบทของเรื่องที่จะศึกษาครบถ้วนทุกประการ และได้พบข้อจำกัดในงานวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่

1. เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับระบบพื้นที่โล่งว่างของเมือง จึงทำให้มีรายละเอียดเชิงพื้นที่มาก การศึกษาจึงเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ และสังเกตความสัมพันธ์ของระบบพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ ผ่านลักษณะการใช้งานของผู้คนในภาพรวมของพื้นที่ เป็นข้อจำกัดด้านเวลา การศึกษาจึงอาจไม่ครอบคลุมปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อลักษณะการใช้งานของผู้คนหรือข้อมูลเชิงลึกได้ครบทุกด้าน

2. สภาพทางสังคมของเมือง เนื่องจากอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะของผู้คนที่ลดลงไปจากเดิม นับเป็นข้อจำกัดด้านข้อมูล

3. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทำให้การทดลองพัฒนากับพื้นที่จริงที่ผู้คนสามารถทดลองเข้าใช้งานได้จริง ตามแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อดูว่าสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนได้จริงหรือไม่ อย่างเป็นรูปธรรมนั้นไม่สามารถทำได้

6.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมของประเภทพื้นที่โล่งว่างที่มีผลต่อเมืองมากที่สุด เพื่อนำไปคัดเลือกพื้นที่ในการพัฒนา หรือเข้าสู่กระบวนการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้คน และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

2. การสร้างแบบจำลองตามแนวทางการแก้ปัญหาของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นในด้านที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความสอดคล้องต่อการใช้งานของผู้คนหรือไม่ อย่างเป็นรูปธรรม

3. ศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมือง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุน หรือได้แย้งผลการวิจัยว่าเป็นเช่นไรบ้าง

รายการอ้างอิง

- กรองกาญจน์ อัครเอกฉัตร. (2555). "ความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์พื้นที่เปิดโล่งคูเมือง นครราชสีมา." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภูมิสถาปัตยกรรม ภาควิชาการออกแบบ และวางผังเมืองชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจน์ นทีวุฒิกุล. (2550). "ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมือง เชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการวางแผนภาคและเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ. (2547). "วาทกรรมของเมือง ผ่านโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์." **วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์**, 2: 63-76.
- ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ. (2562). **พื้นที่เมืองและความเป็นสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ลายเส้นพับบลิช ซิ่ง จำกัด.
- นพมาศ ทับแสง. (2561). "อิทธิพลของพื้นที่สีเขียวที่มีต่อมลภาวะฝุ่นละอองในเขตชุมชนเมือง กรณีศึกษาชุมชนเมืองสมุทรปราการ." วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท สาขาวิชาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตี ลิศนันท์. (2559). "แนวทางที่ส่งเสริมศักยภาพของพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครราชสีมา." **วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม/การผังเมือง (JARS)**, 13, 2: 99-122.
- พรทิพย์ กิมนาน. (2560). "คุณลักษณะและรูปแบบการใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรัง." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม ภาควิชาการออกแบบและวางผังเมืองชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรพิชชา นันดา. (2563). "แนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการประเมินศักยภาพพื้นที่สีเขียวในเขต วัฒนา กรุงเทพมหานคร." **วารสารสาระศาสตร์**, 4: 910.
- รังสิมา กุลพัฒน์, จิตรมณี ดิอุดมจันทร์ และมาริสาทิรัญติยะกุล. (2562). "เมืองนครราชสีมา: การศึกษาเมืองเก่าผ่านประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและมรดกทางสถาปัตยกรรม." **วารสารหน้าจั่ว**, 16, 1.
- ศุภชัย ชัยจันทร์ และณรงพน ไล่ประกอบทรัพย์. (2559). "แนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง." **วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 15, 2: 74-82.

สลิดทิพย์ รุ่งเรือง. (2554). "ที่ว่าง ที่สร้างให้เกิดความยั่งยืนทางสังคม: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่าง และทางปฏิบัติการทางสังคม ของพื้นที่เมืองเก่าลำพูน ตำบลในเมืองจังหวัดลำพูน." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง ภาควิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา. (2560). **ข้อมูลชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมา**. เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2565. เข้าถึงได้จาก <http://www.koratcity.go.th/ข้อมูลพื้นฐาน>

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม. (2560, ตุลาคม). **โครงการศึกษาแผนแม่บทจราจรและแผนแม่บทพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ ในเขตนครราชสีมา**.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556, 22 มกราคม). **โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า เมืองเก่านครราชสีมา**.

สุพักตรา สุทธสุภา. (2540). "พื้นที่เปิดโล่ง: องค์ประกอบในเมือง." **วารสารหน้าจั่ว คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 15: 121-126.

อรุณ สติตพงษ์สถาพร. (2562). **ทฤษฎีการพัฒนากระบวนเมืองในมิติประชากร**. เข้าถึงเมื่อ 7 มิถุนายน 2565. เข้าถึงได้จาก <http://www.furd.in.th/cities/concepts/view/Rxoew7ZM012G/>

Gehl, J. (2010). *Cities for People*, D.C.: Island Press (ศรีสุเมธ ฤทธิไพโรจน์, ผู้แปล). ใน **เมืองของผู้คน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ลายเส้น พับบลิชซิ่ง.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายวุฒิไกร อุทัยสา

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. 2558 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาหลักสูตร
สถาปัตยกรรม (สถ.บ.)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. 2560 ศึกษาต่อระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร (วังท่าพระ) กรุงเทพมหานคร

